

फागुन - १

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन

पाक्षिक प्रकाशन

वर्ष २९, अङ्क २१

२०७७, फागुन १-१५

पूर्णाङ्क ६८७

प्रकाशक

सर्वोच्च अदालत

रामशाहपथ, काठमाडौं

फोन नं. ४२००७२८, ४२००७२९, ४२००७५० Ext.२५११ (सम्पादन), २५१४ (छापाखाना), २१३१ (बिक्री)

फ्याक्स: ४२००७४९, पो.व.नं. २०४३८

Email: info@supremecourt.gov.np, Web: www.supremecourt.gov.np

सम्पादन तथा प्रकाशन समिति

माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल, सर्वोच्च अदालत	- अध्यक्ष
माननीय न्यायाधीश श्री हरिप्रसाद फुयाल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
मुख्य रजिष्ट्रार श्री लालबहादुर कुँवर, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
नायब महान्यायाधिवक्ता श्री पदमप्रसाद पाण्डेय, प्रतिनिधि, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	- सदस्य
रजिष्ट्रार श्री निर्मला पौडेल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
अधिवक्ता श्री रुद्रप्रसाद पोख्रेल, कोषाध्यक्ष, नेपाल बार एसोसिएसन	- सदस्य
वरिष्ठ अधिवक्ता श्री खगेन्द्रप्रसाद अधिकारी, अध्यक्ष, सर्वोच्च अदालत बार एसोसिएसन	- सदस्य
प्रा.डा.विजय सिंह सिजापति, डिन, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कानून संकाय	- सदस्य
सहरजिष्ट्रार श्री हरिराज कार्की, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य सचिव

सम्पादक : श्री ध्रुवकुमार ढकाल

सम्पादन तथा प्रकाशन शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू

शाखा अधिकृत श्री देवी चौधरी
शाखा अधिकृत श्री चन्द्रमणि चापागाउँ
शाखा अधिकृत श्री नरेश कार्की
नायब सुब्बा श्री रुद्र आचार्य
सिनियर कम्पोजिटर श्री ध्रुव सापकोटा
कम्प्युटर अपरेटर श्री अर्जुन सुवेदी
कम्प्युटर अपरेटर श्री मञ्जु खडका
कार्यालय सहयोगी श्री अच्युत दाहाल

भाषाविद् : श्री रामचन्द्र फुयाल

बिक्री शाखा

नायब सुब्बा श्री निलदेव रिजाल

मुद्रण शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू

मुद्रण अधिकृत श्री कान्छा श्रेष्ठ
मुद्रण अधिकृत श्री आनन्दप्रकाश नेपाल
सिनियर हेल्पर श्री तुलसीनारायण महर्जन
नायब सुब्बा श्री शिवहरि अधिकारी
सिनियर प्रेसम्यान श्री योगप्रसाद पोखरेल
सिनियर बुकबाइन्डर श्री रत्नमाया महर्जन
सिनियर मेकानिक्स श्री निर्मल बयलकोटी
सहायक डिजायनर श्री रसना बज्राचार्य
कम्पोजिटर श्री प्रमिलाकुमारी लामिछाने
सिनियर प्रेसम्यान श्री अर्जुन घिमिरे
प्रेसम्यान श्री केशवबहादुर सिटौला
बुकबाइन्डर श्री अच्युतप्रसाद सुवेदी
बुकबाइन्डर श्री धनमाया मानन्धर

विभिन्न इजलासहरूबाट सम्पादन शाखामा प्राप्त भई यस अङ्कमा

प्रकाशित निर्णय / आदेशहरू

संयुक्त इजलास	४	इजलास नं. १०	९
इजलास नं. १	२	इजलास नं. ११	४
इजलास नं. २	२	इजलास नं. १२	५
इजलास नं. ३	३	इजलास नं. १३	३
इजलास नं. ४	४	इजलास नं. १४	१
इजलास नं. ५	१२	इजलास नं. १५	१
इजलास नं. ६	४	इजलास नं. १६	३
इजलास नं. ७	४	इजलास नं. १८	३
इजलास नं. ८	२	इजलास नं. २०	२
इजलास नं. ९	५	एकल इजलास	१
जम्मा	४२	जम्मा	३२

कूल जम्मा ४२ + ३२ = ७४

नेपाल कानून पत्रिका

मा प्रकाशित भएका फैसलाहरू (२०१५ सालदेखि
हालसम्म)

हेर्न, पढ्न तथा सुरक्षित गर्न

www.nkp.gov.np

मा जानुहोला ।

खोज्ने तरिका

सर्वप्रथम **www.nkp.gov.np** लगइन गरेपश्चात् गृहपृष्ठमा देखिने **शब्दबाट फैसला खोज्नुहोस्** भन्ने स्थानमा आफूले खोज्न चाहेअनुसारको कुनै शब्द नेपाली युनिकोड फन्टमा टाइप गर्नुहोस् । यसबाट खोजेअनुसारको फैसला प्राप्त गर्न नसकेमा वेबसाइटको दोस्रो शीर्षकमा रहेको **वृहत् खोज** खोलेर विभिन्न किसिमले फैसला खोज्न सकिनेछ । त्यस अतिरिक्त **नेकाप प्रत्येक वर्ष** र **हाफ्रो बारेमा** समेत हेर्न सक्नुहुनेछ ।

यस पत्रिकाको इजलाससमेतमा उद्धरण गर्नुपर्दा निम्नानुसार गर्नुपर्नेछ:

सअ बुलेटिन, २०७०, ... - १ वा २, पृष्ठ

(साल) (महिना)

उदाहरणार्थ: सअ बुलेटिन, २०७०, फागुन - १, पृष्ठ १

का.जि.द.नं. ३९।०४९।०५०

सूचना

"नेपाल कानून पत्रिका र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन" को **"वार्षिक ग्राहक"** बन्न चाहनेका लागि **२०७६ वैशाख अङ्क** देखि वार्षिक ग्राहक बन्न पाउने गरी सम्पादन तथा प्रकाशन समितिले निर्णय गरेको हुँदा सम्बन्धित सबैको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ।

समितिको निर्णयानुसार मूल्य समायोजन भई **नेपाल कानून पत्रिका रु.७५** र **सर्वोच्च अदालत बुलेटिन प्रति अङ्क रु.४०** कायम गरिएकोसमेत सबैलाई जानकारी गराइन्छ।

सर्वोच्च अदालतबाट २०७५ सालमा प्रकाशित **नेपाल कानून पत्रिका अतिरिक्ताङ्क २०७१** सीमित मात्रामा रहेकाले आफ्नो प्रति सुरक्षित गर्न सम्बन्धित सबैको लागि जानकारी गराइन्छ।

ने.का.प.को अतिरिक्ताङ्क २०७२ र २०७३ क्रमशः प्रकाशन हुँदै गरेको पनि जानकारीका लागि अनुरोध छ। साथै सर्वोच्च अदालतबाट नेपाल कानून पत्रिका संवैधानिक इजलास खण्डको छुट्टै प्रकाशन भएको जानकारी गराउन चाहन्छौं। यस वर्ष **वातावरणसँग सम्बन्धित फैसलाहरूको सङ्कालो, २०७६** पनि प्रकाशन भएकाले आफ्नो प्रति बेलैमा सुरक्षित गर्न सम्बन्धित सबैको लागि अनुरोध छ।

मूल्य रु.४०।-

मुद्रक: सर्वोच्च अदालत, छापाखाना

विषयसूची

क्र.सं.	विषय	पक्ष / विपक्ष	पृष्ठ
संयुक्त इजलास			१ - ४
१.	दूषित हाल साबिक निर्णय दर्ता बदरसमेत	राजु राजवंशीसमेत वि. शालिकराम पुडासैनीसमेत	१
२.	पर्खाल भत्काई खिचोला मेटाई पाउँ	राजु राजवंशी र शालिकराम पुडासैनी	१
३.	परमादेश	प्रवीणता वस्ती पोखरेलसमेत वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत	२
४.	अंश छुट्याई दर्ता	बद्री मण्डल धानुकसमेत वि. कृष्णदेव मण्डल	३
इजलास नं. १			४ - ६
५.	आयकर (आ.व.०६२/०६३)	खुमराज पुञ्जाली वि. संदिपकुमार अग्रवाल	४
६.	मू.अ.कर (आ.व.०६३/६४)	खुमराज पुञ्जाली वि. संदिपकुमार अग्रवाल	५
इजलास नं. २			६ - ९
७.	अपुताली	झगर अहिर वि. अब्दुल रौफ फकिर	६
८.	परमादेश	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, आयुर्वेद विभाग, टेकु वि. इद्रिसकवारी मियासमेत	८
इजलास नं. ३			९ - १२
९.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. कृष्ण तामाङ	९
१०.	वैदेशिक रोजगार ठगी	नेपाल सरकार वि. पहलमान बोहरा	१०
११.	वैदेशिक रोजगार कसुर	नेपाल सरकार वि. झनक घिमिरे	१२
इजलास नं. ४			१२ - १७
१२.	उत्प्रेषण / परमादेश	लक्ष्मण श्रेष्ठ वि. शिक्षा मन्त्रालयसमेत	१२
१३.	सवारी ज्यान	नेपाल सरकार वि. रविन गुरूडसमेत	१४
१४.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. अर्जुन गोडिया	१६
१५.	उत्प्रेषण / परमादेश	जिल्ला न्यायाधिवक्ता राजेशकुमार कटुवाल वि. शान्तिकुमारी गन्गाईं	१६
इजलास नं. ५			१७ - २३
१६.	सरकारी कागज कित्ते ठगीसमेत	नेपाल सरकार वि. घनश्यामप्रसाद साहसमेत	१७
१७.	कर्तव्य ज्यान	प्रताव घर्ती मगर वि. नेपाल सरकार	१८

१८.	अंश चलन	दिपेन विष्टसमेत वि. गणेशबहादुर विष्टसमेत	१९
१९.	मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार	नेपाल सरकार वि. शंकर दमाई	२०
२०.	मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार	नेपाल सरकार वि. मैजुद्धिन भन्ने मोहम्मद अजैयासमेत	२१
२१.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. गोरे भन्ने यमबहादुर मगर	२२
इजलास नं. ६			२३ - २५
२२.	जालसाजी	तेजकृष्ण श्रेष्ठ वि. अनिता श्रेष्ठसमेत	२३
२३.	अंश चलन	तेजकृष्ण श्रेष्ठ वि. प्रेमकृष्ण श्रेष्ठ	२४
इजलास नं. ७			२५ - २८
२४.	करार परिपालना गराई पाउँ	महेन्द्र उच्च माध्यमिक विद्यालयसमेत वि. मदनलाल शाहसमेत	२५
२५.	धर्मलोप	शिवदत्त भट्टराई वि. सुशिला देवी ब्राह्मणी	२६
२६.	उत्प्रेषण / परमादेश	रामहरिप्रसाद कोइराला वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुरसमेत	२७
इजलास नं. ८			२८ - ३०
२७.	कर्तव्य ज्यान	विकास के.सी. वि. नेपाल सरकार	२८
२८.	जबरजस्ती करणी	कृष्णप्रसाद पाण्डे वि. नेपाल सरकार	२९

इजलास नं. ९			३० - ३५
२९.	लिखत दर्ता बदर रोकका जग्गा फुकुवा	रामतलेवर साह वि. महादेव यादवसमेत	३०
३०.	भ्रष्टाचार	नेपाल सरकार वि. लिङ्गबहादुर लामा	३१
३१.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	परिवर्तित नाम ६५ कोहलपुर (ख) वि. उच्च अदालत तुलसीपुर, नेपालगन्ज इजलाससमेत	३२
३२.	विना इजाजत वन पैदावार ओसारपसार	लुमडीप्रसाद खतिवडा वि. नेपाल सरकार	३३
३३.	भ्रष्टाचार (घुस / रिसवत)	ईवराज घिमिरे वि. नेपाल सरकार	३४
इजलास नं. १०			३५ - ४२
३४.	बाटो खुला गरिपाउँ	रिद्धि थापा (घले) वि. गंगाराम खड्गी	३५
३५.	उत्प्रेषण	तारा कार्की वि. कर्मचारी सञ्चय कोष केन्द्रीय कार्यालय, ललितपुरसमेत	३६
३६.	उत्प्रेषण	कृष्णबहादुर के.सी. (खनाल) वि. मालपोत कार्यालय, दैलेखसमेत	३८

३७.	उत्प्रेषण	खगेन्द्रबहादुर पौडेल वि. सुनसरी जिल्ला अदालतसमेत	३८
३८.	किर्ते	सियालाल साह सोनारसमेत वि. राजेश्वरी देवी अहिरिन	३९
३९.	राजीनामा लिखत बदर हक कायम	काशीराम वलीसमेत वि. जलकुमारी शाही	४१
इजलास नं. ११			४२ - ४५
४०.	लागु औषध खैरो हेरोइन	नेपाल सरकार वि. रिक्की थापा	४२
४१.	जग्गा दर्ता नामसारीसमेत	सिद्धिलाल महर्जनसमेत वि. आशालाल श्रेष्ठसमेत	४२
४२.	मानव अपहरण उद्योग	दिलकुमारी लावती वि. नेपाल सरकार	४४
४३.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	सावित्री कुमारी वि. गृह मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत	४५
इजलास नं. १२			४६ - ५१
४४.	परमादेश	दत्तात्रय अधिकारीसमेत वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सिंहदरबारसमेत	४६
४५.	भ्रष्टाचार	नेपाल सरकार वि. धर्मेन्द्र श्रीवास्तव	४७

४६.	उत्प्रेषण	राम महर्जनसमेत वि. गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालय, डिल्लीबजारसमेत	४८
४७.	उत्प्रेषण / परमादेश	गुञ्जन कुँवर वि. कर्णबहादुर कुँवरसमेत	४९
४८.	उत्प्रेषण / परमादेश	पञ्चलाल महर्जन वि. विमला लक्ष्मी शाह खड्कासमेत	५०
इजलास नं. १३			५१ - ५६
४९.	खुन डाँका	नेपाल सरकार वि. भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतमसमेत	५१
५०.	कर्तव्य ज्यान	मानबहादुर लुहार र नेपाल सरकार	५४
५१.	जबरजस्ती करणी, अपहरण तथा शरीर बन्धक	नेपाल सरकार वि. जाफिर आलम भन्ने जफिर आलम	५५
इजलास नं. १४			५६ - ५७
५२.	कर्तव्य ज्यान	धनबहादुर भन्ने गंगाबहादुर सार्की वि. नेपाल सरकार	५६
इजलास नं. १५			५७ - ५८
५३.	उत्प्रेषण	राजकुमार भट्टराई वि. क्षेत्रीय शिक्षा निर्देशनालय, मध्यमाञ्चल हेटौंडासमेत	५७

इजलास नं. १६			५८ - ५९
५४.	बैंकिङ कसुर	तारा गुरुङ वि. नेपाल सरकार	५८
५५.	डाँका चोरी	अजम रोकायासमेत वि. नेपाल सरकार	५९
इजलास नं. १८			६० - ६६
५६.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	शिवराज गिरी वि. उच्च अदालत तुलसीपुरसमेत	६०
५७.	हाडनाता जबरजस्ती करणी, बाल यौन दुराचार	परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६७ वि. नेपाल सरकार	६३

इजलास नं. २०			६६ - ६७
५८.	अंश चलनसमेत	मनिता कार्की कटुवालसमेत वि. मेनुका खत्री कटुवाल	६६
एकल इजलास			६७ - ६८
५९.	उत्प्रेषण	डा. पुण्यप्रसाद खतिवडासमेत वि. मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसमेत	६७

संयुक्त

१

स.प्र.न्या.श्री गोपाल पराजुली र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा., ०७०-सी-०३२८, दूषित हाल साबिक निर्णय दर्ता बदरसमेत, राजु राजवंशीसमेत वि. शालिकराम पुडासैनीसमेत

पुनरावेदक वादीमध्येका राजु राजवंशीले ६ नं. नापी गोश्वारामा आफ्नो नाममा दर्ता रहेको साबिक कि.नं. ८३५ को जग्गा नयाँ नापी हुँदा कि.नं. २८ मा पर्ने हुँदा उक्त कि.नं. २८ बाट साबिक नक्साअनुसार कि.नं. १७५१ र ८५१ को घुसेको भाग कट्टा गरी किताकाट गरी हालसाबिक दर्ता गरिपाउँ भन्नेसमेत बेहोरा उल्लेख गरी उक्त निवेदन मिति २०६१।६।४ मा सनाखतसमेत गरेको मालपोत कार्यालय, कलंकीको सम्बन्धित फायलबाट देखिन्छ। पुनरावेदक वादीले ६ नं. नापी गोश्वारामा पेस गरेको सोही निवेदन तथा सनाखतसमेतको आधारमा मालपोत कार्यालय, कलंकीबाट मिति २०६४।९।१३ मा हालसाबिकसम्बन्धी निर्णय भएको पाइयो। प्रत्यर्थी शालिकराम पुडासैनीको साबिक कि.नं. १७५१ हाल कि.नं. ३५१ जग्गा हालसाबिक हुँदा साबिकभन्दा घटी क्षेत्रफल कायम भई हालसाबिक भएको देखिने।

पुनरावेदक वादीले प्रतिवादीको कि.नं. १७५१ जग्गा आफ्नो कि.नं. २८ मा घुसेको तथ्यलाई स्वीकार गरी उक्त कि.नं. २८ बाट कि.नं. १७५१ को जग्गा छुट्ट्याई दिन नापीमा लिखित रूपमा मन्जुरी दिएको अवस्थामा पछि सोही विषयमा अन्यथा जिकिर लिन उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाको आधारमा यी पुनरावेदक वादी विबन्धित हुने हुँदा प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरू शालिकराम पुडासैनी र नाजनिन अहमदका नाममा हालसाबिक गर्ने गरी मालपोत कार्यालय, कलंकीबाट भएको निर्णय बदर गरिपाउँ

भन्ने वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्‍याई भएको सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको फैसला सदर गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालतको फैसलालाई मिलेकै देखिँदा यस अदालतबाट मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्ने अनुमति प्रदान गर्दा लिइएका आधारसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः विवेचित आधार र प्रमाणहरूबाट प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरू शालिकराम पुडासैनी र नाजनिन अहमदका नाममा जग्गा हालसाबिक गर्ने गरी मालपोत कार्यालय, कलंकीबाट मिति २०६४।९।१३ मा भएको निर्णय बदर गरिपाउँ भन्ने वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्‍याई सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०६६।५।२१ को फैसला सदर हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६८।२।१९ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: ईश्वरीप्रसाद भण्डारी

कम्प्युटर : मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७४ साल फाल्गुन ८ गते रोज ३ शुभम्।

२

स.प्र.न्या.श्री गोपाल पराजुली र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा., ०७०-सी-०३२९, पर्खाल भत्काई खिचोला मेटाई पाउँ, राजु राजवंशी र शालिकराम पुडासैनी

सुरु अदालतबाट नक्सा गर्ने आदेश भई मिति २०६६।०१।०९ मा नक्सा मुचुल्का भई आएकोमा उक्त नक्सा मुचुल्लालाई समेत पुनरावेदकले स्वीकार गरी बसेको पाइयो। उक्त नक्सा मुचुल्लामा न.नं. ५, ६ र २३ मा प्रत्यर्थी वादीको जग्गा अवस्थित देखिएको र न.नं. ४ मा यी पुनरावेदक राजु राजवंशीको साबिक कि.नं. ८३५ हाल कि.नं. २८ अवस्थित रहेको देखिन्छ। वादीले साबिक कि.नं. ८३५ को पूर्व तथा पश्चिम साबिक नक्साबाट देखिएको जग्गा छोडी कम्पाउन्ड वाल लगाएको हुँदा पुनरावेदक राजु राजवंशीको जग्गा कम हुने नै देखियो। अदालतबाट भई आएको उल्लिखित नक्सा मुचुल्काबाट प्रत्यर्थी

वादीको समेत साबिक क्षेत्रफलभन्दा कम क्षेत्रफल कायम भई हाल साबिक भएको र विवादित पर्खाल वादीको जग्गामा नै निर्माण भएको देखिएको आधारमा सुरु जिल्ला अदालतबाट पर्खाल प्रत्यर्थी वादीको कायम हुने ठहर गरी फैसला भएको र पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट समेत सुरु जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहर्‍याई फैसला भएको देखिँदा सो फैसला मनासिबै देखिने ।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार, कारण र प्रमाणबाट वादी दाबीको जग्गामा निर्माण भएको पर्खालसमेतमा वादीको हक हुने ठहर्‍याई भएको सुरु काठमाडौँ जिल्ला अदालतको मिति २०६६।०५।२१ को फैसलालाई सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६८।०२।०९ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : ईश्वरीप्रसाद भण्डारी

कम्प्युटर: चन्द्रशेर राना

इति संवत् २०७४ साल फागुन ८ गते रोज ३ शुभम् ।

३

स.प्र.न्या.श्री गोपाल पराजुली र मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे, ०६९-WO-०८०३, परमादेश, प्रवीणता वस्ती पोखरेलसमेत वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत

सम्बन्ध विच्छेद गरी अंशबन्डा गर्दा लामो समय लाग्ने भएमा वा सो मुद्दामा निर्णय वा फैसला भई अंशबन्डा नभएसम्मका लागि मासिक खर्च भराइदिन सकिने देखिँदा यस्तो परिस्थितिमा अदालतबाट अन्तकालीन आदेशमार्फत प्रत्येक महिनाका लागि खर्च भराइदिने गरी आदेश दिन सक्ने देखियो । यसरी आदेश भएमा पतिको आयस्ताको आधारमा मासिक खर्चको निर्धारण हुने र सो निर्धारित रकम अदालतले प्रत्येक महिना भराइदिनुपर्ने देखिने ।

मुद्दा परेपछि तत्काल अन्तरिम संरक्षणका लागि महिलालाई जीवनयापन एवं स्वास्थ्य सुरक्षाका

खातिर निश्चित रकमको आवश्यकता पर्ने कुरालाई कानूनले नै संरक्षण प्रदान गरेको छ । सो प्रयोजनका लागि मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्थामा समेत अन्तरिम संरक्षणका माध्यमबाट उपलब्ध हुने मानाचामललाई कार्यान्वित अवस्थामा ल्याउन कार्यविधिगत स्पष्टता नभएको परिप्रेक्ष्यमा सोको कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा निश्चित कार्यविधिको आवश्यकता रहेको देखियो । यद्यपि फैसला कार्यान्वयनसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको महलमा देखिन्छ तापनि यस प्रकारको संरक्षणात्मक आदेश कार्यान्वयन गर्ने सवालमा पनि सोही महलबमोजिमको कार्यविधि अपनाउनु पर्दा छिटो र प्रभावकारी उपचार प्राप्त गर्न नसकिने यथार्थलाई मध्यनजर गर्दा पीडितको अत्यावश्यक आधारभूत आवश्यकता पूर्तिका लागि तत्काल राहत स्वरूप मानाचामलको रकम दिलाई भराइदिने निश्चित कार्यविधि तय गर्न वाञ्छनीय देखिएकोले मागबमोजिमको परमादेश जारी हुने ।

मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्थामा जीवनयापन गर्न आवश्यक पर्ने मानाचामलको व्यवस्था गर्ने गरी अन्तरिम आदेश भएकोमा सो आदेशको कार्यान्वयन गर्न आवश्यक पर्ने कार्यविधि तय भएको नपाइँदा मुद्दा अन्तिम भई ठहर भएको फैसलापूर्व मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्थामा समेत पत्नीलाई मानाचामल भराइदिनुपर्ने सवालमा निश्चित कार्यविधिको अभाव रहेको प्रस्तुत परिप्रेक्ष्यमा मासिक खर्च भराउनेसम्बन्धी कार्यविधि कानूनको निर्माण गर्न वाञ्छनीय देखियो । तथापि कानून निर्माण गर्ने विधायिकाको क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने विषय भएको र सोसम्बन्धी कानूनको निर्माण नभएसम्मको लागि देहायबमोजिमको प्रक्रियाबमोजिम मासिक खर्च भराउने गरी निर्देशनात्मक आदेश जारी हुने ।

१. मुद्दा फैसला नहुँदै मासिक खर्च भराउने गरी आदेश भएका मुद्दामा मासिक खर्च भराई लिन पाउने पत्नीले भराइदिनुपर्ने पतिको

- आयस्था यकिन गरी जिल्ला अदालतको तहसिल शाखामा जानकारी दिनुपर्ने छ ।
२. मासिक खर्च भराइदिनुपर्ने पतिले आफ्नो कुनै सम्पत्तिबाट मानाचामल खर्च भराउन अदालतसमक्ष अनुरोध गर्न सक्ने छ ।
 ३. मासिक खर्च भराइदिनुपर्ने पक्ष तारेखमा रहेको भए अदालतले निजलाई आदेशबमोजिमको मासिक खर्च प्रत्येक महिनाको तिस गतेभित्र अदालतमा दाखिल गर्नका लागि समय दिनुपर्ने छ । सो समयभित्र निर्धारित रकम दाखिला गर्नु खर्च बेहोर्नुपर्ने पक्षको दायित्व हुने छ ।
 ४. मासिक खर्च दिनुपर्ने पक्ष तारेखमा उपस्थित नभएको वा खर्च भराउन अदालतसमक्ष अनुरोध नगरेको वा अदालतले तोकेको समयभित्र रकम दाखिला नगरेको अवस्थामा खर्च भराई लिन पाउने पक्षले खर्च भराइदिनुपर्ने पक्षको कुनै सम्पत्ति देखाई अदालतसमक्ष निवेदन दिनुपर्ने छ ।
 ५. यस प्रकारको निवेदन परेमा अदालतले उचित प्रक्रिया अपनाई त्यस्तो सम्पत्तिबाट खर्च भराइदिने छ ।
 ६. खर्च भराउनुपर्ने पक्ष सरकारी वा सार्वजनिक सेवामा आबद्ध रही पारिश्रमिक पाउने प्रमाणित हुने प्रमाण पेस भएमा खर्च भराइदिने गरी निर्धारण भएजति रकम भरी पाउने पक्षलाई उपलब्ध गराउने गरी अदालतले सम्बन्धित कार्यलय निकाय वा अधिकारीका नाउँमा आदेश दिनसक्ने छ र त्यस्तो आदेश प्राप्त भएमा आदेशानुसारको खर्च भराउने वा उपलब्ध गराउने दायित्व त्यस्तो कार्यालय वा निकायका अधिकारीको रहने छ ।
- इजलास अधिकृत: दिलीपराज पन्त
इति संवत् २०७४ साल फागुन १३ गते रोज १ शुभम् ।

स.प्र.न्या.श्री गोपाल पराजुली र मा.न्या.श्री उम्बरबहादुर शाही, ०६८-८१-०१४०, अंश छुट्ट्याई दर्ता, बट्टी मण्डल धानुकसमेत वि. कृष्णदेव मण्डल

विवादको रूपमा रहेको वादीका नाउँका कि.नं.५०७ र ५०९ का जग्गा बन्डा हुनुपर्ने हो वा वादीको निजी हुने हो भन्ने सन्दर्भमा हेर्दा यी पुनरावेदक प्रतिवादीहरू र प्रत्यर्थी वादीबिच अंश मुद्दा परी अंश मुद्दामा फिराद परेको अधिल्लो दिनलाई मानो छुट्टिएको मिति कायम भएको देखिन्छ । प्रत्यर्थी वादीले आफ्नो फिरादपत्रमा २०३४ सालबाट आफू अलग भई आफ्नो खेतीपाती गरेको भनी दाबी लिएका र यस अदालतमा प्रत्यर्थी वादीका छोराले पेस गरेको लिखित प्रतिवादमा बुबा बौवालाल मिति २०४० सालमा सगोलबाट अलग भई बसेको भनी उल्लेख गरेको देखियो । यसरी सगोलबाट अलग भई आफ्नो खति उपति गरेको दाबी लिने वादीले फिरादपत्र र यस अदालतमा पेस गरेको लिखित प्रतिवादमा समेत आफू कहिले भिन्न भएको भन्ने यकिन गर्न सकेको देखिएन । वादी प्रतिवादीहरूबिच फिराद पत्र परेको अधिल्लो दिन मिति २०६०।४।४ लाई मानो छुट्टिएको मिति कायम हुने गरी भएको आदेश अन्तिम भई सोहीबमोजिम फैसला भएको देखिँदा मानो छुट्टिएको मितिभन्दा अगाडि यी वादी र प्रतिवादीहरू सगोलमै बसी खेती र आय आर्जन गरेको भन्नेमा विवाद नहुने ।

विवादित जग्गा प्रत्यर्थी वादी बौवालालले मोहीबाट प्राप्त गरेको देखिए पनि निज बौवालाल सगोल परिवारबाट अलग भई आफू नै मोही भएको पुष्टि गराउन सकेको पाइएन । फिराद दायर हुँदाका मितिसम्म वादी बौवालाल अन्य अंशियारासँग सगोलमा रहेको अवस्थामा ०५७ सालमा मिलापत्रबाट वादीका नाउँमा कायम भएका कि.नं.५०९ र ५०७ को जग्गा मोहीको हैसियतबाट कमाएको भने पनि सो निजी आर्जनबाट कमाएको नभई मोही नामसारी हुँदै आएको र उक्त जग्गा

कमाउँदा पिताको संरक्षकत्वमा बसी सगोल परिवारबाट कमाएको जग्गा नै वादीका नाउँमा कायम भएको देखियो । सगोल परिवारबाट मोहीमा कमाइ आएको जग्गा मिलापत्रबाट प्राप्त भएको भन्ने आधारबाट मात्र निजी कायम गर्न नमिल्नेमा पुनरावेदन अदालतबाट कि.नं. ५०७ र ५०९ का जग्गा निजी कायम गर्ने गरी भएको फैसला कानून र न्यायको रोहमा मिल्न आएको नदेखिने ।

तसर्थ, पेस भएको तायदाती फाँटवारीमा उल्लिखित सबै सम्पत्ति बन्डा गरी १ भाग अंश वादीले पाउने ठहर्‍याई भएको सुरु फैसला केही उल्टी गरी वादीका नाउँको कि.नं. ५०७ र ५०९ को जग्गा वादीको निजी कायम हुने गरी पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०६७।९।२ मा भएको फैसला निजी ठहर गरेको हदसम्म केही उल्टी भई वादीका नाउँको कि.नं.५०७ र ५०९ को जग्गासमेत सबै अंशियारबिच बराबर बन्डा हुने ठहराएको सुरु सप्तरी जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ।
इजलास अधिकृत : ईश्वरीप्रसाद भण्डारी
कम्प्युटर : विकेश गुरागाई
इति संवत् २०७४ साल कार्तिक २२ गते रोज ४ शुभम् ।

इजलास नं. १

१

मा.न्या.श्री जगदीश शर्मा पौडेल र मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की, ०६८-CR-०१७०, आयकर (आ.व.०६२/०६३), खुमराज पुञ्जाली वि. संदिपकुमार अग्रवाल

उद्योगको कच्चा पदार्थको खपतमा एकै प्रकारको उत्पादन हुन्छ भन्न मिल्दैन । कामदारको दक्षता, मेसिनको अवस्था, कच्चा पदार्थको गुणस्तर जस्ता धेरै कारक तत्वहरू हुन सक्छन् जसले उत्पादन निर्धारण गर्ने हुन्छ । यी कारक तत्वहरूको

विश्लेषणको आधारमा उत्पादनको अवस्था देखिन सक्ने हुन्छ । अनुमानको आधारमा मात्र उत्पादनको निर्धारण हुन नसक्ने भएकाले उद्योग विभागले तोकेको मापदण्डअनुसार उत्पादन भएको होला र सो सामानको बिक्री भई आयआर्जन भएको होला भनी करदाताको आय कायम गर्न मिल्ने देखिँदैन । यस अदालतबाट संवत् २०६१ सालको फौ.पु.नं.३१२६ को पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व विभाग विरुद्ध नन्दन घ्यू एन्ड आयल इन्डस्ट्रिज प्रा.लि. बारा प्रत्यर्थी भएको मूल्य अभिवृद्धि कर मुद्दामा कच्चा पदार्थको खपतमा लेखाले देखाएको वास्तविक खर्चलाई मान्यता दिनुपर्ने भनी सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिँदा यस सम्बन्धमा भएको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

त्यसैगरी चालु आ.व.मा वितरण नभई बाँकी रहेको बोनस रकम रु.६,२०,०८३।- staff welfare fund मा ट्रान्सफर गरेको मिलेन भन्ने पुनरावेदकको जिकिर सम्बन्धमा विचार गर्दा करदाता प्रा.लि.ले आ.व. २०५७।०५८ मा वितरण नभएको बोनस रकम रु. १४,७९२।- र आ.व. २०६०।०६१ को अवितरित बोनस रकम रु.८,७१,०४१।- समेत जम्मा रु.८,८५,८३३।- को ३० प्रतिशतले हुने रकम मिति २०६३।४।१ मा नेपाल राष्ट्र बैंक थापाथली शाखामा दाखिला गरेको देखिन्छ । बाँकी रकम रु. ६,२०,०८३।- staff welfare fund मा दाखिला गरेको र सो रकम बोनस ऐन, २०३० बमोजिम कर्मचारीलाई नै वितरण हुने रकम हुनेमा विवाद छैन । श्रम नियमावली, २०५० को नियम १४ ले निर्दिष्ट गरेको क्षेत्रमा नै सो रकम खर्च हुने हो । बोनस ऐन, २०३० को दफा १३ अनुसार बाँकी हुन आएको रकम श्रम ऐन, २०४८ को दफा ३७ तथा श्रम नियमावली, २०५० को नियम १३(२) बमोजिम खडा गरिएको कर्मचारी, कल्याण कोषमा जम्मा भएको देखिन्छ । कर्मचारी कल्याण कोषमा जम्मा भई कर्मचारीको कल्याणमा खर्च हुने कानूनद्वारा

करदातालाई उन्मुक्ति दिएको त्यस्तो रकम रु.६,२०,०८३।- लाई पुनरावेदक तुला करदाता कार्यालयले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७(२) बमोजिम करयोग्य आय कायम गरेको मिल्ने नदेखिने।

त्यसैगरी loss on fire भनी goods in process अन्तर्गत रु.१,०४,०३०।- र finished goods अन्तर्गतको रु. २३९३४।- समेत जम्मा रु. १,२७,९६४।- हुने रकममा closing stock को valuation भन्दा बढीमा valuation गरेको पाएकोले फरक परेको रकम आयकर ऐन, २०५८ को दफा १५ अनुसार खर्च कट्टा गर्न नमिल्ने भनी तुला करदाता कार्यालयले गरेको निर्णयमा कुनै वस्तुनिष्ठ आधार नदेखिई कर अधिकृतले अनुमानको भरमा आय कायम गरेको देखिन्छ। यसरी कर अधिकृतले वस्तुनिष्ठ प्रमाणको आधारमा आय कायम गर्नुपर्नेमा सोको अभाव रहेको देखिन्छ। करदाता उद्योगले देखाएको वास्तविक लेखालाई अन्यथा भन्न र पुष्टि गर्न कर अधिकृतले नसकेको अवस्थामा तुला करदाता कार्यालयले आय कायम गरेको मिलेको नदेखिने।

त्यस्तै मेसिनरी तथा अन्य उपकरणहरूमा प्रयोग हुने spare parts र सामग्रीहरूमा भएको खर्च मर्मत सुधार खर्च हुने भएकोले त्यस्तो खर्च आयकर ऐन, २०५८ को दफा १६ बमोजिम सम्पत्ति समूह (घ) को हास आधारको ७ प्रतिशतको सीमाभित्र रही खर्च दाबी गर्नुपर्नेमा सबै खर्च ऐ. ऐनको दफा १५ बमोजिम cost of sale मा दाबी गर्न मिल्ने होइन भनी पुनरावेदकले जिकिर लिएको सम्बन्धमा विचार गर्दा कारखानामा प्रयोग हुने मेसिनरी सामानको निश्चितसम्म पुगेपछि आयु समाप्त हुन सक्तछ। मेसिनरी औजारहरू फेर्नु तथा मर्मत गर्नुपर्ने हुन्छ। मेसिनका क्लियरिङ, वेल्ट जस्ता सामानहरू मर्मत गर्न नमिल्ने भई फेर्नुपर्ने अवस्थाका हुन्छन्। अतः यस्ता मेसिनमा प्रयोग हुने V belt, bearing, not bolts, piston ring आदि जस्ता Spare parts खर्चमा दाबी गरेको मनासिब हुँदा

उक्त शिर्षकअन्तर्गत पुनरावेदक कार्यालयले करदाता शिवशक्ति उद्योग इन्डस्ट्रिज प्रा.लि.को आय कायम गरेको नमिल्ने भनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंले गरेको फैसला अन्यथा नदेखिँदा मिति २०६८।५।२ मा यस अदालतबाट पुनरावेदनको अनुमति प्रदान गर्दा लिइएका आधार, कारणहरूमा सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, उल्लिखित आधार, प्रमाण र कारणसमेतका आधारबाट कानूनले छुट पाउने सुविधामा घटी उत्पादन गरेको भनी करको दायित्व बढाएको, बोनसतर्फ छुट्ट्याएको विविध रकममा अवितरित रकमलाई आयतर्फ समावेश गरेको, आगजनी नोक्सानी छुट दिन इन्कार गरेको मिति २०६४।१।२१ को तुला करदाता कार्यालय, ललितपुरको कर निर्धारण आदेश तथा निर्णय उल्टी हुने ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०६६।४।१८ गते भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: महेन्द्रप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर : विनोदकुमार बनिया

इति संवत् २०७३ साल कात्तिक २३ गते रोज ३ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री जगदीश शर्मा पौडेल र मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की, ०६८-CR-०१७१, मू.अ.कर (आ.व.०६३।६४) खुमराज पुञ्जाली वि. संदिपकुमार अग्रवाल

२०६३ फाल्गुन महिनाको सदरस्याहा प्रज्ञापनपत्र नं.३९८६ र ३९८७ बाट नियमित दाखिला गरेको रकम उद्योगले कर क्रेडिट पाउनुपर्ने भनी जिकिर लिएकोमा उक्त जिकिरलाई तुला करदाता कार्यालयले कुनै आधार प्रमाणबाट खण्डन गर्न सकेको अवस्था पनि देखिँदैन। इजलाससमक्ष बहसको क्रममा करदाता उद्योगतर्फका विद्वान् कानून व्यवसायीले देखाएका उक्त ३९८६ र ३९८७ का प्रज्ञापन पत्रहरू वास्तविकै भएको देखाएको र सोबमोजिम करदाता उद्योगले

कर क्रेडिट नदिएको सुरु तुला करदाता कार्यालयको कर निर्धारण निर्णय कानून र न्यायसङ्गत नदेखिँदा सो निर्णयलाई उल्टी गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको निर्णय मनासिब नै देखिने।

तसर्थ, उल्लिखित आधार, प्रमाण र कारणसमेतका आधारमा भन्सार प्रज्ञापन पत्र नं. ३९८६ र ३९८७ को आधारमा क्रेडिट दाबी गरेको मूल्य अभिवृद्धि कर रकमलाई नपाउने क्रेडिट दाबी गरेको भनी अमान्य गर्ने गरी भएको तुला करदाता कार्यालय, ललितपुरको मिति २०६४।९।२९ को निर्णय उक्त रसिदहरूको हकमा सम्म उल्टी गरी सोबाहेक अरुमा पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ठहर्‍याएको मिति २०६६।४।१८ को राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: महेन्द्रप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: विनोदकुमार बनिया

इति संवत् २०७३ साल कात्तिक २३ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं. २

१

मा.न्या.श्री दीपकराज जोशी र मा.न्या.श्री उम्बरबहादुर शाही, ०६८-CI-११०६, अपुताली, झगर अहिर वि. अब्दुल रौफ फकिर

प्रत्यर्थी जोखु फकिरले मोती धुनियाइनको नाउँ दर्ताका जग्गाहरू आफ्नो नाउँमा हक कायम गरी नामसारी दर्ता गरिपाउँ भनी जिल्ला कार्यालय, रूपन्देहीमा मिति २०४०।६।१२ र २०४४।१०।७ मा दिएका निवेदनहरू उक्त कार्यालयले दर्ता गरी उक्त जग्गामा हक कायम गराइ माग्ने जोखु फकिर र उक्त जग्गा तत्काल जोतभोग गरिरहेका पुनरावेदक झगर अहिरसमेतका सम्बन्धित व्यक्तिहरू बुझी सो सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गरी प्रमाण कागज सङ्कलन गरी सोसमेतको आधारमा मिति २०५३।३।१८ मा उक्त

जग्गामा कसको हक पुग्ने र कसको नाउँमा नामसारी दर्ता हुने भनी ठहर निर्णय गरेको देखिन्छ। उक्त जग्गामा आफ्नो हक कायम गरी नामसारी दर्ता गरिपाउँ भनी प्रत्यर्थी जोखु फकिरले दिएका निवेदनहरू मिति २०४०।६।१६ (मिति २०४०।६।१२ को निवेदन दर्ता मिति) र २०४४।१०।७ मा दर्ता भए पनि उक्त निवेदनउपरको ठहर निर्णय भने मिति २०५३।३।१८ मा भएको देखिन्छ। साथै; उक्त जग्गामा आफ्नो हक कायम हुनुपर्ने भनी पुनरावेदक झगर अहिरले मिति २०४५।५।१५ मा जिल्ला कार्यालय, रूपन्देहीका प्रमुख जिल्ला अधिकारीसमक्ष बयान गरेको देखिन्छ भने मिति २०५३।२।२४ मा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, रूपन्देहीका प्रमुख जिल्ला अधिकारीसमक्ष द.नं. १५७६४ को निवेदन दिएको देखिन्छ। उक्त दुवै पटक (बयान गर्दा र निवेदन दिँदा) निज झगर अहिरले मृतक मोती धुनियाइनको नाउँदर्ताको जग्गाहरू मालपोत बाँकीमा लिलाम सकार गरेबापत रु.१२५।- दाखिल गरी धरौटीमा आम्दानी बाँधिएको भन्ने बेहोराको मिति २०३३।३।१९ को धरौटी टिप्पणीको प्रतिलिपि प्रमाणको रूपमा पेस गरेको देखिन्छ। पुनरावेदकले बयान गर्दाको बखत मिति २०४५।५।१५ मा रहेको जिल्ला कार्यालयको नाम नै २०४७ सालदेखि परिवर्तन भई जिल्ला प्रशासन कार्यालय कायम भएको हो। पुनरावेदक झगर अहिरले दर्ता गराएको द.नं. १५७६४ मिति २०५३।२।२४ को उक्त निवेदनबाट समेत निजले उक्त विषयमा कारबाही गर्ने जिल्ला प्रशासन कार्यालय, रूपन्देहीको अधिकार क्षेत्रलाई स्वीकार गरेको र त्यससम्बन्धी प्रक्रियामा सहभागिता जनाएको देखिने।

पुनरावेदकले भनेझैं उक्त विषयमा कारबाही गर्नका लागि जिल्ला कार्यालय (जिल्ला प्रशासन कार्यालय) लाई अधिकारक्षेत्र मुलुकी ऐन, अपुतालीको महलको १७ नं. मा 'अदालती कारबाहीसम्बन्धी केही नेपाल ऐन (संशोधन), २०४७' द्वारा मिति

२०४७।४।१० मा भएको संशोधनबाट प्रदान गरिएको देखिन्छ। उक्त संशोधित ऐनको बेहोरा मिति २०४७।४।१०।४ को नेपाल राजपत्रको खण्ड ४०, अतिरिक्ताङ्क २५, भाग २ मा प्रकाशित रहेको देखिन्छ। नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित मुलुकी ऐन संशोधनको उक्त सूचनानुसार मुलुकी ऐन, २०२०, अपुतालीको महलको १७ नं. मा उल्लिखित अवस्थामा अपुतालीको सम्बन्धमा निर्णय गर्ने अधिकारक्षेत्र अञ्चलाधीश कार्यालयको सट्टा सम्बन्धित जिल्ला कार्यालयलाई दिइएको भन्ने कानूनी प्रबन्ध उल्लेख रहेको देखिन्छ। यसबाट मिति २०४७।४।१० देखि उक्त विषयमा निर्णय गर्ने अधिकारक्षेत्र सम्बन्धित जिल्लाको जिल्ला कार्यालय (जिल्ला प्रशासन कार्यालय) लाई प्राप्त भएको देखियो। साथै, २०४७ सालदेखि नै खारेज भइसकेको अञ्चलाधीश कार्यालयबाट २०५३ सालमा उक्त विषयमा निर्णय हुनसक्ने पनि भएन। तसर्थ, उक्त अपुतालीको विषयमा निर्णय गर्दाको बखत अर्थात् मिति २०५३।३।१८ को दिन उक्त विषयमा निर्णय गर्ने अधिकारक्षेत्र जिल्ला प्रशासन कार्यालय, रूपन्देहीलाई नै रहेको देखियो। तसर्थ, आफूलाई कानूनबमोजिम प्राप्त अधिकारक्षेत्रको प्रयोग गरी जिल्ला प्रशासन कार्यालय, रूपन्देहीले मिति २०५३।३।१८ मा गरेको उक्त निर्णय मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको महलको ३५ नं. विपरीत तथा अधिकारक्षेत्रविहीन रहेको नदेखिने।

पुनरावेदक झगर अहिरले भनेबमोजिम उक्त जग्गाहरू निजले लिलाममा सकार गरेको भए उक्त लिलामी प्रक्रिया समयमै टुङ्ग्याई उक्त जग्गाहरू आफ्नो नाममा दर्ता गराइसक्नुपर्ने थियो। तर निजले कानूनद्वारा निर्दिष्ट उक्त कामकारबाही नगरी उक्त जग्गाहरू आफूले लिलाममा सकार गरेको भन्दै सोबापतको धरौटीस्वरूप तिरैको रु. १२५।- को टिप्पण भन्ने मात्र देखाई २०३३ सालदेखि नै उक्त जग्गाहरू आफूखुसी जोतभोग गरेको भन्ने देखियो। जबकी आफ्नो हक कायम भई विधिवत्

आफ्नो नाममा दर्ता स्रेस्ता तयार नभईकन उक्त जग्गा भोग चलन गर्नका लागि निजको हक पुग्ने देखिँदैन। यसरी विधिवत् आफ्नो हक नै पुगीनसकेको जग्गाहरू २०३३ सालदेखि नै निजले आफूखुसी भोगचलन गरेको देखिएबाट निजको उक्त जग्गामाथिको जोतभोग कानूनसम्मत देखिएन। यसबाट पुनरावेदक झगर अहिरले दाबी गरेजस्तो मोती धुनियाइनको नामदर्ताको उक्त जग्गाहरू निजले विधिवत् लिलाम सकार गरेको, उक्त लिलामी प्रक्रिया अधिकारप्राप्त अधिकारी वा निकायबाट सदर भएको, सदर भएपछि निजले धरौटीस्वरूप राखेको भनिएको रु. १२५।- सदर स्याहा भई राजस्वमा दाखिला भएको र उक्त जग्गाहरू निजको नाममा विधिवत् नामसारी भई दर्ता स्रेस्ता तयार भएको देखिएन। तसर्थ, स्व. मोती धुनियाइनको नाम दर्ताको उक्त जग्गाहरू आफूले लिलाम सकार गरेको भन्ने पुनरावेदक झगर अहिरको दाबी वस्तुनिष्ठ प्रमाणद्वारा प्रमाणित हुनसकेको नदेखिँदा उक्त जग्गामा आफ्नो हक कायम गरिपाउँ भन्ने निजको दाबी पुग्न सक्ने देखिएन। तसर्थ, उक्त जग्गाहरूमा पुनरावेदक झगर अहिरको हक कायम हुनसक्ने नदेखिने।

जिल्ला प्रशासन कार्यालय, रूपन्देहीबाट प्रस्तुत मुद्दा मिति २०५३।३।१८ को दिन निर्णय भएपछि उक्त निर्णय सुनिपायौँ भन्ने बेहोराको प्रस्तुत मुद्दाका दुवैपक्ष जोखु फकिर र झगर अहिरले संयुक्त रूपमा निर्णय सुनिपाएको कागज गरी सहीछाप गरिदिएको तथ्य सुरु मिसिल संलग्न रहेको उक्त बेहोराको कागजबाट देखिन्छ। सुरु मिसिल संलग्न रहेको उक्त कागज मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको महलको १९३ नं. बमोजिमको उद्देश्य र प्रयोजनको लागि नै तयार गरी मिसिल संलग्न राखिएको देखिएबाट त्यसरी मुद्दाका दुवैपक्षले निर्णय हुँदाकै दिन उक्त निर्णय सुनिपाई सोको रीतपूर्वकको कागज गरिदिएको अवस्थामा निजहरूले विधिवत् उक्त निर्णय सुनिपाएको मानिन्छ र सोही कारणले निजहरूको

नाममा पुनरावेदनको म्यादसमेत जारी गरिरहनु नपर्ने हुन्छ । उक्त अभ्यास हाम्रो प्रचलित न्याय प्रणालीमा सर्वस्वीकार्यरूपमा रहिआएको छ । तसर्थ; निर्णय सुनिपाएको उक्त कागजकै आधारमा पुनरावेदन लाग्न सक्ने अवस्थामा सम्बन्धित पक्षले सम्बन्धित निकायमा पुनरावेदन गर्नसक्ने हुन्छ । सो कागजकै आधारमा पुनरावेदनको म्याद सुरु हुने, गणना हुने र कायम हुने हुन्छ र सोही आधारमा पुनरावेदन-पत्र दर्ता हुने गरेको अभ्यास नेपालको न्याय प्रणालीमा आम प्रचलनको रूपमा रहिआएको देखिने । सुरु मिसिल संलग्न रहेको उक्त कागज आफूले गरेको होइन भन्ने जिकिरसमेत पुनरावेदक झगर अहिरले आफ्नो पुनरावेदनमा लिन नसकी उक्त कागज र सोको बेहोरालाई स्वीकार गरी बसेको देखिने ।

यस्तो अवस्थामा मिति २०५३।३।१८ को दिन निर्णय सुनेकै बखत निर्णय सुनिपाएको कागज गरेका यी पुनरावेदक झगर अहिरले उक्त निर्णय सुनिपाएको मितिले ऐनको म्यादभित्र सम्बन्धित निकायमा पुनरावेदन दर्ता नगरी धेरैपछि मिति २०६४।९।२६ मा निर्णय-पर्चाको नक्कल लिएको आधार देखाई मिति २०६४।१०।१४ मा दायर गरेको निजको पुनरावेदन मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको महलको १९३ नं. बमोजिमको म्याद ३५ दिनभित्र परेको नदेखिएको आधारमा निजको पुनरावेदन खारेज हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत बुटवलको फैसलालाई नमिलेको भन्न मिलेन । तसर्थ, म्याद नाघी परेको निजको उक्त पुनरावेदनलाई खारेज गर्ने ठहर्‍याएको उक्त फैसला मिलेकै देखिन आउने ।

जिल्ला रूपन्देही, गा.पं. बलरामपुर, वडा नं. ४ बस्ने मोती धुनियाइनको मृत्यु २०२८ सालमा भएको, निजको सन्तान हकदार कोही नभएको, निजको प्रत्यर्थी जोखु फकिरसँग कुनै नातासम्बन्ध नरहेको, निजको नाममा दर्ता रहेको जिल्ला रूपन्देही, बलरामपुर गा.पं. वडा नं. ५(क) कि.नं. ३८३ को ज.वि.

०-०-१३, ऐ. कि.नं. ३९६ को ज.वि. ०-०-१२, ऐ. कि.नं. ४०९ को ज.वि. ०-१-१७, ऐ. कि.नं. ४४८ को ज.वि. ०-४-०, ऐ. वडा नं. ५(ख) कि.नं. ६१९ को ज.वि. ०-०-७ समेत जम्मा क्षेत्रफल ज.वि. ०-७-९ जग्गा मालपोत बाँकीमा लिलाम हुँदा पुनरावेदक झगर अहिरले सकार गरेको भन्ने पुष्टि हुन नसकेको अवस्थामा मोती धुनियाइनको अपुताली खाने मुलुकी ऐन, अपुतालीको महलको १ नं. बमोजिमको हकदार कोही नदेखिएको अवस्थामा निजको नामदर्ताको उक्त जग्गाहरू मुलुकी ऐन, अपुतालीको महलको १७ नं. बमोजिम श्री ५ को सरकारको हुने र सोअनुसार श्री ५ को सरकारको स्वामित्वमा राख्न मालपोत कार्यालयलाई जनाउसमेत दिने गरी मिति २०५३।३।१८ मा भएको जिल्ला प्रशासन कार्यालय, रूपन्देहीको निर्णय कानूनसम्मत नै देखिएको आधारमा उक्त निर्णय सदर हुने र सो निर्णयउपर पुनरावेदन गर्ने म्याद नघाई झगर अहिरले दायर गरेको पुनरावेदन-पत्र म्याद नाघी दर्ता भएको देखिएको आधारमा उक्त पुनरावेदन खारेज हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत, बुटवलको मिति २०६८।३।१४ को फैसला मनासिब नै देखिन आउने ।

अतः उपर्युक्तानुसारको विश्लेषणको आधारमा प्रस्तुत मुद्दामा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, रूपन्देहीबाट भएको मिति २०५३।३।१८ को निर्णय मनासिब ठहर्‍याई पुनरावेदक झगर अहिरले दायर गरेको पुनरावेदन खारेज हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत बुटवलको मिति २०६८।३।१४ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: प्रदीपकुमार उपाध्याय

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७५ साल पुस ९ गते रोज २ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री दीपकराज जोशी र मा.न्या.श्री उम्बरबहादुर शाही, ०७०-८१-०८३४, परमादेश, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, आयुर्वेद विभाग,

टेकु वि. इद्रिसकवारी मियासमेत

स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३(९) (ख) को उपदफा (१) (चौथो संशोधन) मा भएको उपर्युक्त व्यवस्थाले स्तरवृद्धि भइसकेका तर पदस्थापना भई नसकेका कर्मचारीहरूलाई पनि पदस्थापन गर्ने गरी विशेष व्यवस्थासमेत गरिसकेको र पदस्थापन भइसकेका कर्मचारीले सो पदका लागि आवश्यक न्यूनतम शैक्षिक योग्यता हासिल नगरेको भए त्यस्ता कर्मचारीलाई मन्त्रालयले निर्धारण गरेबमोजिमको तालिम उपलब्ध गराउने छ भन्ने उल्लेख भई साबिक ऐनमा संशोधन भइसकेको अवस्थामा पुनरावेदकले जिकिर लिएजस्तो स्तरवृद्धि भएका यी निवेदकहरूले माथिल्लो पदनाम र पदस्थापना नपाउने भन्ने जिकिर तथा यसै अदालतबाट भएको विपक्षी झिकाउने आदेशमा लिइएको आधारसँग सहमत हुन नसकिने ।

यसैगरी प्रत्यर्थी निवेदकहरूलाई विपक्षीमध्येकै स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले स्तरवृद्धि भएको पदमा पदस्थापनसमेत गरिसकेको र निवेदकमध्येका इद्रिस कवारीलाई धनुषाधाम प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, धनुषाधाममा छैठौँ तह, सि.अ.हे.व. पदमा विशेष पदस्थापन गरेको भनी स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयकै मिति २०७२।३।२७ गतेको पत्रसमेत मिसिल संलग्न रहेको देखिँदा स्तरवृद्धि भएको पदमा पदस्थापन गर्ने कार्य मन्त्रालयबाटै भइसकेको अवस्थामा हाल आएर निवेदकहरूलाई स्तरवृद्धि भएको माथिल्लो तहमा पदस्थापन गर्न नमिल्ने भनी सोही मन्त्रालयसमेतले लिएको दाबी आवश्यकता र औचित्यका आधारमा समेत सान्दर्भिक नदेखिने ।

यस्तो अवस्थामा स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को दफा ९ को उपदफा ७घ ले माथिल्लो तहमा स्तरवृद्धि भएको कर्मचारीले जुन तहबाट स्तरवृद्धि भएको हो, सोही तहको काम गर्नुपर्ने भन्ने व्यवस्था भए पनि स्तरवृद्धि भएको अवस्थामा पदको पदनाम दिन र तदनुसार पदस्थापन गर्न कहींकतै रोक लगाएको स्थिति

विद्यमान नदेखिँदा नेपाल स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०५५ को नियम-७ सँग सम्बन्धित अनुसूची ३ को हेल्थ इन्स्पेक्सन समूहअन्तर्गत सि.नं.२८ मा पाँचौँ तहको सि.अ.हे.व. पद सम्बद्ध देखिँदा निवेदकहरूलाई सो पदनाम दिई कानूनको रीत पुऱ्याई पदस्थापन गर्नु भनी विपक्षीको नाममा परमादेशको आदेश जारी हुने ठहर्छ भनी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७०।१।१४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: सुभाशचन्द्र दाहाल

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७५ साल कार्तिक ११ गते रोज १ शुभम् ।

इजलास नं. ३

१

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की, ०६९-CR-०२४२, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. कृष्ण तामाङ

मृतकको टाउकोमा दायाँ कानभन्दा ५ इन्चमाथि ३ इन्च लामो काटेको घाउ चोट रहेको घटनास्थल लास जाँच मुचुल्काबाट देखिन्छ । नमाजी अन्सारीको मृत्युको कारणमा Head Injury due to physical assault भनी उल्लेख भएको देखिँदा निजको मृत्यु कर्तव्यबाट भएको तथ्यमा विवाद रहेन । नमाजी अन्सारीको मृत्यु प्रतिवादी गैँडाकोटे भन्ने मेघबहादुर कुमालको कर्तव्यबाट भएको कुरा यस अदालतबाट मिति २०६६।३।२८ मा भएको फैसलासमेतबाट देखिने ।

अब मिति २०६९।१।१९ का दिन साँझ १९:०० बजेको समयमा भएको वारदातमा फरार रहेका यी प्रतिवादीहरू माधव अधिकारी र कृष्ण तामाङको के कस्तो संलग्नता रहेको छ भन्नेतर्फ हेर्दा, चाँद महमद अन्सारीले निज प्रतिवादीहरूलाई किटान

गरी जाहेरी दरखास्त दिएको देखिन्छ। सो जाहेरीमा यी प्रतिवादीहरूले छाडेको चोटबाट नमाजी अन्सारीको मृत्यु भएको हो भनी लेखाउन सकेको छैनन्। प्रस्तुत वारदातका प्रत्यक्षदर्शी र मिति २०६१।११।११ को वारदातमा घाइते भएका राबुल्ला अन्सारी, सैफुल्लाह अन्सारी र रबुल अन्सारीले अनुसन्धानको क्रममा गरेको कागजबाट निज प्रतिवादीहरू वारदातस्थलमा उपस्थित भए पनि निजहरूले नमाजी अन्सारीलाई कुटपिट गरेको देखिएको छैन। प्रत्यक्षदर्शी राबुल्ला अन्सारी र रबुल अन्सारीले अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गर्दा आफ्नो अनुसन्धानको बेहोरालाई समर्थन गर्दै प्रतिवादी गैँडाकोटे भन्ने मेघबहादुर कुमालले इँट्टाले हानेको भनी लेखाइदिएका छन्। जाहेरवालाले अदालतमा बकपत्र गर्दा उक्त वारदातमा यी प्रतिवादीहरूको के कस्तो संलग्नता थियो भन्ने कुरा स्पष्ट गरी खुलाउन सकेको नपाइने।

प्रतिवादी गैँडाकोटे भन्ने मेघबहादुर कुमालले अनुसन्धानको क्रममा बयान गर्दा आरोपित कसुर स्वीकार गरी वारदातस्थलमा निज प्रतिवादीहरूसमेत उपस्थित थिए भनी लेखाए पनि अदालतमा सो कुरा इन्कार गरी यी प्रतिवादीहरूसँग मात्र झगडा भएको कुरा लेखाएका छन्। अर्का प्रतिवादी जंगबहादुर कुमालले अदालतमा बयान गर्दा आफ्नो संलग्नता रहेकोमा अस्वीकार गरी झगडा हुँदै गर्दाका अवस्थामा कृष्ण तामाङ र माधव अधिकारीसमेत थिए भनी लेखाइदिएका छन्। यसरी प्रत्यक्षदर्शीहरूको र सहअभियुक्तहरूको भनाइबाट निज प्रतिवादीहरू माधव अधिकारी र कृष्ण तामाङ वारदातस्थलमा उपस्थित रहेको तथ्य पुष्टि हुन आएको देखिने।

निज प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी १३(३) नं. बमोजिमको अभियोगअनुसार सजाय नभएको फैसलाउपर प्रस्तुत पुनरावेदन परेकोले सोतर्फ हेर्दा, प्रतिवादीहरू वारदातस्थलमा उपस्थित भए पनि मृतकको शरीरमा

टाउकोमा एउटा चोट मात्र लागेको कुरा लास जाँच मुचुल्काबाट देखिन्छ। यी प्रतिवादीहरूसमेत भई हुलहुज्जत गरी कुटपिट गरेको भए मृतकको शरीरमा अन्य चोटपटक देखिनुपर्नेमा टाउकोको चोटबाहेक अन्य चोटपटक नदेखिएको अवस्था हुँदा निज प्रतिवादीहरू मत सल्लाहमा पसी वारदातस्थलमा उपस्थित भई वारदात घटनाबाट बचाउनलाई कुनै कार्य नगरी वारदात भएको हेरी बसेको देखिन आयो। प्रतिवादीहरू उक्त कार्य मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७(३) नं. अनुसारको कसुर भएको देखिन आउँछ। मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. को कसुरमा सजाय हुनुपर्दछ भनी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर र विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार, कारण र प्रमाणबाट प्रतिवादीहरू माधव अधिकारी र कृष्ण तामाङले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७(३) नं. बमोजिमको कसुर गरेको देखिएकोले निजहरूलाई ऐ. १७(३) नं. बमोजिम जनही ६ महिना कैद सजाय हुने ठहर्‍याई नवलपरासी जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट मिति २०६८।८।२५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: रामु शर्मा

इति संवत् २०७५ साल असार ५ गते रोज ३ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की, ०७०-CR-१०९७, वैदेशिक रोजगार ठगी, नेपाल सरकार वि. पहलमान बोहरा

जाहेरवाला रामु चौधरीले पेस गरेको मिति २०६६।१०।१ को कागज बेहोरा हेर्दा निज प्रतिवादीले रामु चौधरीबाट जम्मा रु. ७५,०००।- र अर्का जाहेरवालाहरू नरबहादुर खड्कासमेतले

पेस गरेको मिति २०६६।८।५ को कागज बेहोरा हेर्दा निजहरूबाट जम्मा रु. १,१५,०००।- वैदेशिक रोजगारीबापत पठाइदिने भनी लिएको देखिन्छ। निज प्रतिवादीले वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा बयान गर्दा उक्त कागजहरू करकाप गरी जबरजस्ती गराएको भने पनि सो कागजात बदर गराउने सन्दर्भउपर कानूनबमोजिमको कुनै कारबाही गरेको देखिँदैन। यसबाट निज प्रतिवादीले जाहेरवालाहरूलाई वैदेशिक रोजगारमा पठाउनको लागि उपर्युक्त रकम लिएको तथ्य पुष्टि हुन आएको देखिने।

रामु चौधरीलाई वैदेशिक रोजगारीमा पठाइसकेकोले कम सजाय गर्ने गरी भएको फैसला मिलेको छैन भनी वादीको पुनरावेदन जिकिरतर्फ हेर्दा जाहेरवाला रामु चौधरीलाई विदेश पठाई दिन भनी प्रतिवादी पहलमान बोहोराले मिति २०६६।१०।१ मा रकम लिएको तथ्य मिसिल संलग्न वैदेशिक रोजगारमा पठाउने कबुलियत गरेको कागजबाट देखिन्छ। जबकी मिसिल संलग्न Gulf Arabic Language Center ले अनुवाद गरेको कुवेत राज्यको भिसाको विस्तृत विवरण हेर्दा निज जाहेरवाला रामु चौधरीको भिजा ०७/०१/२०१० (वि.सं. २०६६।९।२३) मा जारी भएको देखिन्छ। त्यस्तो वैदेशिक रोजगारमा जानको लागि आवश्यक पर्ने विमा तथा श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय, वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धन बोर्डको श्रम स्वीकृति मिति २०६६।९।३० मा लिएको देखिन्छ। निज जाहेरवाला सोही भिजाको आधारमा कुवेत गएर २९ मार्च २०१० मा नेपाल फर्केको देखिए पनि वादीले विदेश पठाएको भए निजसँग भएको कागजपछि वैदेशिक रोजगार विमा, श्रम स्वीकृति र भिजा जारी भएको हुनुपर्थ्यो। प्रतिवादीसँग वैदेशिक रोजगारमा कुवेत पठाई दिन भनी भएको कबुलियतभन्दा अगाडि नै जारी भएको भिजाको आधारमा निज विदेश कुवेत गएकोले यी प्रतिवादीले नै जाहेरवालालाई विदेश पठाएको हो भन्ने कुरा ठोस रूपमा प्रमाणित हुन गएको

देखिन नआउने।

जाहेरवाला नरबहादुर खड्कासमेतसँग वैदेशिक रोजगारमा पठाइदिनको लागि रु. १,१५,०००।- लिएको तर वैदेशिक रोजगारमा नपठाएको निजहरूको जाहेरी बेहोराबाट नै देखिएको छ भने अर्का जाहेरवाला रामु चौधरीलाई वैदेशिक रोजगारमा पठाइसकेको कुरा ठोस सबुद प्रमाणबाट पुष्टि हुन नसकेको तर वैदेशिक रोजगारमा पठाउनको लागि रकम लिएको तथ्य मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट पुष्टि हुन आएकोले वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ अन्तर्गतको कसुरमा सजाय गर्ने गरी भएको फैसलालाई अन्यथा मान्न मिलेन। अभियोग दाबीबमोजिम सजाय हुनुपर्दछ भनी वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर र विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार, कारण र प्रमाणबाट प्रतिवादी पहलमान बोहोराले वैदेशिक रोजगारमा पठाउने इजाजत पत्र नलिई जाहेरवाला नरबहादुर खड्कासमेतसँग रु. १,१५,०००।- र अर्का जाहेरवाला रामु चौधरीसँग रु. ७५,०००।- लिई वैदेशिक रोजगारमा नपठाई वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ बमोजिमको कसुर गरेकोले निज प्रतिवादी पहलमान बोहोरालाई ऐ. ऐनको दफा ४३ बमोजिम १ वर्ष ६ महिना कैद र रु. १,५०,०००।- जरिवाना हुने तथा जाहेरवालाहरू नरबहादुर खड्कासमेतले र रामु चौधरीले दिएको रकम क्रमशः रु. १,१५,०००।- र रु. ७५,०००।- तथा सोको ५०% ले हुने रकमसमेत हर्जानाबापत प्रतिवादीबाट जाहेरवालाहरूले भरी पाउने ठहर्नाई वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०६८।१२।१३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: रामु शर्मा

इति संवत् २०७५ साल असार ५ गते रोज ३ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की, ०७१-CR-११६१, वैदेशिक रोजगार कसुर, नेपाल सरकार वि. झनक घिमिरे

अब पार्वती खड्काको जाहेरीको सम्बन्धमा हेर्दा, प्रतिवादी झनक घिमिरेले वैदेशिक रोजगारीमा अमेरिका पठाइदिन्छु भनी रु.६,००,०००।- लिएको तर वैदेशिक रोजगारीमा पनि नपठाएको र रकम पनि फिर्ता नगरेको भनी जाहेरी दिएको देखिन्छ। प्रतिवादीलाई रु.६,००,०००।- दिएको कुनै कागज गराएको छैन भन्ने कुरा जाहेरी बेहोराबाट नै स्पष्ट छ। प्रतिवादीले नोभेम्बर २८ मा जाने हो भनी सन् १६-११-२०११ मा पठाएको SMS को प्रिन्ट गरेको कागज प्रमाणको रूपमा पेस गरेको देखिन्छ। प्रतिवादीले अनुसन्धानको क्रममा र न्यायाधिकरणमा बयान गर्दा उक्त रकम जाहेरवालासँग लिएको होइन, उक्त म्यासेज निज जाहेरवाली माइजु नाता पर्ने भएकीले मेरो घरमा आउ जाउ गर्दा आफैँले मेरो मोबाइलबाट आफ्नो मोबाइलमा पठाएको हुन सक्छ भनी आरोपित कसुरमा इन्कार रहेका छन्। जाहेरवाली पार्वती खड्काले निज प्रतिवादीलाई रु.६,००,०००।- दिएको कुराको लिखत प्रमाण मिसिल सामेल नदेखिने।

नेपाल सरकारले प्रतिवादीको मोबाइलबाट जाहेरवालाको मोबाइलमा पठाएको SMS लाई प्रमाणको रूपमा ग्रहण गरी अभियोग दाबीअनुसार प्रतिवादीलाई सजाय हुनुपर्ने भनी पुनरावेदन जिकिर लिए पनि वैदेशिक रोजगारमा पठाउनको लागि प्रतिवादीले जाहेरवालासँग कति रूपैयाँ लिएको कहाँ के काममा पठाउने भनी सहमति भएको कुरा सो SMS बाट खुल्दैन। प्रतिवादीसँग वैदेशिक रोजगारमा पठाउने भनी सहमति भएको कुनै ठोस सबुद प्रमाण नै नभएको अवस्थामा केवल जाहेरीमा उल्लेख भएकै आधारमा वैदेशिक रोजगारमा पठाउन सहमति भएको भनी अनुमान गर्न मिल्दैन। जाहेरी आफैँमा प्रमाण

होइन। जाहेरीमा उल्लेख भएको बेहोरा मिसिल संलग्न अन्य प्रमाणबाट समर्थित भएको हुनुपर्दछ भनी यस अदालतबाट विभिन्न मुद्दामा सिद्धान्तसमेत प्रतिपादन भइसकेको अवस्थामा जाहेरीको आधारमा मात्र निज प्रतिवादीलाई आरोपित कसुरमा सजाय गर्न नमिल्ने।

जाहेरवाला सीता खुलालसँग प्रतिवादीले रु. ३,००,०००।- लिई मिति २०६५।६।२८ मा गरिदिएको कागज वैदेशिक रोजगारमा पठाउने उद्देश्यले नभई लेनदेनको उद्देश्यले भएको देखिएको र जाहेरवाला पार्वती खड्कासँग निज प्रतिवादीले वैदेशिक रोजगारमा पठाउनको लागि कुनै लिखत कागज गरेको नदेखिएकोले निजहरूको जाहेरीको हकमा वादी दाबी नपुग्ने गरी भएको फैसलालाई अन्यथा मान्न सकिएन। यी जाहेरवालाहरूको जाहेरीको हकमा पनि अभियोग दाबीबमोजिम हुनुपर्दछ भनी वादीको पुनरावेदन जिकिर तथा विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार, कारण र प्रमाणबाट सीता खुलाल र पार्वती खड्काको जाहेरीको हकमा वादी नेपाल सरकारको अभियोग दाबी पुग्नु नसक्ने ठहर्नाई वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०७१।२।२५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: रामु शर्मा

इति संवत् २०७५ साल असार ५ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं.४

१

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७३-WO-०४०२, उत्प्रेषण / परमादेश, लक्ष्मण श्रेष्ठ वि. शिक्षा मन्त्रालयसमेत

शिक्षा ऐन, २०२८ (सातौँ संशोधन) दफा १२(१) मा सामुदायिक विद्यालयको सञ्चालन,

रेखदेख, व्यवस्थापन गर्नको लागि प्रत्येक विद्यालयमा विभिन्न क्षेत्रका ९ सदस्यीय विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहने, जसमध्ये अभिभावकहरूमध्येबाट छानिएको व्यक्ति अध्यक्ष हुने, अभिभावकमध्ये १ जना महिलासहित ३ जना वडा अध्यक्ष, स्थानीय वृद्धिजिवी शिक्षाप्रेमी, शिक्षक र प्रधानाध्यापकसमेत १/१ जना सदस्य रहने साबिक ऐनको व्यवस्था देखिन्छ । शिक्षा ऐनको (आठौं संशोधन) ले विद्यालय व्यवस्थापन समितिको गठन प्रक्रियामा अभिभावकमध्ये २ जना महिलासहित ४ जना, वडा अध्यक्ष वा सदस्यबाट १ जना, स्थानीय वृद्धिजिवी शिक्षाप्रेमीमध्ये १ जना महिलासहित २ जना सदस्य रहने व्यवस्था गरेको तथा शिक्षकमध्ये १ जना र प्रधानाध्यापक सदस्य सचिव रहने व्यवस्थालाई यथावत् राखेको देखिने ।

यसैगरी अपाङ्गता भएका व्यक्तिको समेत विशेष शिक्षा सञ्चालन गर्ने विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा कम्तीमा १ जना अपाङ्गता भएको व्यक्ति सदस्य रहने नयाँ प्रावधान राखेको पाइन्छ । विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षमा अभिभावकहरूमध्येबाट छानिएको व्यक्ति हुने साबिकको व्यवस्थामा परिवर्तन गरी अभिभावक, वडा अध्यक्ष वा सदस्य तथा स्थानीय वृद्धिजिवी, शिक्षा प्रेमीमध्येबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरूले छानेको सदस्य समितिको अध्यक्ष हुने व्यवस्था गरेको छ । विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा साबिकमा १ जना महिला सदस्य रहने व्यवस्था रहेकोमा हालको आठौं संशोधनले ३ जना महिला सदस्य रहने व्यवस्था गरी एक तिहाई महिलाको प्रतिनिधित्व गराएको छ । उक्त व्यवस्थाबमोजिम नयाँ संशोधन ऐनलाई कार्यान्वयनमा लैजाने सम्बन्धमा मिति २०७३।३।२८ मा मन्त्रिस्तरीय निर्णय भएको र सोही आधारमा शिक्षा विभागबाट मिति २०७३।४।५ मा देशभरका सबै जिल्ला शिक्षा कार्यालयहरूलाई नयाँ संशोधित ऐन कार्यान्वयनको लागि सोहीबमोजिम

विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गर्नु भनी निर्देशन दिएको देखिने ।

सो संशोधित व्यवस्थाले साबिकमा रहेको विद्यालय व्यवस्थापन समिति र संशोधित व्यवस्थाअनुसारको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको संरचनामा नै आमूल परिवर्तन गरेको देखिन्छ । शिक्षा ऐनमा भएको संशोधन तुरुन्त लागु भएकोमा विवाद छैन । त्यसरी तुरुन्त लागु हुने ऐनको संशोधित व्यवस्थाको कार्यान्वयन रोक्नुपर्ने कुनै अवस्था विद्यमान देखिँदैन । ऐनमा भएको व्यवस्था कार्यान्वयन हुनु नै पर्छ । यदि सो व्यवस्था संवैधानिक व्यवस्थासँग मेल खाँदैन वा संविधानसँग बाझिएको अवस्था भएमा त्यसलाई अदालतमा चुनौती दिन सकिन्छ र अदालतले संविधानसँग बाझिएको देखेमा सो व्यवस्था निष्क्रिय हुन्छ । संरचना परिवर्तन गर्दा यदि पुरानो व्यवस्थापन समितिलाई निरन्तरता दिने विधिकर्ताको मनसाय भए सोही किसिमको व्यवस्था संशोधन ऐनमा राखिने थियो । तर शिक्षा आठौं संशोधन ऐन हेर्दा त्यस्तो व्यवस्था राखिएको छैन । साथै निवेदकले नै सो भएको संशोधनलाई स्वीकार गरी सो संशोधनअधि कायम रहेको विद्यालय व्यवस्थापन समिति साबिक ऐनमा तोकिएको अवधिसम्म कायम रहनुपर्छ भन्नेसम्मको रिट निवेदन जिकिर रहेको छ । ऐनमा भएको व्यवस्थालाई कार्यान्वयनमा ल्याउने सम्बन्धमा भएको निर्णय वा परिपत्रलाई अन्यथा मान्नुपर्ने कुनै स्थिति नदेखिने ।

शिक्षा ऐन, २०२८ को दफा १२(१) को साबिक व्यवस्थाभन्दा फरक व्यवस्था २०७३।३।१५ को संशोधनले गरेको छ । संविधानले समावेशी सिद्धान्तलाई अङ्गीकार गरेको र सोहीबमोजिम ऐनमा संशोधन गरी संवैधानिक व्यवस्थाको कार्यान्वयनमा प्रक्रिया अगाडि बढाएको अवस्थासम्म देखिन्छ । सोलाई अन्यथा भन्न सकिने अवस्था हुँदैन । ऐनमा भएको व्यवस्था कार्यान्वयन नगर्ने हो

भने संविधानअनुसार विधायिकाले ऐनमा व्यवस्था गरेको समावेशी सिद्धान्तको कार्यान्वयन नै अवरूद्ध हुन जाने हुन्छ । रिट निवेदकको जिकिरलाई मानी पुराना पदाधिकारीलाई नै निरन्तरता दिइरहने हो भने संशोधित ऐनले गरेको व्यवस्था कार्यान्वयन हुन सक्दैन । ऐनमा भएको व्यवस्था नै कार्यान्वयन हुन नसक्ने गरी अदालतले आदेश दिन सक्ने अवस्था पनि हुँदैन । संविधानले समावेशी सिद्धान्तलाई स्वीकार गरी सोहीअनुसार विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा महिलाहरूको निश्चित प्रतिशत प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गरेको र त्यस्तो व्यवस्था कार्यान्वयनमा लगे मात्र समावेशी सिद्धान्तको संवैधानिक लक्ष्य पूरा हुन सक्ने । संशोधित व्यवस्थाअनुसारको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको कुनै पदाधिकारीमा नियुक्त हुन निवेदकलाई कुनै कानूनी बन्देज रहेको अवस्था पनि छैन । यसरी संवैधानिक व्यवस्थाको कार्यान्वयनका लागि ऐनमा संशोधन गरी सो संशोधित व्यवस्थाअनुसार विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गर्ने सम्बन्धमा भएका निर्णय वा पत्राचार कानूनसम्मत नै देखिँदा त्यसबाट निवेदकको कुनै संवैधानिक वा कानूनी अधिकारमा असर परेको देखिन नआउने ।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट शिक्षा ऐन, २०२८ को दफा १२(१) मा मिति २०७३।३।१५ मा भएको आठौं संशोधनले गरेको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न शिक्षा मन्त्रालय, शिक्षा विभाग तथा जिल्ला शिक्षा कार्यालयबाट भएका कार्यबाट निवेदकको संवैधानिक तथा कानूनी हक अधिकार हनन् भएको नदेखिँदा रिट निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी गर्नुपर्ने देखिएन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: शिवहरि पौड्याल

इति संवत् २०७५ साल जेठ ७ गते रोज २ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७२-CR-०७२०, सवारी

ज्यान, नेपाल सरकार वि. रविन गुरुडसमेत

प्रतिवादी रविन गुरुडसँग सवारी चालक अनुमति पत्र प्राप्त नगरेको भनी अनुसन्धान अधिकारी तथा सुरु अदालतमा बयान गर्दा स्वीकार गरेको पाइन्छ । सवारी चालक अनुमति पत्रविना निजले चलाएको ना.९ प ६७५ नं. को मोटरसाइकलले विरमान श्रेष्ठले चलाएको ना.१५ प ५८४९ नं. को मोटरसाइकललाई ठक्कर दिई विरमान श्रेष्ठ घाइते भई मृत्यु भएको तथ्यमा विवाद नदेखिने ।

सवारी साधनको सञ्चालन सार्वजनिक सुरक्षासँग प्रत्यक्षरूपमा गाँसिएको र सवारी साधन चलाउनका लागि निश्चित योग्यता एवं क्षमताको आवश्यकता पर्ने भएकोले नै विधायिकाले यातायात एवं सवारीसम्बन्धी विशेष कानून निर्माण गरी सवारी साधनको वर्गीकरण, सञ्चालन, चालक अनुमतिपत्रको व्यवस्था, चालक अनुमतिपत्र प्राप्त गर्नको लागि निश्चित योग्यता र विभिन्न किसिमको सवारी साधन चलाउने क्षमताको परीक्षणलगायतका कानूनी व्यवस्था गरेको देखिने ।

सवारी साधन चलाउने व्यक्तिमा अनिवार्यरूपमा हुनुपर्ने सोसम्बन्धी क्षमता र योग्यताको सुनिश्चितता गरी सवारी दुर्घटनाबाट हुन सक्ने जिउ धनमाथिको सम्भावित जोखिम हटाउनको लागि नै यी कानूनी व्यवस्थाहरू गरिएको हो भन्ने कुरामा दुईमत हुन सक्दैन । सोसम्बन्धी कानूनहरूले सवारी साधन र सवारी चालक अनुमतिपत्रलाई वर्गीकरण गरी आफूले सवारी चलाउन अनुमति पाएको वर्गको सवारी साधन मात्र चलाउन पाउने गरी चालक अनुमतिपत्र दिने व्यवस्थासमेत गरेको पाइने ।

कुनै खास किसिमको सवारी साधन चलाउन कानूनले अनुमतिपत्र लिनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ भने त्यसलाई जस्ताको तस्तै मान्नुपर्ने हुन्छ । यसको अतिरिक्त सवारी साधन चलाउने अनुमति पत्र लिनुपर्ने व्यवस्था ऐच्छिक नभई ऐनले गरेको अनिवार्य व्यवस्था

भएकोले सम्बन्धित सवारी साधन चलाउने अनुमति पत्र नलिएको व्यक्तिले त्यस्तो सवारी साधन चलाउन हुँदैन भन्ने कुरालाई अन्यथा मान्न पनि नसकिने ।

प्रतिवादी रविन गुरुडसँग सवारी साधन चलाउने अनुमति प्राप्त नगरेको अवस्थामा उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाको नजर अन्दाज गरी सवारी साधन चलाई निजले जानीजानी जोखिम उठाएको कुरामा विवाद हुन सक्दैन । त्यसकारण निजको उक्त कार्य उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाहरूलाई मध्यनजर राखी अनुषाङ्गिक रूपमा व्याख्या गर्दा सवारी साधन चलाउने अनुमतिपत्र नलिएको देखिँदा निज प्रतिवादी रविन गुरुड मादकपदार्थ सेवन गरी गरेको उक्त कार्यलाई लापरवाहीयुक्त मान्नुपर्ने नै हुने ।

प्रतिवादी रविन गुरुडले आफूले जानी-जानी लापरवाही गरी दुर्घटना गराएको नभई स्वयं मृतकले चलाएको मोटरसाइकल आफूतिर आइरहेको अवस्थामा आफ्नो मोटरसाइकल अचानक अनियन्त्रित हुन गई दुर्घटना भएको भन्ने देखिँदा अभियोग दाबीबमोजिम सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(२) बमोजिम जानी जानी वा लापरवाही गरी मोटरसाइकल चलाई दुर्घटना भई मृतकको मृत्यु भएको देखियो । त्यसैले उक्त दुर्घटनाबाट भएको मृतकको मृत्यु सोही ऐनको दफा १६१(४) बमोजिम देखिन आउने ।

प्रतिवादी रविन गुरुडउपर सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(३) बमोजिमको कसुर स्थापित गरी सोही दफाबमोजिम १ वर्ष कैद र रु.२०००।- जरिवाना र सवारी चालक अनुमति पत्र नलिई सवारी चलाई उक्त कसुर गरेकाले सोही ऐनको दफा १६१(४) बमोजिम थप रु.२०००।- जरिवाना हुने ठहर्‍याई सुरु चितवन जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७१/१२/०६ मा भएको फैसला नमिलेको देखिने ।

प्रतिवादी रविन गुरुडलाई अभियोग

दाबीअनुसार सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(२) अनुसार २ (दुई) वर्ष कैद हुन्छ सो हदसम्म केही उल्टी भई र सवारी चालक अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी सवारी चलाई उक्त कसुर गरेकोले सोही ऐनको दफा १६१(४) बमोजिम थप रु.२,०००।- जरिवाना हुने हदसम्म मिलेकै देखिने ।

अर्का प्रतिवादी मोटरसाइकलधनी कृष्णबहादुर गुरुडले आफ्ना नाममा रहेको ना.९ प ६७५ नं. को मोटरसाइकल चालक अनुमति पत्र नभएका प्रतिवादी रविन गुरुडलाई चलाउन दिएको भन्ने कुरा मिसिल संलग्न प्रमाणबाट पुष्टि नभएको र स्वयं प्रतिवादी कृष्णबहादुर गुरुडले अदालतसमक्ष उपस्थित भई बयान गर्दा स.ज. १० र १४ मा प्रतिवादी रविनलाई मोटरसाइकल चलाउन दिएको होइन भनी उल्लेख गरेको देखिँदा वस्तुनिष्ठ प्रमाणको अभावमा प्रतिवादी कृष्णबहादुर गुरुडले सवारी चालक अनुमति पत्र नभएका प्रतिवादी रविन गुरुडलाई मोटरसाइकल चलाउन दिएका रहेछन् भनी निष्कर्षमा पुग्नु न्यायोचित हुने नदेखिने ।

अतः विवेचित आधार र कारणहरूसमेतबाट प्रतिवादी रविन गुरुडउपर सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(३) बमोजिमको कसुर स्थापित गरी सोही दफाबमोजिम १ वर्ष कैद र रु.२०००।- जरिवाना हुने ठहर्‍याई सुरु चितवन जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१/०२/१३ मा भएको फैसला सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७१/१२/०६ मा भएको फैसला नमिलेको देखिँदा प्रतिवादी रविन गुरुडलाई अभियोग दाबीअनुसार सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(२) अनुसार २ (दुई) वर्ष कैद हुन्छ सो हदसम्म केही उल्टी भई र सवारी चालक अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी सवारी चलाई उक्त कसुर गरेकोले सोही ऐनको दफा १६१(४) बमोजिम थप रु.२,०००।- जरिवाना हुने भनी भएको हदसम्म मिलेको देखिँदा सदर

हुन्छ । अर्का प्रतिवादी कृष्णबहादुर गुरुङको हकमा आरोपित कसुरबाट प्रतिवादी कृष्णबहादुर गुरुङले सफाइ पाउने ठहरी सुरु चितवन जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१।२।१३ को फैसला सदर हुने ठहर्नाई पुनरावेदन अदालतबाट मिति २०७१/१२/६ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: लोकबहादुर हमाल

कम्प्युटर: मञ्जु खड्का

इति संवत् २०७३ साल मङ्सिर १४ गते रोज ३ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा र मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७२-CR-०८७३, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. अर्जुन गोडिया

कानूनले क्षतिपूर्ति भराउन नपर्ने भनी स्पष्टसँग व्यवस्था नगरेको अवस्थामा जबरजस्ती करणीजस्तो गम्भीर अपराधबाट पीडित नाबालिकालाई क्षतिपूर्तिबाट वञ्चित गर्नु न्यायसङ्गत हुन नसक्ने ।

अतः बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(२) मा नाबालक प्रतिवादीबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराउन नपर्ने भनी व्यवस्था नभएको तथा सजायसम्बन्धी कुरा र आर्थिक क्षतिपूर्तिको विषय भिन्ना भिन्नै प्रकृति र अवस्था भएकाले यसलाई एउटै दृष्टिकोणले हेर्न नमिल्ने भनी यस अदालतको पूर्ण इजलासबाट व्याख्यासमेत भइसकेको अवस्थामा बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(२) मा पीडकबाट पीडितलाई मनासिब क्षतिपूर्ति भराइदिने कानूनी व्यवस्था नभएको भन्ने आधारमा प्रतिवादीबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराउन नपर्ने भनी भएको सुरु बाँके जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जले गरेको मिति २०७१।१।२५ को फैसला केही उल्टी भई यी प्रतिवादीबाट पीडितलाई रु.२५,०००।- भराइदिने ।

इजलास अधिकृत: सन्देश श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल कार्तिक १६ गते रोज ५ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७२-CI-११३४, उत्प्रेषण / परमादेश, जिल्ला न्यायाधिवक्ता राजेशकुमार कटुवाल वि. शान्तिकुमारी गन्नाई

पुनरावेदक अभियोजन पक्षले पीडिता अभियुक्तहरूको कब्जा नियन्त्रणमा रहेको स्वीकार गर्दै प्रतिवादीहरूउपर मानव बेचबिखन तथा ओसारपसारको अभियोग लगाएपछि सोही वारदात विषयमा जबरजस्ती करणीतर्फ मुद्दा चल्न नसक्ने भएमा सोको कानूनसङ्गत जवाफ दिनुपर्छ । एकजना नाबालकलाई सामूहिक रूपमा कब्जामा लिई यौन शोषण गर्नेजस्तो गम्भीर र संवेदनशील प्रकृतिको मुद्दामा हदम्यादको आधारमा मुद्दा नचलाउने निर्णय गरिन्छ भने सो निर्णय गर्दा मुलुकी ऐन, अ.बं.४० नं. को व्यवस्था तथा निज अभियुक्तहरूको कब्जामा रही निजहरूको कब्जाबाट छुटकारा पाएपछि मात्र कारबाहीको लागि प्रवेश गर्न पाएको अवस्थालाई गम्भीरतापूर्वक विचार गरिनुपर्छ । तर जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालयका सहायक जिल्ला न्यायाधिवक्ताबाट मिति २०७०।७।१४ मा भएको निर्णयमा कहिलेबाट हदम्याद प्रारम्भ भएको, कसको कारण हदम्याद गुजन गएकोलगायतका प्रश्न तथा मुलुकी ऐन, अ.बं.४० नं को व्यवस्थाको सम्बन्धमा समेत कुनै विवेचना नै नगरी हदम्याद कारण नघाई जाहेरी परेको भन्ने एक मात्र कारण देखाई जबरजस्ती करणीतर्फ मुद्दा नचलाउने निर्णय भएको देखिँदा उक्त निर्णयलाई कानूनबमोजिमको निर्णय भनी मान्न मिल्ने नदेखिने ।

अतः माथि विवेचित कारण र आधारमा जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, मोरङका सहायक जिल्ला न्यायाधिवक्ताबाट भएको मिति २०७०।७।१४ को निर्णय कानूनविपरीत भएको देखिँदा उक्त निर्णय उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी अब प्रस्ट रूपमा हदम्यादसम्बन्धी प्रचलित कानूनी व्यवस्थाको विशद

विवेचना गरी मुद्दा चलाउने नचलाउने सम्बन्धमा १५ दिनभित्र पुनः निर्णय गर्नु भनी जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, मोरङको नाममा परमादेशको आदेश जारी गर्ने पुनरावेदन अदालत विराटनगरको मिति २०७१।१।२५ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: सन्देश श्रेष्ठ

कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७४ कात्तिक १९ गते रोज १ शुभम्।

इजलास नं. ५

१

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की, ०६७-CR-११९६, सरकारी कागज कित्ते ठगीसमेत, नेपाल सरकार वि. घनश्यामप्रसाद साहसमेत

जिल्ला बारा, पिपरा सिमरा गा.वि.स., वडा नं. ७ बस्ने मोही महेन्द्र चौधरीले जग्गाधनी द्रव्यकुमारी राणाको नामको जग्गाको २०५७, २०५८, २०५९ र २०६० सालको कुतबाली धरौटीबापत भूमिसुधार कार्यालयमा जम्मा गरेको रु.६५,६३०।- रकम लेखापाल शम्भुप्रसाद यादव तथा लेखापढीको काम गर्ने घनश्यामप्रसाद साहसमेतले कित्ते कागजहरू पेस गरी भुक्तानी लिएको बुझिएकोले आवश्यक अनुसन्धान गरी दोषीउपर कारबाही गरिपाउँ भन्ने भूमिसुधार कार्यालय, बाराको पत्र बेहोराबाट प्रस्तुत मुद्दाको उठान भएको पाइने।

उक्त रकम लेखापढीको काम गर्ने घनश्यामप्रसाद साह, लेखापाल शम्भुप्रसाद यादव र रामबहादुर मल्लसमेत ३ जना भई रकम निकाली खाएको, सोको लागि पेस गरिएका अमलाप्रसाद कलवारको नामको अधिकृत वारेसनामा, द्रव्यकुमारी राणाको नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपिसमेतका

कागजपत्रहरू आफूहरूले कित्ते गरी भूमिसुधार कार्यालयमा पेस गरेको भनी प्रतिवादीहरूले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष गरेको बयानमा स्वीकार गरेको देखिन्छ। तर उक्त बयान निजहरूले स्वेच्छाले गरेको होइन भन्दै कसुरमा पूर्णरूपमा इन्कार रही अदालतमा बयान गरेको देखियो। निज प्रतिवादीहरूको घा जाँच प्रतिवेदनबाट निजहरूको शरीरमा घा खत देखिएबाट पनि निजहरूको अनुसन्धान अधिकारीसमक्षको बयान स्वेच्छापूर्वक नभएको भन्ने दाबीलाई समर्थन मिल्न गएको छ। प्रतिवादीहरूको इन्कारी बयान निजका साक्षीहरूको बकपत्रबाट समेत समर्थित देखिने।

प्रतिवादीहरूको मौकाको बयानमा उल्लिखित रामबहादुर मल्ल भन्ने मानिसलाई पक्राउ गरी अनुसन्धानको दायरामा ल्याउन सकेको देखिँदैन। धरौटी रकम फिर्ता लिन पाउने महेन्द्र चौधरीले प्रतिवादीहरूको विरुद्ध जाहेरी दिएकोसमेत देखिएन। निजले जग्गाधनीसँगको मिलापत्रपश्चात् कुत धरौटीबापतको रु. ३२,०००।- बुझेको भनी अनुसन्धानको क्रममा स्वीकार गरी कागज गरेको देखिन्छ तर निजले अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गरेकोसमेत देखिन आएन। प्रतिवादीहरूको मौकाको बयान स्वेच्छापूर्वक भएको भन्ने पुष्टि हुन सकेको देखिएन। प्रतिवादीहरूको अदालतसमक्षको इन्कारी बयानलाई निजहरूका साक्षीहरूले समर्थन गरी बकपत्र गरेको देखिएको र वादी पक्षले ठोस सबुद प्रमाणद्वारा अभियोग दाबी प्रमाणित गराउन सकेको नदेखिएको अवस्थामा प्रतिवादीहरूलाई आरोपित कसुरमा सजाय गर्न मिल्ने अवस्था नदेखिएको हुँदा यस अदालतबाट मुद्दा दोहोर्न्याई हेने निस्सा प्रदान गर्दा ग्रहण गरिएका आधार कारणसँग समेत सहमत हुन नसकिने।

अतः उपर्युक्तबमोजिम विवेचित आधार प्रमाणबाट प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरू घनश्यामप्रसाद साह र शम्भुप्रसाद यादवलाई आरोपित कसुरबाट सफाई दिने ठहराई सुरु बारा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला

सदर हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत हेटौंडाको मिति २०६७।३।१५ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : महेश खानाल

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७४ साल चैत्र ५ गते रोज २ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०६८-CR-०७००, सरकारी कागज कित्तै तथा ठगी, नेपाल सरकार वि. घनश्यामप्रसाद साहसमेत भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

२

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७४-CR-०३३४, कर्तव्य ज्यान, प्रताव घर्ती मगर वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी र मृतकका बिचमा राम्रो सम्बन्ध नरहेको भनी अन्य प्रतिवादीहरूले बयान गर्दासमेत लेखाइदिएको देखिएको र मृतकसँग घरायसी विवाद भई आफूले दाजुलाई रिसको झोकमा अगुल्टाले हानेको भन्ने यी प्रतिवादीले उक्त अगुल्टाले प्रहार गरेको एकै चोट मात्र हानेको अवस्था देखिँदैन । मृतकको टाउको, घाँटी, छाती तथा पेटसमेतमा निलडाम घा-खत रहेको देखिन्छ भने टाउकोमा ४.५" लम्बाई १" चौडाइ र ०.५" गहिराई भएको काटिएको घाउसमेत रहेको देखिन्छ । मृतकको शरीरको विभिन्न भागमा चोट पीडा हुने गरी मृतकलाई पटकपटक प्रहार भएको देखिन आएको छ । मृतकले घरायसी विवादमा उठाएको के कुन कुराले आफूले रिस थाम्न नसकेको हो भन्ने सम्बन्धमा प्रतिवादीले आफ्नो बयान जिकिरसमेतमा कहींकतै खुलाई लेखाइदिएको देखिँदैन । आफूले दाजुलाई मार्नुपर्नेसम्मको मनसाय नरहेको भनी जिकिर लिने यी पुनरावेदक प्रतिवादीले आफ्नो दाजुलाई के कुन कुराको रिस थाम्न नसकी हिराएको हो भन्ने कुराको युक्तियुक्त पुष्ट्याई नगरेकाले यी प्रतिवादीले मृतकलाई अगुल्टाले प्रहार गरेको चोट पीडाबाट

मृतकको मृत्यु हुन गएको देखिएको अवस्थामा निजले जिकिर लिएबमोजिम प्रस्तुत मुद्दामा निज प्रतिवादीका हकमा उक्त ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं.को अवस्था विद्यमान रहेको देखिन नआउने ।

घटना वारदातमा संलग्न रहेको भनी अभियोग लगाइएका अन्य प्रतिवादीहरू नरबहादुर घर्तीमगर र बुद्धिमान घर्तीमगरउपरको कसुर स्थापित हुन नसकेकोले प्रतिवादीहरू नरबहादुर घर्तीमगर र बुद्धिमान घर्तीमगरले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने र यी प्रतिवादी प्रताव घर्तीमगरलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहरी सुरु रोल्पा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला मनासिब नै देखिँदा उक्त फैसलालाई सदर गर्ने गरी उच्च अदालत तुलसीपुरबाट मिति २०७४।०१।१९ मा भएको फैसलालाई अन्यथा मान्नुपर्ने अवस्था नदेखिएको हुँदा यी पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन । यी प्रतिवादीका हकमा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ र १३ नं.को कसुरमा सोही महलको १३(३) नं. बमोजिम सजाय हुने भनी सुरु अदालतको फैसलालाई सदर गर्ने भनी उच्च अदालत तुलसीपुरबाट मिति २०७४।०१।१९ मा भएको फैसला मिलेकै हुँदा सदर हुने ।

वारदातमा निज प्रतिवादी प्रताव घर्ती मगरले मृतकलाई मार्नकै लागि भनी पूर्ववत् रूपमा कुनै योजना बनाई षड्यन्त्रपूर्वक उक्त घटना घटेको देखिन नआएको र मृतकलाई यी प्रतिवादीले निर्दयी तरिकाले क्रूरतापूर्वक हत्या गरेकोसमेत देखिन आएको छैन । यी प्रतिवादीले उक्त घटनामा मृतक दाजुलाई आफूले अगुल्टाले प्रहार गरेको कुरा स्वीकार गर्दै अनुसन्धानको क्रममा नै बयान गरेको र आफैँले प्रहार गरेको चोट पीडाबाट मृतकको मृत्यु भएको तथ्यमा साबित भई अदालतसमक्ष समेत बयान गरेको देखिएको छ । वारदात मितिको दिन भाइटिका परेको

र मृतकसहितका सबै दाजुभाइ जम्मा भई आफ्नो संस्कृति र परम्पराअनुसार चाड पर्वमा रक्सी सेवन गर्ने परम्परागत संस्कार रहेका यी प्रतिवादीको घरमा मृतकसहितका सम्पूर्ण दाजुभाइ एकठाउँमा बसी रक्सी सेवन गरिसकेपछि घरायसी विवादमा प्रस्तुत मुद्दाको वारदात घट्टन पुगेको अवस्थामेतलाई विचार गर्दा र घटनामा आफूले निर्वाह गरेको भूमिकालाई उजागर गर्दै प्रतिवादीले अनुसन्धानको क्रममा तथा अदालतसमक्ष समेत बयान गरेको देखिँदा प्रतिवादीले न्यायिक प्रक्रियामा सहयोग पुऱ्याएकै देखिन आएको हुँदा यी प्रतिवादी प्रताव घर्तीमगरलाई निजले गरेको उक्त कसुरमा ठहर भएबमोजिम सजाय गर्दा चर्को पर्न जाने देखिएको र निज प्रतिवादीलाई १० वर्ष कैद सजाय गर्दासमेत न्यायको मक्सद पूरा हुने नै देखिएकोले यी प्रतिवादी प्रताव घर्ती मगरलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम ठहरेको कैद सजाय नगरी निज प्रतिवादीलाई १० (दश) वर्ष कैद सजाय हुन मनासिब देखिन आउने।

अतः माथि विवेचना गरिएको आधार, कारण र प्रमाणसमेतबाट यी पुनरावेदक प्रतिवादी प्रताव घर्ती मगरका हकमा अभियोग दाबीअनुसार मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर्‍याई सुरु रूकुम जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२।०५।२३ मा भएको फैसलालाई सदर गर्ने गरी उच्च अदालत तुलसीपुरबाट मिति २०७४।०९।१९ मा भएको फैसला सदर हुनेमा मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं.बमोजिम यी प्रतिवादीको हकमा १० वर्षको कैद तोक्ने गरी राय व्यक्त गरिएकोले प्रस्तुत फैसलाबमोजिम यी प्रतिवादी प्रताव घर्तीमगरलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम ठहरेको कैद सजाय नगरी निज प्रतिवादीलाई १० (दश) वर्ष मात्र कैदको लगत कायम गरी कैद असुल गर्नु भनी सुरु रोल्पा जिल्ला अदालतमा

लेखी पठाउने।

इजलास अधिकृत: सुरथप्रसाद तिमल्सेना

कम्प्युटर: मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७५ साल वैशाख ६ गते रोज ५ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०६८-CI-०८४६, अंश चलन, दिपेन विष्टसमेत वि. गणेशबहादुर विष्टसमेत

सुकुम्बासी समस्या समाधान आयोगबाट मिति २०५८।१।२९ को निर्णयले प्राप्त भएको उक्त जग्गा विमला विष्ट र विशाल विष्टले प्राप्त गरेको भए पनि पहिलेदेखि नै यिनै पक्ष विपक्षहरूकै भोगमा रहेको र विमलाका नाममा नापी भई आयोगबाट विमला र विशाल विष्टका नाममा दर्ता भएको देखिन आयो। यस अवस्थामा सगोलमा रहँदा खरिद गरेको वा सुकुम्बासी समस्या समाधान आयोगबाट प्राप्त हुन आएको जे जुन स्रोतबाट प्राप्त भएको भए पनि सगोलकी अंशियार यी पवित्रा विष्टलगायतका पक्षविपक्षबिच बन्डा लाग्ने नै देखिने।

यसरी संरक्षकसमेत वादी विमला विष्टले २०५३ सालमा दायर गरेको अंश मुद्दा सर्वोच्च अदालतमा विचाराधीन रहेकै अवस्थामा तत्काल प्रचलित कानूनमा संशोधन भई मुद्दा फैसला हुनुअघि नै अर्थात् मुद्दा अन्तिम नहुँदाकै अवस्थामा कानूनबमोजिम नै अंशियार कायम भइसकेकी पवित्रा विष्टलाई समेत अंशियार कायम गर्नुपर्ने अवस्था थियो। प्रतिवादीले अन्य अंशियार पनि रहेको भनी प्रतिउत्तर पत्रमा नामै उल्लेख गरेको अवस्थामा निज अंशियारहरूलाई नबुझी, अदालतसमक्ष उपस्थित भएका अंशियारहरूले पेस दाखिला गरेको तायदाती सुन्ने, सुनाउने र खण्डन गर्ने मौकै नदिई गरिएको फैसलालाई आधार मानी पुनरावेदकहरूले दायर गरेको प्रस्तुत मुद्दामा सुरु झापा जिल्ला अदालत तथा पुनरावेदन अदालतले गरेको

फैसलासमेत मिलेको नदेखिने ।

मुद्दा चल्दाचल्दैको अवस्थामा प्रचलित कानूनमा संशोधन भई छोरारसरह अंश पाउने अविवाहित छोरी पवित्रा विष्टसमेत गरी वादीहरूतर्फ जना ४ र मुद्दा चल्दाचल्दैको अवस्थामा २०६६।७।२८ मा विपक्षी विमला विष्टको निधन भइसकेको भन्ने मिसिल संलग्न कागजात तथा मृत्यु दर्ताको प्रमाण-पत्रबाट देखिएको अवस्थामा निजलाई अंश भाग छुट्याइरहन पर्ने नदेखिँदा बाँकी ३ अंशियार मात्र कायम रहेको अवस्थामा ७ भागको ४ भाग अंश यी वादीहरूले प्रतिवादीबाट छुट्याई लिन पाउने ।

उपर्युक्त विवेचित तथ्य एवं प्रमाणसमेतका आधारमा यी पुनरावेदकहरूलाई अ.बं. १३९ नं. बमोजिम नबुझी सुरुङ्गा ५ को कि.नं. ८ को घर जग्गा बन्डा नलान्ने गरी तथा संशोधित कानूनअनुसार २०५९ सालपछि मात्र अंशियार कायम हुन आएकी पवित्रा विष्टले मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको ४६ नं. को देहाय १८ नं. मा तथा जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम ७८ (ख) बमोजिमको प्रक्रिया अवलम्बन गर्नुपर्नेमा सो नगरेकोले यी विमला विष्ट र विशाल विष्टबाहेकका अंशियारहरूबाट मात्र अंश पाउने भनी गरिएको फैसला मिलेको नदेखिँदा पुनरावेदन अदालत इलामबाट २०६६।१।१९ मा भएको फैसला उल्टी भई वादीहरूले तायदाती फाँटवारीमा उल्लेख गरेको ऋणका सम्बन्धमा धनीको उजुरी परेका बखत कानूनबमोजिम हुने गरी अचल सम्पत्तिको हकमा मुलुकी ऐन, अंशबन्डाको महलबमोजिम तपसिलमा उल्लिखित घर जग्गालाई ७ भाग लगाई यी पुनरावेदक वादीहरूले ७ भागको ४ भाग अंश प्रतिवादीहरूबाट भराई लिन पाउने ।

इजलास अधिकृत: सुभाषचन्द्र दाहाल

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७५ साल माघ ७ गते रोज २ शुभम् ।

यसै लगाउका निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार

फैसला भएका छन्:

- ०६८-CR-०८१३, जालसाज, दिपेन विष्टसमेत वि. गणेशबहादुर विष्टसमेत
- ०६८-CR-०८१४, जालसाज, दिपेन विष्टसमेत वि. इन्द्रमाया गुरुडसमेत
- ०६८-CR-०८१५, किरँते जालसाजी, दिपेन विष्टसमेत वि. गणेशबहादुर विष्टसमेत
- ०६८-CR-०८४७, लिखत दर्ता बदर, दिपेन विष्टसमेत वि. इन्द्रमाया गुरुडसमेत
- ०६८-CR-०८४८, फैसला बदर, दिपेन विष्टसमेत वि. गणेशबहादुर विष्टसमेत

४

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७२-CR-१५७४, मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार, नेपाल सरकार वि. शंकर दमाई

प्रतिवादी शंकर दमाईले अनुसन्धान तथा अदालतमा बयान गर्दासमेत मैले जाहेरवालीकी छोरी कञ्चनपुर ख लाई प्रलोभनमा पारी छोराको साथ लगाई भारततर्फ पठाएको होइन । कञ्चनपुर ख लाई प्रतिवादी मंगले दमाइले के उद्देश्यको लागि भारततर्फ लगे मलाई थाहा भएन भनी कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको देखिन्छ । जाहेरवाला तथा पीडितसमेतले प्रतिवादी शंकर दमाईको के कुन कार्यमा संलग्नता रहेको थियो भनी प्रस्ट रूपमा खुलाउन सकेकोसमेत देखिएन । प्रतिवादीका साक्षीले अदालतमा आई बकपत्र गर्दा शंकर दमाईको यसमा संलग्नता रहेको छैन निजका नाउँको जाहेरी झुट्टा हो भनी उल्लेख गरेको पाइन्छ भने उक्त दिन मंगले दमाई र कञ्चनपुर ख सँगै गएको देखेको भनी कागज गर्ने सरस्वती सुनारले समेत निजहरूसँग शंकर दमाईसमेत रहेको भनी मैले भनेको होइन भनी बकपत्रसमेत गरेको देखिने ।

प्रस्तुत मुद्दामा वादीले प्रतिवादी शंकर दमाईउपरको कसुर शंकारहित तवरबाट पुष्टि गर्न

सकेको देखिएन । जाहेरी दरखास्त आफैँमा प्रमाण होइन यो त अपराधको सूचनासम्म हो । प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी शंकर दमाईको नाम जाहेरी दरखास्तमा नाम उल्लेख भएबाहेक अन्य कुनै पनि स्वतन्त्र प्रमाणबाट कसुरमा शंकर दमाईको संलग्नता रहेको पुष्टि हुँदैन । प्रतिवादी शंकर दमाईको अनुसन्धान तथा अदालतमा भएको इन्कारी बयान, शंकर दमाईको कसुरमा संलग्नता नरहेको भनी निजको बयानसँग मिल्दो जुल्दो साक्षी बकपत्र र अन्य परिस्थितिजन्य प्रमाणबाट समेत निजको संलग्नता रहेको नदेखिएको अवस्थामा निजलाई कसुरबाट सफाइ दिने गरी भएको सुरु जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर हुने ठहर्‍याई भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसलालाई अन्यथा मान्ने अवस्था नहुँदा अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारतर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, प्रतिवादी शंकर दमाइले सफाइ पाउने गरी सुरु जिल्ला अदालतको मिति २०७१।३।२ को फैसला सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत महेन्द्रनगरबाट मिति २०७२।०२।२७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : राजकुमार दाहाल

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल वैशाख ४ गते रोज ४ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७३-CR-१३९३, मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार, नेपाल सरकार वि. मैजुद्धिन भन्ने मोहम्मद अजैयासमेत

पीडित भनिएकी जाहेरवालीहरूलाई प्रतिवादीहरूले बिक्री गर्न भारततर्फ लान लागेको भन्ने अदालतद्वारा प्रमाणित बयानमा उल्लेख भए तापनि स्वयम् जाहेरवाली पीडित सरिता परियार, ललिता

परियार र सिर्जना परियारसमेतले आफूहरूलाई प्रतिवादीहरूले बेचबिखन गर्न लागेको होइन, हामीहरू टाँगामा आफैँ बसेका हौं । रूपैँडिया घुम्न जान लागेका हौं भनी मौकाको आफ्नो भनाइलाई खण्डित हुने गरी अदालतमा बकपत्र गरिदिएको देखिन्छ । यस्तो अवस्थामा कुनै महिलाले आफूलाई कसैले बेच्यो भनी जाहेरी दिई सोहीअनुरूप बयान प्रमाणित गराएकै भरमा निजको सो कथनलाई समर्थन गर्ने अन्य प्रमाण भए नभएतर्फ नहेरिने हो भने मानव बेचबिखनको कार्यका सम्बन्धमा भएको कानूनी प्रावधानको दुरुपयोग हुन सक्ने खतरा रहन्छ । त्यसैले न्यायकर्ताले उक्त प्रावधानलाई एकतर्फीरूपमा पीडित भनी जाहेरी दिने वा बयान प्रमाणित गराउनेको सन्दर्भमा मात्र नहेरी अपराध घटे नघटेको, आरोपित प्रतिवादीले अपराध गरेको प्रमाण रहे नरहेको, प्रतिवादीले आफ्नो निर्दोषिताको प्रमाण दिन सकेको नसकेको आदि समग्र वस्तुस्थितितर्फ अदालतको ध्यान जानु जरूरी हुने ।

प्रस्तुत मुद्दामा वादीले प्रतिवादीहरू मैजुद्धिन भन्ने मोहम्मद अजैया र अमृताकुमारी मरसाङ्गी थापाउपरको कसुर शंकारहित तवरबाट पुष्टि गर्न सकेको देखिएन । जाहेरी दरखास्त आफैँमा प्रमाण होइन यो त अपराधको सूचनासम्म हो । प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीहरू मैजुद्धिन भन्ने मोहम्मद अजैया र अमृताकुमारी मरसाङ्गी थापाको नाम जाहेरी दरखास्तमा नाम उल्लेख भएबाहेक अन्य कुनै पनि स्वतन्त्र प्रमाणबाट कसुरमा निजहरूको संलग्नता रहेको पुष्टि हुँदैन । प्रतिवादीहरू मैजुद्धिन भन्ने मोहम्मद अजैया र अमृताकुमारी मरसाङ्गी थापाको अदालतमा भएको इन्कारी बयान, मैजुद्धिन भन्ने मोहम्मद अजैया र अमृताकुमारी मरसाङ्गी थापाको कसुरमा संलग्नता नरहेको भनी निजहरूको बयानसँग मिल्दो जुल्दो साक्षी बकपत्र, स्वयं जाहेरवाली पीडित सरिता परियार, ललिता परियार र सिर्जना परियारसमेतले आफूहरूलाई प्रतिवादीहरूले बेचबिखन गर्न लागेको

होइन, हामीहरू टाँगामा आफैं बसेका हौं । रूपेडिया घुम्न जान लागेका हौं भनी मौकाको आफ्नो भनाइलाई खण्डित हुने गरी अदालतमा बकपत्र गरिदिएको र अन्य परिस्थितिजन्य प्रमाणबाट समेत प्रतिवादीहरूको कसुरमा संलग्नता रहेको नदेखिएको अवस्थामा निजहरूलाई कसुरबाट सफाइ दिने गरी भएको सुरु जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर हुने ठहर्‍याई भएको पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जको फैसलालाई अन्यथा मान्ने अवस्था नहुँदा अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक नेपाल सरकारतर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, प्रतिवादी अमृता थापा मरसाङ्गी र मैजुद्धिन भन्ने मोहम्मद अजैयासमेतले सफाइ पाउने गरी सुरु बाँके जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।२।७ मा भएको फैसला र सो फैसलालाई सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जबाट भएको मिति २०७१।८।८ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : राजकुमार दाहाल

इति संवत् २०७६ साल वैशाख ४ गते रोज ४ शुभम् ।

६

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०६७-CR-१००४, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. गोरे भन्ने यमबहादुर मगर

मृतकको बाबुको जाहेरी दर्खास्त तथा बकपत्रबाट प्रतिवादीहरूउपर शङ्का र सम्भावनासम्म व्यक्त गरेको देखियो । हरेक बाबु आमालाई आफूले जन्माएर हुर्काएको छोरीको मृत्युको खबर पीडादायी हुन्छ नै । त्यसमा पनि विगतमा छोरी तथा ज्वाइँसमेत बिचको असमझदारीपूर्ण व्यवहारको आधारमा आफ्नो छोरीको मृत्युलाई शंकास्पद रूपमा हेर्नु स्वाभाविक पनि छ । सोही सन्दर्भलाई लिएर मृतकका माइती पक्षका गवाहहरूले प्रतिवादीहरूले मृतकलाई मारेर झुण्डाएको हुनुपर्छ भनी विश्वास व्यक्त गरेकोसम्म

देखिए पनि निजहरूले किटानीसाथ बकपत्र गर्न सकेको देखिएन । वारदातको चश्मदिद गवाह कोही पनि देखिएन । लास प्रकृति मुचुल्का तथा शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट पनि मृतकलाई कर्तव्य गरी मारी झुण्डाएको भनी यकिनसाथ भन्न सकिने अवस्था देखिएन । मृतकको शरीरमा देखिएका सामान्य घाउ चोटहरूको आधारमा कर्तव्य गरी मारेको भनी निष्कर्ष निकाल्न नसकिने ।

अन्यथा प्रमाणित नभएमा झुण्डिएको अवस्थामा पाइएको शवलाई आत्महत्याको रूपमा मान्नुपर्ने हुन्छ (All hanging deaths are considered as suicidal unless proved otherwise) भन्ने मान्यता रहेको छ । प्रतिवादीहरू अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष र अदालतमा समेत आरोपित कसुरमा पूर्णरूपमा इन्कार रहेका छन् । मध्य दिउँसोको वारदात समयमा प्रतिवादीहरूको घरमा कुनै किसिमको झै-झगडा तथा हो-हल्लासमेत भए गरेको कतैबाट देखिन आएको छैन । मृतक झुण्डिएको धन्सारमा भित्रबाट चुकुल लगाएको र प्रतिवादी यमबहादुरले लात्तीले हानी ढोका फोरी भित्र पसी उचालेको र प्रतिवादी बुद्धिमाया मगरले पासो फुकाएको भन्ने तथ्य तत्काल घटनास्थल पुगेका मानिसहरूले खुलाएको घटना विवरणसमेतबाट देखिन आएको छ । यसरी अनुसन्धानको क्रममा सङ्कलित प्रमाण कागजबाट प्रतिवादीहरू कसुरदार रहेछन् भनी मान्न मिल्ने अवस्था देखिन नआउने ।

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम फौजदारी मुद्दामा अभियुक्तको कसुर प्रमाणित गर्ने भार वादीको हुन्छ । कसुर प्रमाणित हुन विश्वसनीय सबुत प्रमाणको जरूरत पर्दछ । प्रतिवादीहरूले अपराधिक कार्य गरेको भन्ने नै पुष्टि हुन नसकेको अवस्थामा अपराध हुन सक्ने कारणहरू दर्साई व्यक्त गरिएका शङ्का र अनुमानका कुराहरूले अकाट्य प्रमाणको रूप ग्रहण गर्न नसक्ने ।

विश्वसनीय सबुत प्रमाणबाट पुष्टि नभई वारदातपूर्व मृतक र प्रतिवादीबिच असमझदारी रहेको भन्ने आधारले मात्र प्रतिवादीहरूले आरोपित कसुर गरेका हुन् भनी ठहर गर्नु न्यायोचित हुने देखिँदैन । फौजदारी विधिशास्त्रमा शङ्काको सुविधा अभियुक्तले पाउने भन्ने सिद्धान्त रहेको पाइन्छ । उक्त सिद्धान्त यी प्रतिवादीहरूको हकमा समेत सान्दर्भिक हुने देखिन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा मृतकको मृत्यु कर्तव्यबाट नै भएको हो भन्ने नै पुष्टि हुन सकेको अवस्था नहुँदा प्रतिवादीहरूलाई आरोपित कसुरबाट सफाइ दिने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत पोखराको फैसला अन्यथा नदेखिने ।

अतः उपर्युक्त विवेचित आधार, कारणसमेतबाट इन्दु मगरको मृत्यु कर्तव्यबाट भएको भन्ने तथ्य प्रमाणित हुन नआएको हुँदा प्रतिवादी यमबहादुर मगरलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैद र प्रतिवादी बुद्धिमाया मगरलाई सोही महलको १७(३) नं. बमोजिम १ वर्ष ६ महिना कैदको सजाय हुने ठहर्‍याई निज यमबहादुर मगरको हकमा मुलुकी ऐन, अ.बं.१८८ नं. को आधारमा १० वर्ष मात्र सजाय हुने राय व्यक्त गरी सुरु लमजुङ जिल्ला अदालतले गरेको फैसला उल्टी गरी निज प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पोखराबाट मिति २०६७।०९।१८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : महेश खानाल

इति संवत् २०७४ साल चैत्र ६ गते रोज ३ शुभम् ।

इजलास नं. ६

१

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०६७-CR-०२६७, जालसाजी,

तेजकृष्ण श्रेष्ठ वि. अनिता श्रेष्ठसमेत

जालसाजीको कसुर आफ्नो फाइदा र अरुको नोकसानी पुर्‍याउने नियतले गैरकानूनी कागजको माध्यमबाट व्यक्तिद्वारा व्यक्ति विरुद्ध गरिने फौजदारी प्रकृतिको अपराध भएबाट जालसाजीको अपराध स्थापित हुन आपराधिक कार्य र सो कार्य गर्ने आपराधिक मनसायको पुष्टि हुनै पर्दछ । कुनै पनि कार्य स्वतः जालसाजीपूर्ण हुने होइन । जालसाजी हुन अंश लाग्ने सम्पत्ति बिक्री भई प्राप्त हुने अंश भागमा प्रतिकूल असर पर्‍यो भन्नु मात्र पर्याप्त नहुने । तेजबहादुर श्रेष्ठले आफू घरको मुख्य व्यक्ति भएको र घर व्यवहार चलाउन उक्त जग्गा बिक्री गरेको साथै आधाभन्दा बढी बिक्री नगरेको भनी प्रतिउत्तर जिकिर लिएको देखिन्छ । विवादित जग्गा तेजबहादुर श्रेष्ठले प्रत्यर्थी प्रतिवादी श्रद्धा नरसिंह क्याम्पसलाई राजीनामा पारित गरी दिँदाको समयमा निज तेजबहादुरसँग उल्लिखित जग्गाभन्दा बढी नै जग्गा रहेको देखिएको छ । दाबीको राजीनामा लिखत गरिसकेपछि तेजबहादुर श्रेष्ठले रिउनुमाया मगरलाई मिति २०५९।१२।६ मा थप अरु जग्गा हक हस्तान्तरण गरी दिएको देखिन्छ । प्रस्तुत दाबीको लिखतपश्चात् भएको लिखतको विषयमा यिनै पुनरावेदक वादीले लिखत बदरतर्फ फिराद दायर गरेकोमा सो दाबी खारेज हुने ठहर भई सुरु भक्तपुर जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलाउपर यी वादीले पुनरावेदन नगरी सो मुद्दा अन्तिम भई बसेको देखिन्छ । रिउन माया मगरलाई मिति ०५९।१२।६ मा राजीनामा गर्नुभन्दा अगाडि नै बिक्री भएको प्रस्तुत मुद्दाको विवादित लिखतको जग्गामा पछि भएको लिखतको जग्गासमेत गणना गरेर तेजबहादुर श्रेष्ठले आधीभन्दा बढी जग्गा बिक्री गरेकोले वादीको अंश हक मेट्ने काम भएको भनी तर्क गर्नु मनासिब देखिँदैन । मुलुकी ऐन, अंशबन्डाको १९(१) नं. ले घरको मुख्य व्यक्तिलाई प्रदान गरेको कानूनी अख्तियारीभिन्ने रही गरेको व्यवहारलाई जालसाजी ठहर गर्ने अवस्था

हुँदैन । घर व्यवहार चलाउन घरको मुख्यको हैसियतले तेजबहादुर श्रेष्ठले प्रतिवादी श्रद्धा नर्सिङ क्याम्पसलाई पारित गरिदिएको मिति २०५९।४।१ को राजीनामाको लिखत जालसाजी घोषित गरिपाउँ भन्ने वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्‍याएको सुरु भक्तपुर जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहर गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर हुनुपर्ने भनी यी पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिर तथा निजतर्फका विद्वान् कानून व्यवसायीहरूको बहस बुँदासँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार र कारणबाट मिति २०५९।४।१ को राजीनामाको लिखत जालसाजी घोषित गरिपाउँ भन्ने वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्‍याएको सुरु भक्तपुर जिल्ला अदालतको फैसला सदर गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६६।५।२९ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : कुमार मास्के

कम्प्युटर : अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७५ साल चैत्र १८ गते रोज २ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०६७-८।-०४०२, अंश चलन, तेजकृष्ण श्रेष्ठ वि. प्रेमकृष्ण श्रेष्ठ

कि.नं. १६०८ र कि.नं. १५२२ का जग्गाहरू भूमिसुधार कार्यालय, भक्तपुरको मिति ०५८।८।२२ को निर्णयानुसार जग्गाधनीबाट जग्गा बाँडफाँट गरी यी पुनरावेदक प्रतिवादीले छुट्याई लिएको भन्ने कुरामा विवाद देखिएन । प्रस्तुत मुद्दाको फिराद मिति २०५९।११।१२ मा परेको र सोही दिनलाई यी वादी प्रतिवादीबिच मानो छुट्टिएको मिति कायम हुने गरी मिति २०६०।३।१८ मा सुरु भक्तपुर जिल्ला अदालतबाट भएको आदेशको सम्बन्धमा यी पुनरावेदक प्रतिवादीले विवाद गरेको देखिँदैन । यी वादी प्रतिवादीहरूबिच मानो

छुट्टिएको मिति कायम भएको मिति २०५९।११।१२ को अधिल्लो दिनसम्म एकासगोलमा नै रहेको मान्नुपर्ने ।

पुनरावेदक प्रतिवादी तेजकृष्ण श्रेष्ठ २०५९ सालसम्म अन्य अंशियारसँग सगोलकै अवस्थामा रहेको देखिन्छ । विवादित जग्गाको मोही निजको नाउँमा दर्ता भएको नाताले निजले जग्गाधनीसँग मोही हक बाँडफाँटमा उक्त जग्गा प्राप्त प्राप्त गरेको देखिन्छ । सगोलको परिवारका कुनै सदस्यको नाउँमा मोही दर्ता भएको नाताले मात्र सो जग्गाको मोहीको भोगाधिकारको हक दर्तावाला मोहीको मात्र नभई सो जग्गामा श्रम गरी खेती गर्ने सम्पूर्ण परिवारको भोगाधिकार रहने हुन्छ । यी पुनरावेदक प्रतिवादीले बन्डा हुनु नपर्ने भनी जिकिर लिएको निजको नाउँको मोही हकको जग्गा २०२१ सालमा भएको नापीकै समयमा निजको नाउँमा मोही जनिएको देखिन्छ । यी पुनरावेदकको उमेरको गणना गर्दा २०२१ सालमा निजको उमेर ४ वर्ष रहेको भन्ने देखिन्छ । ४ वर्षको नाबालकको नाउँमा दर्ता भएको मोहीको जग्गा निजले आफ्नो श्रम लगाई खेती गरेको भन्ने कुरा स्वाभाविक देखिँदैन । पुनरावेदकको नाउँमा दर्ता रहेको मोही जग्गाको खेती गर्ने कार्य उमेर पुगेका अन्य परिवारका सदस्यहरूबाट भएको भन्ने सहजै अनुमान गर्नुपर्ने हुन्छ । त्यसैले मोहियानी हक बाँडफाँटमार्फत एकासगोलको परिवारका जोसुकै सदस्यका नाममा जग्गा प्राप्त भए पनि सो जग्गा भोग गर्ने हक पनि स्वतः सो परिवारका अंशियारहरूलाई अंशाधिकारसँगै प्राप्त भएर आउँछ । सम्पत्ति आर्जनमा सगोलका परिवार सदस्य सबैको श्रम र सिप परेको छ भने त्यसमा कसैको पनि हक नमरोस् र कुनै एक व्यक्तिको मात्र निजी ज्ञान, सिप र श्रम परेको छ भने त्यसमा अरूलाई भाग बन्डा गर्न कर नलागोस् भन्ने अंशबन्डाको १८ नं.मा विधिकर्ताको मनसाय रहेको देखिने ।

पुनरावेदक प्रतिवादीको नाम दर्ताको

उल्लिखित कि.नं.१६०८ र कि.नं.१५२२ का जग्गाहरूसमेत सगोलकै बन्डा लाग्ने प्रकृतिको देखिएकोले सो जग्गासमेतबाट वादीहरूले ४ भागको २ भाग अंश छुट्याई चलन चलाई लिन पाउने ठहर्‍याएको सुरु भक्तपुर जिल्ला अदालतको फैसला सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट भएको फैसला कानून र प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतको विपरीत भएकोले बदर हुनुपर्ने भन्ने प्रतिवादीको जिकिर तथा निजतर्फका विद्वान् कानून व्यवसायीहरूको बुँदासँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार र कारणबाट वादी प्रतिवादीका नाममा दर्ता ख्रेस्ता भिडिएका सम्पूर्ण सम्पत्तिबाट ४ भागको २ भाग वादीहरूले अंश पाउने ठहराएको सुरु भक्तपुर जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६६।५।२९ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: कुमार मास्के

इति संवत् २०७५ साल चैत्र १८ गते रोज २ शुभम्।
यसमा यसै लगाउको निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ:

- ०६७-८१-०४०३, ०६७-८१-०४०५, लिखत बदर, तेजकृष्ण श्रेष्ठ वि. प्रेमकृष्ण श्रेष्ठ, भुजा अधिकारी क्षेत्री वि. प्रेमकृष्ण श्रेष्ठ
- ०६७-८१-०४०४, लिखत बदर, तेजकृष्ण श्रेष्ठ वि. अनिता श्रेष्ठसमेत

इजलास नं.७

१

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ, ०६७-८१-०७००, करार परिपालना गराई पाऊँ, महेन्द्र उच्च माध्यमिक विद्यालयसमेत वि. मदनलाल शाहसमेत

प्रस्तुत विवादमा निवेदकले आफूहरूले विद्यालयसँग सम्झौता गरी पाएको चलनपुर्जाबमोजिम प्रतिमहिना रु.२००।- तिरी पसल सञ्चालन गरेको र सो सम्झौतामा भाडा बढाउन नपाउने भन्ने उल्लेख भएकाले भाडामा गरिएको वृद्धि सम्झौताविपरीत भएको भन्ने मुख्य रूपमा जिकिर लिएको भए पनि त्यस प्रकारको कुनै सम्झौताको कागजात निवेदकले पेस गर्न सकेको पाइँदैन। मिति २०५८।३।१५ देखि विभिन्न मितिमा विद्यालयको तर्फबाट दिइएको चलनपुर्जाको बेहोरा हेर्दा त्यसमा विभिन्न सर्तहरू उल्लेख भई प्रत्येक महिनाको भाडा रु.२००।- विद्यालयलाई तिर्नुपर्ने भन्ने सर्त नं. ३ मा उल्लेख छ। परन्तु सो चलनपुर्जामा समेत उक्त भाडादर सदासर्वदाको लागि कायम भएको भन्ने उल्लेख छैन। सो चलनपुर्जाको सर्त नं. ६ मा उक्त भाडा २०५७ साल वैशाख १ गतेदेखि लागु हुने भन्ने उल्लेख भएकोमा सम्पत्तिको हकवालाको हैसियतले पुनरावेदक विद्यालयले समय सापेक्ष भाडादर वृद्धि गर्न नसक्ने भन्ने नहुने।

निवेदकले भने जस्तो भाडा वृद्धि गर्न नपाउने गरी पुनरावेदक विद्यालयले निवेदकसँग सम्झौता गरेकै होइन। अर्कातर्फ भाडामा दिइएको पसल वा गुम्तीबाट निवेदकहरूलाई हटाउन लागिएको भन्ने निवेदकहरूको भनाइ नै छैन। विद्यालयतर्फबाट प्राप्त लिखितजवाफमा पनि निवेदकहरूलाई भाडामा दिइएको पसल वा गुम्तीको समय सापेक्ष भाडा वृद्धि गरिसकिएको प्रतिमहिना रु.२००।- भाडालाई रु.५००।- बनाइएको भन्ने नै रहेको छ। यस अवस्थामा निवेदकहरूले वृद्धि गरेजस्तो करार ऐन, २०५६ को दफा ८७ बमोजिम कुनै आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था नरहने।

पुनरावेदक विद्यालय सामुदायिक विद्यालयको रूपमा रहेको संस्था भएको भन्ने देखिन्छ। शिक्षा ऐन, २०२८ को दफा १६(१) बमोजिम सामुदायिक विद्यालयको सम्पत्ति सार्वजनिक सम्पत्ति मानिने व्यवस्था रहेको छ। त्यस्तै शिक्षा नियमावली, २०५९

को नियम २५(१) को खण्ड (क) मा विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख, निरीक्षण र व्यवस्था गर्ने तथा खण्ड (ख) मा विद्यालयको लागि चाहिने आर्थिक स्रोत जुटाउने अधिकार सामुदायिक विद्यालयको व्यवस्थापन समितिलाई प्रदान गरिएको देखिएको सन्दर्भमा विद्यालयको लागि आर्थिक स्रोत जुटाउन कानूनले दिएको अधिकार प्रयोग गरी विद्यालयको स्वामित्वमा रहेको जग्गामा बनेको पसल तथा गुम्तीको भाडामा समसामूहिक रूपमा परिमार्जन गर्न सक्ने अधिकार उक्त व्यवस्थापन समितिलाई रहे भएकै देखिन आयो । सोही अधिकार प्रयोग गरी विद्यालय व्यवस्थापन समितिले मिति २०६६।११।२५ मा पसल तथा गुम्तीको साबिक भाडादरमा गर्ने भनी गरेको निर्णय एवम् सोहीबमोजिमको पत्राचारसमेत कानूनबमोजिम भएको देखिएको अवस्थामा निवेदन मागदाबीबमोजिम करार ऐन, २०५६ को दफा ८७(२) बमोजिमको आदेश जारी हुने ठहराएको पुनरावेदन अदालत हेटौंडाको आदेश त्रुटिपूर्ण देखिने ।

तसर्थ, उल्लिखित आधार र कारणसमेतबाट पुनरावेदक विद्यालय र निवेदकहरूबिचमा विवादित पसलतथागुम्तीभाडामालगाउनेसम्बन्धीचलनपुर्जोको सर्तमा समयसापेक्ष रूपमा भाडा बढाउन नपाउने भन्ने सर्त उल्लेख भएको नदेखिँदा प्रस्तुत विवादमा करार ऐन, २०५६ को दफा ८७ बमोजिम कुनै आदेश जारी गर्नुपर्ने नदेखिएको र विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई शिक्षा ऐन तथा नियमावलीबमोजिम भाडादरमा परिमार्जन गर्न सक्ने अधिकार प्राप्त भएको देखिएकाले प्रस्तुत विवादमा निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी गर्नुपर्ने देखिएन । निवेदकको निवेदन खारेज हुने ठहर्छ । प्रस्तुत निवेदन खारेज गर्नुपर्ने निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी गरेको पुनरावेदन अदालत हेटौंडाको मिति २०६७।५।३० को फैसला उल्टी हुने ।

इजलास अधिवृत्त: डिल्लीराम प्रसाईं

इति संवत् २०७४ साल चैत्र ५ गते रोज २ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री उम्बरबहादुर शाही, ०७३-CI-०२२५, धर्मलोप, शिवदत्त भट्टराई वि. सुशिला देवी ब्राह्मणी

साबिक कि.नं. ४३ लाई किताकाट गरी कायम कि.नं. ७३ र ७४ मध्ये कि.नं. ७३ लाई निजीतर्फबाट दर्ता गरी धर्मलोप गरेको भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा, वादी हिरादेवी ब्राह्मणी, प्रत्यर्थी / प्रतिवादी काशीनाथ सुक्ला भएको पुजारी कायम नापी निर्णय बदर मुद्दा (ने.का.प. २०५६, अड्क ५, नि.नं. ६७१९, पृ. ३५७) मा यस अदालतको संयुक्त इजलासबाट मिति २०५५।१।२४ मा भएको फैसला हेर्दा राम जानकी मन्दिरको सम्पत्तिमा निजी तवरबाट कसैको हक नलाग्ने भई पतिको मृत्युपछि पत्नीमा पुजारीको हक सर्ने अवस्था नदेखिँदा हिरादेवीलाई पुजारी कायम गर्न नमिल्ने भनी तल्लो तहका अदालतहरूले गरेको फैसला मनासिब ठहर्ने भनी फैसला भएको देखिएको र उक्त फैसलामा कि.नं. ७३ को विवादित जग्गासम्बन्धमा केही उल्लेख भएको नदेखिँदा उक्त जग्गा प्रत्यर्थीहरूका आमा तथा बजै हिरादेवीले दर्ता गराई लिएको कारणबाट प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूले धर्मलोप गरेको भन्न मिल्ने देखिँदैन । तत्पश्चात् चलेका विभिन्न मुद्दाहरूबाट रामजानकी निजी गुठीका गुठियार संरक्षक सुशिला देवी र धिरनारायण शर्मा कायम भएको देखिएको छ । साथै यस अदालतको मिति २०६३/७/१५ को फैसलाले समेत मन्दिरको नाममा रहेको जग्गाको आयस्ता मन्दिरमा दानपत्रबमोजिम पूजाआजा सञ्चालनको लागि सम्म निवेदक सुशीलादेवी ब्राह्मणी, धिरनारायणले प्रयोग गर्न पाउने, त्यसरी प्रयोग नगरी आफैँले खाए मासेमा धर्मलोप गरेको ठहरी कानूनबमोजिम कारबाही चल्ने, संरक्षक र पुजारीले अन्यथा नगरून्जेल मन्दिरको जग्गाको उपयोग र भोग चलन मन्दिरकै हितमा गर्नबाट निवेदकलाई वञ्चित गर्नु कानूनसङ्गत नहुने भन्दै

प्रस्तुत मुद्दाका पुनरावेदकका नाउँमा निषेधाज्ञा जारी हुने ठहर्‍याई भएको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको आदेश सदर हुने ठहरी निर्णय भएको देखिँदा प्रस्तुत मुद्दामा प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूले मन्दिरको नाउँको जग्गा आफ्नो नाउँमा दर्ता गराई धर्मलोप गरेको भन्न नमिल्ने ।

तसर्थ, माथि विवेचित, आधार कारण र सिद्धान्तसमेतका आधारमा प्रस्तुत मुद्दामा कि.नं. ७३ को घरजग्गा आफ्नो नाममा दर्ता गराई प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूले राम जानकी मन्दिरको घरजग्गा मासी खाई धर्मलोप गरेको भन्ने नदेखिएकाले वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्‍याई सुरु पर्सा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६५/९/२७ मा भएको फैसला सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०६७/९/१२ मा भएको फैसला मुनासिबै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: महेन्द्रप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: विपिनकुमार महासेठ

इति संवत् २०७४ साल चैत्र १८ गते रोज १ शुभम् ।

- यसमा यसै लगाउको ०७३-CI-०२२६, नापी निर्णय दर्ता बदर दर्ता, शिवदत्त भट्टराई वि. सुशीला देवी ब्राह्मणी भएको मुद्दामा पनि यसै प्रकृतिको फैसला भएको छ ।

३

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७४-WO-०२१६, उत्प्रेषण / परमादेश, रामहरिप्रसाद कोइराला वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुरसमेत

रिट निवेदक र लेनदेन मुद्दाका प्रतिवादी बसन्त कोइरालाबिच बाबु छोराको नाता रहेकोमा विवाद देखिएन । विपक्षी राजेन्द्र भण्डारीले लेनदेन मुद्दामा ठहर भएको बिगो भराई पाउने कुरामा समेत विवाद छैन । लेनदेन मुद्दाको बिगो भरिभराउ गर्ने कार्यविधिका सम्बन्धमा मूलतः लेनदेन व्यवहारको ८ र ९ नं. तथा मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको २६ नं. मा

उल्लिखित कानूनी व्यवस्था हेर्नुपर्ने ।

रिट निवेदकका छोरा तथा विपक्षी राजेन्द्र भण्डारीबिच भएको लेनदेनको लिखतमा रामहरि कोइराला साक्षी बसेको वा निजको मन्जुरीबाट उक्त लेनदेन कारोबार हुन गएको भन्ने पनि देखिँदैन । लेनदेनको लिखत हुँदा साक्षी नबसेको तथा मन्जुरीसमेत नदिएका रिट निवेदक रामहरिप्रसाद कोइरालाले छुट्टी भिन्न भइसकेको छोराले खाएको ऋणबापतको बिगो भर्नुपर्ने भन्ने कुरा मुलुकी ऐन लेनदेन व्यवहारको महलको ८ र ९ नं. को कानूनी व्यवस्थाअनुरूप हुने ।

दण्ड सजायको २६ नं. बमोजिम घरको मुख्य व्यक्तिले घरायसी प्रयोजनको लागि गरेको व्यवहारबाट सिर्जित दायित्व अन्य अंशियारको नामको सम्पत्तिबाट समेत भरिभराउ गर्न सकिने देखिन्छ । तर प्रस्तुत मुद्दामा उक्त २६ नं. बमोजिमको अवस्था नदेखिँदा उक्त कानूनी व्यवस्थाबमोजिम हुनुपर्ने भन्ने विपक्षीतर्फको लिखित जवाफसँग सहमत हुन नसकिने ।

बाबु छोराबिच रीतपूर्वकको बन्डापत्र पारित भइसकेपश्चात् लिए खाएको ऋणको बिगोमा ऋणीबाहेकका अन्य अंशियारको सम्पत्ति पत्री बिगो भरिभराउ गरी पाउने कानूनी व्यवस्थाको अभावमा रिट निवेदकका नाममा रहेको निजको हक भोगको जिल्ला धनुषा जनकपुर नगरपालिका वडा नं. ९ को कि.नं. १९२ तथा कि.नं. १९३ को घर जग्गा रोक्का राख्ने गरी भएको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७४/५/१५ को आदेश अंशबन्डासम्बन्धी प्रचलित कानून तथा फैसला कार्यान्वयन गर्दा लागु हुने मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको २६ नं. तथा लेनदेन व्यवहारको ८ नं. र ९ नं. को कानूनी व्यवस्थाअनुकूल नदेखिँदा उच्च अदालत पाटनको आदेश तथा तत्पश्चात् ललितपुर जिल्ला अदालतबाट कि.नं. १९२ र १९३ को घरजग्गा रोक्का गर्ने सम्बन्धमा भएका पत्राचारहरूसमेत कानून प्रतिकूल रहेको देखिने ।

उच्च अदालत पाटनबाट जग्गा रोक्का राख्ने

गरी सुरु अदालतको तहसिलदारबाट भएको आदेश मनासिब ठहर्‍याई भएको आदेश कानून र ने.का.प. २०६३, अङ्क १०, नि.नं. ७७८ मा प्रकाशित नजिर सिद्धान्तसमेतको प्रतिकूल देखिन आएकोले धनुषा जनकपुर नगरपालिका वडा नं.९ को कि.नं.१९२ तथा कि.नं.१९३ को घर जग्गा रोक्का राख्ने गरी भएको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७४।५।१५ को आदेश तथा तत्पश्चात् जग्गा रोक्का राख्ने सम्बन्धमा भएका पत्राचारहरूसमेत उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुने।

तसर्थ, उच्च अदालत पाटनको मिति २०७४।५।१५ को आदेश उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुने ठहरेकोले अब उक्त जग्गा ललितपुर जिल्ला अदालतको मिति २०७४।३।२३ को आदेशबमोजिम नै रोक्का फुकुवा गर्नु गराउनु भनी विपक्षी ललितपुर जिल्ला अदालतका नाममा परमादेशको आदेशसमेत जारी हुने।

इजलास अधिकृत: जगदीशप्रसाद भट्ट

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७५ साल साउन २९ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं.८

१

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७३-CR-१३३५, ०७५-RC-००४५, कर्तव्य ज्यान, विकास के.सी. वि. नेपाल सरकार

पुनरावेदक विकास के.सी.ले मौकामा गरेको बयानमा आफू वारदातस्थलमा उपस्थित भई मृतकसमेतलाई लात मुक्काले प्रहार गरेको कुरा स्वीकार गरेका र सोही मिलान हुने गरी अन्य सहप्रतिवादीहरूले मौकामा गरेको बयान तथा प्रतिवादी आचे भन्ने सुमित गुरूडसमेतले अदालतसमक्ष गरेको बयानबाट समेत

यी प्रतिवादी विकास के.सी. वारदातमा उपस्थित रहेको भन्ने देखिन्छ। साथै वारदातका प्रत्यक्षदर्शी तथा घाइते यज्ञबहादुर कडाल (योगेन्द्र कँडेल) ले मौकामा तथा अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रबाट समेत यी पुनरावेदक वारदातस्थलमा रहेको तथ्य पुष्टि भएको अवस्थामा निजले म वारदातमा उपस्थित थिइन भनी लिएको alibi को जिकिर मनासिब नदेखिने।

पुनरावेदक विकास के.सी. समेत मादक पदार्थ सेवन गरी बाटोमा होहल्ला गर्दै हिँडेका र मृतक प्रेमबहादुर रोका तथा यज्ञबहादुर कडाल (योगेन्द्र कँडेल) समेतसँग भेट भई झगडा हुँदा पुनरावेदकसमेत चारैजना प्रतिवादीहरू मिली लात मुक्कासमेत प्रहार गरी घाइते बनाएका र यिनै पुनरावेदकको साथमा रहेको चक्कु बाबुलाल स्याङ्ताडले योगेन्द्रबहादुर कडाललाई पिठ्युँमा बारम्बार प्रहार गरेका तथा मृतक प्रेमबहादुर रोकालाई छातीमा प्रहार गरी घाइते बनाएको र निजको उपचारको क्रममा मृत्यु भएको भन्ने देखिएबाट यी पुनरावेदकले लिएको उपर्युक्त पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

प्रतिवादीहरूउपरको किटानी जाहेरी, सोही जाहेरी समर्थन हुने गरी जाहेरवालाले अदालतमा गरिदिएको बकपत्र, मौकामा प्रतिवादी बाबुलाल स्याङ्ताडले बयान गर्दा आफूले मृतकको छातीमा चक्कु प्रहार गरेको भनी स्वीकार गरेका तथा बाबुलाल स्याङ्ताडले चक्कु प्रहार गरेका हुन् भनी सहप्रतिवादीहरूले मौकामा तथा अदालतसमक्ष गरेको बयान, मृतक प्रेमबहादुर रोकालाई रक्सी खाएका रातामकै भन्ने चेतबहादुर थापा र डाक्टर भन्ने सुरजसिंह रखालले बाबुलाल स्याङ्ताड, कुखुरे भन्ने विकास के.सी., आचे भन्ने सुमित गुरूड र दिपु भन्ने दिपक गुरूड भई लात मुक्काले हानेका र बाबुलाल स्याङ्ताडले चक्कु प्रहार गरेका कारण प्रेमबहादुरको मृत्यु भएको भनी मौकामा गरिदिएको कागज र मृतक प्रेमबहादुर रोकाको मृत्युको कारण hypovolemic

shock (Traumatic cardio) भन्ने बेहोराको शव परीक्षण प्रतिवेदन, प्रतिवादी बाबुलाल स्याङ्ताङको साथबाट रगतजस्तो पदार्थ लागेको चक्कु बरामद भएको भन्ने बरामदी मुचुल्का, पुष्पा रास्कोटीसमेतका व्यक्तिले लेखाई दिएको मौकाको कागज बेहोरा एवम् वारदातका प्रत्यक्षदर्शी तथा घाइते यज्ञबहादुर कडाल (योगेन्द्र कँडेल) को मौकाको कागज तथा निजले, प्रतिवादीहरू बाबुलाल स्याङ्ताङसमेतले आफू र मृतकलाई कुटपिट गरी चक्कुसमेत प्रहार गरेको भनी अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रसमेतबाट प्रतिवादीहरू बाबुलाल स्याङ्ताङ, कुखुरे भन्ने विकास के.सी. आचे भन्ने सुमित गुरुङ र दिपु भन्ने दिपक गुरुङ भई मृतक प्रेमबहादुर रोका र निजका साथी योगेन्द्रबहादुर कडाललाई लात मुक्काले हानेका तथा बाबुलाल स्याङ्ताङले चक्कुसमेत प्रहार गरी घाइते बनाएका र सोही चोट पीडाबाट प्रेमबहादुर रोकाको मृत्यु भएको तथ्य स्थापित हुन आएकोले उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासबाट भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न नमिल्ने।

अतः माथि विवेचित तथ्य, आधार र कारणसमेतबाट प्रतिवादी विकास के.सीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(४) नं. को कसुरमा सोही १३(४) नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरेको सुरु फैसला सदर हुने ठहर्‍याएको उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासको मिति २०७३।०८।१४ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्‍छ। पुनरावेदक प्रतिवादी विकास के.सी. को पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। साथै अन्य प्रतिवादीहरू बाबुलाल स्याङ्ताङ, दिपक गुरुङ र आचे भन्ने सुमित गुरुङका हकमा साधकको रोहबाट पेस भएकोमा प्रतिवादी बाबुलाल स्याङ्ताङलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं. बमोजिम कसुरदार ठहर्‍याएको र प्रतिवादीहरू दिपक गुरुङ र आचे भन्ने सुमित गुरुङलाई मुलुकी ऐन,

ज्यानसम्बन्धी महलको १३(४) नं. को कसुरमा सोही नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरेको सुरु फैसला सदर हुने ठहर्‍याएको उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासको मिति २०७३।०८।१४ को फैसला मनासिब नै देखिँदा साधक सदर हुने ठहर्‍छ। मुलुकी अपराध (संहिता) ऐन, २०७४ दफा ४० को उपदफा (२) मा **कानूनमा कुनै कसुरबापतमा सर्वस्वको सजाय हुने रहेछ भने यो ऐन प्रारम्भ भएपछि त्यस्तो कसुरमा सजाय निर्धारण गर्दा सर्वस्व हुने गरी सजाय गरिने छैन** भन्ने व्यवस्था रहेको देखिँदा प्रतिवादी बाबुलाल स्याङ्ताङलाई सर्वस्वको सजाय नभई जन्मकैदको सम्म सजाय हुने।

इजलास अधिकृत : भगवती शर्मा ढुंगाना

कम्प्युटर : हर्कमाया राई

इति संवत् २०७५ साल पौष २९ गते रोज १ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७३-CR-१६०८, जबरजस्ती करणी, कृष्णप्रसाद पाण्डे वि. नेपाल सरकार

पीडितका बाबु जाहेरवालाले प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गर्दागर्दैको अवस्थामा देखी पक्राउ गरी प्रहरीको जिम्मा लगाएको भन्नेसमेत बेहोरा उल्लेख गरी किटानी जाहेरी दिएको र सो जाहेरी बेहोरा पुष्टि हुने गरी अदालतमा बकपत्र गरेको देखियो। पीडितले मौकामा गरेको कागज तथा निजले अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रबाट यी प्रतिवादीले पीडितलाई सुत्न जाउँभन्दा नमानेपछि पीडितलाई जबरजस्ती तानेर छाप्रोमा लगी जबरजस्ती करणी गरेको र पीडितको हात लुलो भएका कारण प्रतिकार गर्न नसकेको भन्ने देखिएबाट प्रतिवादीले पीडितको सहमतिमा नभई जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने देखिन्छ। पीडितको सहमति नभएको कुरा वारदात हुनुअगाडि पीडितको साथमा रहेका भाइ परिवर्तित नाम चापागाउँ 'द' ले गरेको मौकाको कागज तथा

अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रसमेतबाट देखिएको छ । मौकामा कागज गर्ने भागिरत खत्रीसमेतका व्यक्तिले मौकामा गरेको कागज तथा अदालतको बकपत्रसमेतबाट प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने पुष्टि हुन आएको देखियो । पीडित र प्रतिवादीका बिचमा कुनै भावनात्मक सम्बन्ध रहेको वा प्रेम सम्बन्ध रहेको भन्ने मिसिल संलग्न प्रमाणबाट नदेखिएको, पीडित र प्रतिवादीका बिचमा लेनदेन गरी वा अन्य कुनै तरहले शारीरिक सम्बन्ध गर्ने सहमति भएको वा वारदात अगाडि पीडित र प्रतिवादीका बिचमा चिनजान हेलमेल थियो भन्नेसमेत नदेखिएको अवस्थामा प्रतिवादीले पीडितको सहमतिमा करणी गरेको भन्ने प्रतिवादीको जिकिर मनासिब देखिँदैन । साथै वारदातस्थलमा मादक पदार्थ सेवन गरी पुगेका प्रतिवादी र अविवाहित पीडितका बिचमा सहमतिमा करणीको लेनदेन भएको भनी मान्ने तथ्ययुक्त स्पष्ट आधार, प्रमाण प्रतिवादीले देखाउन नसकेको अवस्थामा प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

पीडित चापागाउँ त सुस्त मनस्थितिकी भएकीले जबरजस्ती करणीको महलको ३क. नं. बमोजिम थप सजायको दाबी लिई अभियोग दाबी लिएकोमा निज पीडितको शारीरिक तथा मानसिक अवस्था परीक्षण गर्न पठाउने भनी ललितपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२।३।१५ मा भएको आदेशअनुसार पाटन हस्पिटलबाट परीक्षण गरी दिएको प्रतिवेदनबाट पीडित शारीरिक र मानसिक रूपमा अशक्त रहेको भन्ने देखिन्छ । उक्त प्रतिवेदनको बेहोरा पीडितले आफू शारीरिक रूपमा अशक्त रहेकोले प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गर्दा आफूले प्रतिकार गर्न नसकेको भन्ने उल्लेख गरी अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रसमेतबाट समर्थित भएको पाइन्छ । साथै पीडितका बाबु जाहेरवालाले आफ्नो माहिली छोरी पीडित शारीरिकरूपमा अशक्त रहेको भन्ने उल्लेख गरी जाहेरी दिएको तथा अन्य बुझिएका व्यक्तिहरूले

मौकामा गरेको कागज तथा अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रसमेतबाट पीडित अशक्त रहेको भन्ने कुरा पुष्टि भइरहेको देखिन आएकोले पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः माथि विवेचित तथ्य, आधार र कारणसमेतबाट प्रतिवादी कृष्णप्रसाद पाण्डेलाई जबरजस्ती करणीको महलको ३(५) नं. बमोजिम ५ वर्ष कैद र ऐ. ऐन महलको ३क. नं. बमोजिम थप ५ वर्ष कैद हुने र सोही महलको १० नं. बमोजिम प्रतिवादीबाट पीडितले एकलाख रूपैयाँ क्षतिपूर्ति भरी पाउने ठहर गरी भएको सुरु ललितपुर जिल्ला अदालतको मिति २०७२।५।२३ को फैसला सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७३।४।११ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: भगवती शर्मा ढुंगाना

कम्प्युटर: हर्कमाया राई

इति संवत् २०७५ साल चैत्र १७ गते रोज १ शुभम् ।

इजलास नं.९

१

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७०-CI-१०५८, लिखत दर्ता बदर रोक्का जग्गा फुकुवा, रामतलेवर साह वि. महादेव यादवसमेत

प्रस्तुत मुद्दामा वादी रामतलेवर साहले सिराहा जिल्ला अदालतबाट मिति २०५२।०१।२० मा भएको फैसलाबमोजिम सुरु सिरहा जिल्ला अदालतको च.नं.५८९२ मिति २०६२।०२।१६ को पत्रसाथ दा.खा. दर्ता गर्नका लागि दश वर्षपश्चात् अर्थात् २०६२।०४।०४ मा मालपोत कार्यालय सिराहामा दा.खा. दर्ता गरिपाउँ भनी निवेदन दिएको देखियो । तसर्थ, वादी दण्ड सजायको ४३ नं. बमोजिमको म्यादाभिन्न आफ्नो हक कायम भएको सम्पत्ति चलन

चलाउन अदालत प्रवेश गरेको नदेखिएको अवस्थामा जहिलेसुकै पनि चलन चलाउन पाउने कानूनी व्यवस्था नभएको हुँदा फैसला भएको मितिले ३ वर्षभित्र चलन चलाउन दरखास्त दिनुपर्नेमा १०(दश) वर्षपछि आएर चलन चलाइपाउँ भनी दिएको दरखास्त कानूनसम्मत मान्न मिल्दैन । तसर्थ, वादी रामतलेवर साह मिति २०५२।०१।२० मा भएको फैसलाबमोजिम मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको ४३(१क) बमोजिमको म्यादभित्र, फैसलाअनुसार हक भएको सम्पत्तिमा हक कायम गराई लिन नसकेपश्चात् सो फैसलाबमोजिमको सम्पत्तिमा दाबी गर्न सक्ने अवस्था नरहने ।

कानूनमा यति अवधिभित्र आफ्नो हक कायम गराई लिनु पर्दछ भनी स्पष्ट व्यवस्थामा अ.बं.३६ नं.मा कानूनमा हदम्यादको अवस्था नभएकोमा जहिलेसुकै पनि नालेस लाग्छ भन्ने कानून आकर्षित हुने देखिँदैन । त्यसैगरी आफ्नो जग्गा अरूले दर्ता गराएकोमा थाहा पाएको मितिले ६ महिनाभित्र नालेस दिनुपर्ने कानूनी व्यवस्था पनि यसमा आकर्षित हुने अवस्था देखिँदैन । प्रस्तुत मुद्दामा आफ्नो हकको जग्गा अरूलाई लिखत गरिदिएउपर नालेस परी हक कायम गराएकोमा सो हक कायम गराउन पाउने कानूनको म्यादभित्र नगई पछि मात्र साबिकको मुद्दा पर्नुभन्दा अगावै दर्ता भइरहेको विषयलाई पछि आएर मात्र थाहा पाएँ भनी जग्गा पजनीको १७ नं. अनुसार दाबी गर्न मिल्ने हुँदैन । तसर्थ, यस अदालतबाट दोहोऱ्याई हेर्ने निस्सा प्रदान गर्ने आदेशसँग सहमत हुन नसकिएको हुँदा फिराद दाबी औचित्य र प्रमाणको प्रतिकूल हुँदा खारेज हुने ठहरेकोले वादी दाबी पुग्न सक्दैन भनी सिराहा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६६।३।२ मा भएको फैसला सदर हुने ठहऱ्याई पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०६८।०७।२२ मा भएको फैसला मनासिब नै देखिने ।

अतः माथि विवेचित आधार र कारणहरूसमेतबाट पुनरावेदक / वादी दण्ड सजायको

४३ नं. बमोजिमको म्यादभित्र आफ्नो हक कायम भएको सम्पत्ति चलन चलाउन अदालत प्रवेश गरेको नदेखिएको हुँदा सुरु सिराहा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६६।०३।०२ मा लिखत दर्ता बदर दर्ता रोक्का फुकुवातर्फ फिराद दाबी औचित्य र प्रमाणको प्रतिकूल हुँदा खारेज हुने ठहरेकोले वादी दाबी पुग्न सक्दैन भनी ठहऱ्याई भएको फैसला सदर हुने ठहऱ्याई पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०६८।०७।२२ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: लोकबहादुर हमाल
कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७४ साल भदौ २६ गते रोज २ शुभम् ।

२

मा.न्या. श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या. श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७२-CR-१९८८, ०७३-CR-००७०, भ्रष्टाचार (नपाएको अधिकार प्रयोग गरी झुठ्ठा कागजात तयार गरेको), नेपाल सरकार वि. लिइन्द्रबहादुर लामा, लिइन्द्रबहादुर लामा वि. नेपाल सरकार

भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ९ को कानूनी व्यवस्थाबमोजिम यी पुनरावेदक प्रतिवादीले नेपाल सरकार वा सरकारी निकाय वा सार्वजनिक संस्था वा कुनै व्यक्तिलाई हानि नोक्सानी पुऱ्याउने बदनियतले त्यस्तो कुनै लिखत तयार गरेको भन्ने कुरा प्रमाणबाट पुष्टि हुनु आवश्यक छ । प्रस्तुत कार्यमा यी प्रतिवादीले कुनै व्यक्तिगत स्वार्थमा वा अरू कसैलाई अनुचित फाइदा दिलाउने गरी कुनै कार्य गरेको वा नेपाल सरकारलाई हानि नोक्सानी गराएको भन्ने प्रमाण फेला परेको छैन । निज प्रतिवादीले दर्ता नं. पूरा यकिन गरेर मात्र प्रमाण पत्र जारी गर्नुपर्नेमा हतारमा प्रमाण पत्र जारी गर्दा अर्काको दर्ता नं. सँग दोहोरो पर्ने गरी लापरबाही गरेको देखिए पनि त्यस्तो कार्य भ्रष्टाचारजन्य नभई विभागीय कारबाहीको विषय हुने देखिन्छ । सोअनुरूप यी प्रतिवादी पुनरावेदकलाई विभागीय कारबाही भइसकेको मिसिलबाट देखिएको

छ । नेपाल सरकार वा सरकारी निकाय वा सार्वजनिक संस्था वा कुनै व्यक्तिलाई नोक्सानी पुऱ्याउने बदनियतले यी प्रतिवादीले प्रमाणपत्र जारी गरेको भन्ने प्रमाणद्वारा पुष्टि नभएको अवस्थामा यी पुनरावेदक प्रतिवादी लिङ्गबहादुर लामाको कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ९ को सम्म कसुर भएको भनी निज प्रतिवादीलाई ऐ. ऐनको दफा ९ बमोजिम ३ महिना कैद र रु. १०,०००।- (दश हजार) जरिवाना हुने ठहऱ्याई विशेष अदालतबाट भएको फैसला मनासिब मान्न मिल्ने नदेखिने ।

अतः विवेचित आधार, कारण र प्रमाणबाट यी प्रतिवादीले शिलादेवी रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि. लाई उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिई गलत लिखत तयार गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ९ को सम्म कसुर गरेको देखिँदा निजलाई ऐ. ऐनको दफा १५ को दाबी भए तापनि सोही ऐनको सोही दफा ९ बमोजिम ३ महिना कैद र रु. १०,०००।- (दश हजार) जरिवाना हुने र भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १५ बमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्नेसम्म वादी नेपाल सरकारको दाबी पुग्न नसक्ने ठहऱ्याई विशेष अदालत काठमाडौँबाट मिति २०७२।१२।७ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई पुनरावेदक प्रतिवादी लिङ्गबहादुर लामाले अभियोग मागदाबीबाट सफाई पाउने ।

इजलास अधिकृतः गोपी विश्वकर्मा

कम्प्युटरः चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७५ साल फागुन २२ गते रोज ४ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७५-WH-००६८, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, परिवर्तित नाम ६५ कोहलपुर (ख) वि. उच्च अदालत तुलसीपुर, नेपालगन्ज इजलाससमेत

प्रतिवादीको जन्ममिति २०५८।२।२ मा भएको र वारदात मिति २०७३।९।२ मा घटित

भएको देखिन्छ । यसअनुसार वारदातको मितिमा निवेदकको उमेर १५ वर्ष ६ महिना रहेको देखिन्छ । अभियोग मागदाबी हेर्दा यी निवेदकउपर मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. र १५ नं. को कसुर अपराध गरेको भन्ने देखिन्छ । उक्त ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. मा “कानूनबमोजिम बाहेक कसैले कुनै मानिसको ज्यान मार्न, मार्न लगाउने वा मार्नाको उद्योग गर्न हुँदैन” भन्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ भने ऐ. १५ नं. मा “ज्यान मार्ने मनसायले गोली चलाउने वा बम हान्ने वा घातक हतियारले काट्ने वा मार्नका लागि अरु जुनसुकै कुराको उद्योग गरी मर्नेसम्मको काम गरेकोमा कुनै कारणले ज्यान मर्न पाएको रहेनछ भने त्यस्तो काम गर्ने र गर्न लगाउने तथा सो ठाउँमा गई वचन दिने वा मद्दत गर्नेलाई पाँच वर्षदेखि बाह्र वर्षसम्म कैद गर्नुपर्छ” भन्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ । त्यस्तै यी निवेदकलाई बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३) बमोजिम सजाय हुनुपर्ने भनी अभियोग मागदाबीमा उल्लेख गरेको देखिन्छ । बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३) मा “चौध वर्ष वा सोभन्दा माथि र सोह्र वर्षभन्दा मुनिको बालकले कुनै अपराध गरे निजलाई कानूनबमोजिम उमेर पुगेका ब्यक्तिलाई हुने सजायको आधा सजाय हुने” भन्ने व्यवस्था गरेको देखिने ।

तत्कालीन बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ४२(२)(क) मा “कुनै कसुरको अभियोग लागी मुद्दाको तहकिकात वा पुर्पक्षको निमित्त प्रचलित कानूनबमोजिम थुनामा बस्नुपर्ने बालक” लाई बाल सुधार गृहमा राखिने भन्ने स्पष्ट व्यवस्था गरेको देखिन्छ । त्यस्तै बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा २४(२) मा बालबालिकालाई पुर्पक्षको लागि कारागारमा नभई बालसुधार गृहमा राख्नुपर्ने स्पष्ट व्यवस्था गरेको देखिने ।

त्यस्तै बाल अधिकार महासन्धि, १९८९ र नेपालको संविधानको धारा ३९, ४० र ५१ समेतले

बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई ध्यान दिनुपर्ने, बालबालिकालाई थुनामा वा कैदमा राख्ने कुरालाई अन्तिम विकल्पका लागि मात्र प्रयोग गर्नुपर्ने र सजाय निर्धारण गर्दा उपयुक्त विकल्प अपनाउनुपर्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ । बालबालिकाको मानसिक विकास पूर्णरूपमा नहुने हुँदा त्यस्ता बालबालिकाले गरेको अपराधमा समेत परिपक्व दिमागको प्रयोग भएको हुँदैन भन्ने मान्यता राखिन्छ । त्यसैले बालबालिकाले गर्ने अपराधमा निजहरूलाई सजाय गर्ने प्रयोजनको लागि उमेरअनुसार विभिन्न भागमा विभाजन गरी सजायको भागीदार नै नबनाइने वा कम मात्र सजायको भागीदार बनाइने गरेको पाइन्छ । बालबालिकाको मानसिक अवस्था पूर्ण विकास नभएको अवस्थामा निजहरूले अपराध गरे पनि निजहरूलाई सुधार गर्न सकिने मान्यताका साथ बालबालिकाहरूलाई बाबुआमा, परिवारको अन्य सदस्य वा संरक्षक वा बालबालिकाको संरक्षण गर्ने संस्था वा बालसुधार गृहमा पठाउन सकिने व्यवस्था गरेकोसमेत देखिने ।

यसरी उपर्युक्तबमोजिमको कानूनी व्यवस्था, निवेदकको अपराध गर्दाको उमेर र निज निवेदकले गरेको कसुरको गम्भीरतालाई विश्लेषण गर्दा अपराध गर्दाको समयमा निवेदक नाबालक रहेको र नाबालकलाई पुर्पक्षको लागि थुनामा राख्दा कारागारमा नराखी सुधार गृहमा राख्नुपर्ने भन्ने नै देखिन आयो । यस्तो अवस्थामा यी निवेदकलाई पुर्पक्षको लागि कारागार कार्यालयमा राख्ने गरी सुरु बाँके जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०७५।४।३१ को थुनछेक आदेश र उच्च अदालत तुलसीपुर नेपालगन्ज इजलासबाट मिति २०७५।७।१३ मा कारागारमा राख्ने गरी भएको आदेश कानूनसङ्गत नदेखिँदा बदर हुने ।

इजलास अधिकृत: विष्णुप्रसाद आचार्य

कम्प्युटर: विपिनकुमार महासेठ

इति संवत् २०७५ साल पौष ११ गते रोज ४ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७२-CR-०३८८, विना इजाजत वन पैदावार ओसारपसार, लुमडीप्रसाद खतिवडा वि. नेपाल सरकार

अवैध वन पैदावार ओसार पसार गरेको साधन जफत गर्नको लागि दुईवटा अवस्था (क) कसुर गरेको ठहरिएको र (ख) रु.१०,०००।- भन्दा बढी बिगो भएको वन पैदावार ओसारपसार गरेको हुनु अनिवार्य मानिन्छ । कसुर गरेको ठहरिएको भन्नुको अर्थ त्यस्तो सवारी धनीले आपराधिक मनसायका साथ आपराधिक कार्यमा संलग्न रही कसुर गरेको भनी बुझ्नुपर्ने हुन्छ । जुनसकै व्यक्ति कसुरदार ठहर भए पनि भनी यसको अर्थ गर्न मिल्दैन । अन्य व्यक्ति कसुरदार ठहर भएकै आधारमा कसुरमा संलग्न नै नभएको सवारी धनीको सवारी साधन जफत हुनुपर्छ भनी प्रस्तुत प्रावधानको व्याख्या गर्नु कानूनसङ्गत र तर्कपूर्ण हुन सक्दैन । प्रतिवादी धनी रहेको सवारी साधनबाट रु.१०,०००।- भन्दा बढी बिगो भएको वन पैदावार जफत भएकोमा विवाद नभए पनि निजको संलग्नता, चाहना, मनसाय, सहमति वा स्वीकृति वा मन्जुरीबेगर अन्य व्यक्तिले अवैध वन पैदावार ओसारपसार गर्न प्रयोग गरेको देखिएको अवस्थामा निज प्रतिवादी धनी रहेको सवारी साधन जफत गर्न मिल्ने नदेखिने ।

फौजदारी कसुर प्रमाणित हुनको लागि सामान्यतया आपराधिक मनसाय र आपराधिक कार्य घटित भएको हुनुपर्छ । यी दुवै तत्त्वको उपस्थिति नभएको अवस्थामा कुनै पनि व्यक्तिउपर आपराधिक दायित्व वहन गर्ने गरी सजाय गर्न मिल्दैन । यो फौजदारी कानूनको मान्य सिद्धान्त अनुशरण गर्नु र सोबमोजिम निर्णय गर्नु सबै अड्डा अदालतको दायित्व रहन जान्छ । प्रस्तुत कसुरमा प्रतिवादी लुमडीप्रसाद खतिवडाको हकमा अभियोग दाबीबाट सफाइ हुने ठहरी सुरु जिल्ला अदालत र पुनरावेदन अदालत

पाटनबाट फैसला भएको अवस्था छ । प्रतिवादी लुमडीप्रसाद खतिवडाले उक्त ट्रक अवैध काठ लिनको लागि पठाएको हो भन्ने कुरा वादी पक्षले पुष्टि हुने गरी कुनै प्रमाण पेस गर्न सकेको छैन न त उक्त अवैध काठ ल्याउने कार्यमा निजको संलग्नता थियो भनी देखाउन सकेको अवस्था छ । प्रतिवादीहरू विक्रम खतिवडाले बुबा अर्थात् प्रतिवादी लुमडीप्रसाद खतिवडाको समेत संलग्नतामा काठ ल्याएको भनी उल्लेख गर्न सकेको अवस्था छैन भने प्रतिवादी विरबहादुर तामाडले उक्त बरामद भएको काठमा ओसारपसारमा प्रतिवादीको लुमडीप्रसाद खतिवडाको संलग्नताको विषयमा कुनै कुरा उल्लेख गर्न सकेको देखिँदैन । प्रतिवादी स्वयम्ले समेत इन्कारी बयान गरेको अवस्था छ । यसबाट प्रतिवादी लुमडीप्रसाद खतिवडाको उक्त घटनामा कुनै संलग्नता थियो भनी पुष्टि हुन सकेको अवस्था छैन । यसरी आपराधिक मनसाय र आपराधिक कार्य गरेको भनी पुष्टि नभएको र अभियोग दाबीबाट नै सफाइ पाएको अवस्थामा निजले खरिद गरी भाडामा चलाउने गरेको ट्रक जफत गर्नु उक्त फौजदारी कानूनको मान्य सिद्धान्तविपरीत हुने ।

प्रतिवादी लुमडीप्रसाद खतिवडाको अवैध रूपमा वन पैदावार ओसार पसार गर्ने कार्यमा संलग्न भएको पुष्टि नभई सुरु र पुनरावेदन अदालतबाट सफाइ पाएको अवस्थामा निजको मन्जुरी, मनसाय, सहमति वा स्वीकृति नभई अवैध वन ओसार पसार कार्यमा प्रयोग भएको निजको सवारी साधन जफत गर्न मिल्ने देखिन आएन । यस्तो अवस्थामा प्रतिवादी लुमडीप्रसाद खतिवडाले भाडामा प्रयोग गर्न दिएको उक्त सवारी जफत गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मिलेको नदेखिने ।

अतः उपर्युक्तबमोजिमका आधार, प्रमाण, कानून र नजिरको आधारमा सुरु जिल्ला अदालतबाट अवैध वन पैदावार ओसारपसारमा संलग्न भएको प्रतिवादी लुमडीप्रसाद खतिवडाको नाउँको सवारी

साधन जफत हुने ठहरी भएको फैसला सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७१।११।१० मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई उक्त सवारी साधन जफत नहुने ।

इजलास अधिकृत: विष्णुप्रसाद आचार्य
कम्प्युटर: विपिनकुमार महासेठ

इति संवत् २०७५ साल कार्तिक २९ गते रोज ५ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७३-CR-१२९३, भ्रष्टाचार (घुस / रिसवत), ईवराज घिमिरे वि. नेपाल सरकार

पुनरावेदक प्रतिवादी ईवराज घिमिरेको साथबाट अख्तियारबाट खटी गएका टोलीले रु.८६,०००।- (छयासी हजार रूपैयाँ) बरामद गरेको तथ्य मिति २०७१।१०।१५ को खानतलासी तथा बरामदी मुचुल्काको बेहोराबाट देखिन्छ । उक्त रकममध्ये रु.७०,०००।- (सत्तरी हजार रूपैयाँ) निज प्रतिवादीले निवेदक होमबहादुर पुनसँग लिएको तथ्यलाई निजले अन्यथा भन्न सकेको देखिँदैन । यी पुनरावेदक प्रतिवादी ईवराज घिमिरेले अनुसन्धानको क्रममा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा बयान गर्दा बरामदी मुचुल्कामा उल्लेख भएको रकम रु.८६,०००।- (छयासी हजार रूपैयाँ) निवेदक होमबहादुर पुनले मलाई काम गर्ने ज्यामीलाई दिन भनी दिएको रकम र मैले खर्च गर्न भनी ल्याएको रकम रु.१६,०००।- समेत अख्तियारको टोलीबाट बरामद गरिएको हो । बरामदी मुचुल्कामा भएको सहीछाप मेरो हो भनी आफ्नो बयान बेहोरा लेखाएको देखिन्छ । यी पुनरावेदक प्रतिवादीले विशेष अदालतमा बयान गर्दा मैले निवेदक होमबहादुर पुनसँग सहयोगी भावनाले काम गर्ने ज्यामीलाई दिनको लागि भनी उक्त रकम लिएको हो । सो रकम नै अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको टोलीले मेरो साथबाट बरामद गरेको हो भनी आफ्नो बयान बेहोरा लेखाएको देखिन्छ । यसरी यी

पुनरावेदक प्रतिवादीले मौकामा र अदालतमा समेत बयान गर्दा अख्तियारको टोलीबाट बरामद भएको रकम निवेदक होमबहादुर पुनबाट लिएको हुँ भनी स्वीकार गरेको देखिने।

पुनरावेदक प्रतिवादी ईवराज घिमिरेको साथबाट बरामद भएको जम्मा रु.८६,०००।- (छयासी हजार) मध्ये रु.५०,०००।- (पचास हजार) निवेदकले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट भरपाई गरी अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले उपलब्ध गराएको १००० दरका ५० वटा नोट नै रहेको खानतलासी तथा बरामदी मुचुल्काको बेहोराबाट देखिन्छ। सो रकम निज प्रतिवादीले घुस रिसवतबापत निवेदकसँग माग गरेको भनी निवेदकले अनुसन्धानको क्रममा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा कागज गरेको देखिन्छ। निवेदकले विशेष अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गर्दा यी प्रतिवादीले घुस रिसवत माग गरेकोले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट भरपाई गरी अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले उपलब्ध गराएको रु.५०,०००।- (पचास हजार) रकम घुस रिसवतबापत प्रतिवादीलाई दिएको तथा २० प्रतिशतको रकम नपुगेकोले मैले आफ्नो खाताबाट निकालेको रु.३,५०,०००।- (तीन लाख पचास हजार) रकमबाट ५०० दरका ४० वटा नोट रु.२०,०००।- (बिस हजार) समेत घुस रिसवतबापत प्रतिवादीलाई दिएको हो भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ। उक्त रु.२०,०००।- निवेदकले चेकबाटै मिति २०७१।१०।१५ मा निकालेको देखिएको ५०० का नोट नै रहेको देखिएको छ। खानतलासी तथा बरामदी मुचुल्काका मानिसहरू हरिप्रसाद पौडेल, सूर्यभान चौधरी, बामदेव घिमिरे, नारायणप्रसाद खनाल, डिल्लीनारायण पाण्डेसमेतले उक्त बरामदी रकम यिनै पुनरावेदक प्रतिवादी ईवराज घिमिरेको साथबाट बरामद भएको हो भनी विशेष अदालतमा उपस्थित भई बकपत्रसमेत गरिदिएको

अवस्थामा यी पुनरावेदक प्रतिवादी ईवराज घिमिरेले अभियोग मागदाबीबमोजिमको कसुर गरेको प्रमाणहरूबाट पुष्टि भएको छ। तसर्थ अभियोग मागदाबीबमोजिम यी प्रतिवादीले कसुर गरेको ठहर गरी निज प्रतिवादीलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३(१) बमोजिम रु.७०,०००।-(सत्तरी हजार) जरिवाना हुने र सोही ऐनको दफा ३(१)(ग) बमोजिम ४ (चार) महिना कैदसमेत हुने र बरामद भएको रकममध्ये रु.५०,०००।- (पचास हजार) अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा फिर्ता पठाई रु.२०,०००।- निवेदक होमबहादुर पुनलाई कानूनबमोजिम फिर्ता दिनु भनी विशेष अदालत काठमाडौँबाट भएको फैसला मनासिब नै रहेको देखिने।

अतः माथि विवेचित आधार, कारण र प्रमाणबाट विशेष अदालत काठमाडौँबाट मिति २०७३।८।२७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: गोपी विश्वकर्मा

कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७५ साल फागुन २१ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं. १०

१

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०६९-CI-१२९१, बाटो खुला गरिपाउँ, रिद्धि थापा (घले) वि. गंगाराम खड्गी विवादित कि.नं. १९ को जग्गाको सम्बन्धमा हेर्दा कि.नं. १९ को क्षे.फ. १४२.६० वर्गमिटर घर जग्गा किन्दा सावित्री साहीले र.नं. १०९५९(ख) मिति २०६५/११/१६ मा गंगाराम खड्गीलाई घर जग्गा राजीनामा गरिदिएको देखिन्छ। उक्त राजीनामाको हकभोग भएको बेहोरा र घर बाटोको विवरण महलमा १६ नं. वडाको सिफारिसअनुसार घर र कच्ची मोटर

बाटो भएको भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। काठमाडौं महानगरपालिकाको १६ नं. वडा कार्यालयको च.नं. ३७४८ मिति २०६५/११/१५ को पत्रानुसार कि.नं. १९ को जग्गामा कच्ची मोटर बाटो भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। सावित्री साहीले हस्तमाया बस्नेतसँग मिति २०६२/३/१७ मा र.नं. २०२९९ बाट उक्त घर जग्गा किनेको देखिन्छ। हस्तमायाले शोभा थापासँग र.नं. २०८९ मिति २०५९/५/१८ मा किन्दा पनि फिल्डमा घर र कच्ची मोटर बाटो छ भनी उल्लेख भएको देखिन्छ। साबिकको कि.नं. १२० शाम्दे थापा रही कित्ताकाट भई सँगैका कि.नं. १६ र १८ समेत रहेकोमा विवाद नदेखिने।

रिद्धि थापा र शोभा थापा नाताले दिदी बहिनी भई कि.नं. १६ बाट नै आउने जाने बाटो प्रयोग गर्ने गरी कि.नं. १९ मा घरसमेत निर्माण भएको पाइन्छ। कि.नं. १६ बाट नै बाटो प्रयोग गर्न पाउने गरी शाम्दे थापाले छोरीहरूलाई हा.ब. गरी जग्गा दिनुका साथै आउन जान पनि साझा बाटोकै प्रयोग गर्न पाउने गरी बाटो प्रयोगको सुविधा गरिदिएको देखिन्छ। निकास बाटो परापूर्वकालदेखि सो स्थानमा रहेको भन्ने विभिन्न राजीनामा पारित लिखतमा उल्लिखित बेहोराबाट देखिएको छ। त्यस्तै घर निर्माण हुँदा पनि सोही बाटो देखाई घर निर्माण भएको पनि देखिएको छ। लामो समयदेखि निकास बाटोको रूपमा सार्वजनिक प्रयोगमा आइरहेकोमा सो बाटोमा अवरोध पुऱ्याउँदा घरमा आवत जावत गर्ने आधारभूत विषयमा गम्भीर असर पर्न जान्छ। यसरी विभिन्न समयमा राजीनामा हुँदासमेत बाटो जनिएकोमा विरोध नभएकोमा यी वादी गंगाराम खड्गीले कि.नं. १९ को जग्गा खरिद गरेपछि बाटो प्रयोग गर्न नपाउने भन्न कानूनतः नमिल्ने हुँदा निजले सो बाटो प्रयोग गर्न पाउने नै देखिन्छ। यसरी एक पटक खुलाइसकेको बाटोको अस्तित्व देखिसकेपछि बाटोको उपयोग वादीले गर्न पाउने नै देखिने।

अतः माथि उल्लिखित आधार कारणबाट

साबिक दातादेखि नै कच्ची मोटर बाटो सामूहिक रूपमा प्रयोग गर्ने गरी निकास खुलाइदिने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९/५/११ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: विद्याराज पौडेल

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल फागुन ६ गते रोज १ शुभम्।

- यसै लगाउको ०६९-CI-१२९२, ढल निकास खुलाई पाऊँ, रिद्धि थापा (घले) वि. गंगाराम खड्गी भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ।

२

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७३-CI-०८०१, उत्प्रेषण, तारा कार्की वि. कर्मचारी सञ्चय कोष केन्द्रीय कार्यालय, ललितपुरसमेत

विपक्षी कर्मचारी सञ्चय कोषले ललितपुर जिल्ला, ललितपुर उपमहानगरपालिका वडा नं. ५, लगनखेलस्थित कर्मचारी सञ्चय कोष भवन पूरै भाडामा दिने सिलबन्दी बोलपत्र प्रस्ताव आह्वानसम्बन्धी सूचना मिति २०७०/१०/६ मा गोरखापत्रमा प्रकाशित गरेको थियो। सो सूचनाअनुसार म निवेदिकाले बोलपत्र प्रस्ताव फाराम खरिद गरी सम्पूर्ण कागजातहरू संलग्न राखी बोलपत्र प्रस्ताव पेस गरेको थिएँ। मैले कबोल गरेको बोलपत्र स्वीकृत भई ७ दिनभित्र करार सम्झौता गर्न आउनु भनी म निवेदिकालाई सूचित गरी मिति २०७०/१२/१८ मा गोरखापत्र राष्ट्रिय दैनिकमा सूचना प्रकाशित गरिएको थियो। मिति २०७०/१२/१८ को ७ दिने सूचना मिति २०७०/१२/२३ को पुनरावेदन अदालत पाटनको अन्तरिम आदेशले निष्क्रिय भइसकेपश्चात् विपक्षी सञ्चय कोषले म निवेदकलाई पुनः सम्झौता गर्न आउनु भनी अर्को सूचना जारी गर्नुपर्नेमा सो नगरी मिति २०७०/१२/१८ को सूचनाबमोजिम समयवाधिभित्र म निवेदकले सम्झौता

गर्न नआएको कारण मेरो बोलपत्र रद्द गर्ने गरी गरेको विपक्षीको निर्णय र सो निर्णयका आधारमा प्रकाशित मिति २०७१/२/२ को सूचनासमेत बदर गरी मेरो निवेदन मागदाबीबमोजिम इन्साफ गरिपाउँ भन्नेसमेत बेहोराको निवेदन जिकिर रहेको देखिने ।

मिति २०७०/१२/१८ को सूचनामा उल्लिखित समयावधिभित्र करार सम्झौता गर्न उपस्थित नभई म्याद गुजार्ने विपक्षीले आफूसमेत छलफलमा सामेल भई आदेश खारेज गराएपछि तुरुन्तै निवेदन लिई सम्झौता गर्न आएको अवस्था भए कोष सञ्चालक समितिले सोही समयमा निकास दिने अवस्था हुन सक्थ्यो तर सोबमोजिम नगरी म्याद थपका निवेदन मात्र एक पक्षीय रूपमा दर्ता गराएको अवस्थामा कोषले निजसँग करार सम्झौता गर्नुपर्ने अवस्था रहँदैन । यसरी कोषले प्रकाशित गरेको सूचनाबमोजिमको म्यादमा सम्झौता गर्न नआउने व्यक्तिले बोलपत्रसाथ पेस गरेको बोलपत्र जमानत जफत गरी निजको बोलपत्र रद्दसमेत गरी अर्को बोलपत्रको सूचना प्रकाशित गर्ने कार्यबाट विपक्षीको कुनै हक अधिकार हनन् नभएको हुँदा रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्नेसमेत बेहोराको कर्मचारी सञ्चय कोषको तर्फबाट पर्न आएको लिखित जवाफ रहेको देखिने ।

सञ्चय कोषका तर्फबाट रिट निवेदक प्रविण निर्माण सेवाको प्रो. तारा कार्कीलाई एक वर्षको भाडा रकम धरौटी राखी ७ दिनभित्र सम्झौता गर्न आउन मिति २०७०/१२/१८ मा सूचना दिएकोमा सो समय अवधिमा सम्झौता गर्न आएको देखिँदैन । मिति २०७०/१२/१८ गतेको विपक्षी सञ्चय कोषले दिएको समयावधिभित्र निवेदक सम्झौता गर्न उपस्थित हुन सकेको छैन । सो अवधि समाप्त भएपछि म्याद थपको लागि निवेदन दिँदैमा सम्झौताको अवधि स्वतः थपिने होइन । आधिकारिक निर्णय गरी अवधि थप्ने कार्य भएको हुनु पर्दछ । गोरखापत्रमा प्रकाशित सूचनाअनुसार कर्मचारी सञ्चय कोष, लगनखेल

भवनको भाडा करार सम्झौता गर्न अर्थात् सो भवन मेरो फर्म प्रविण निर्माण सेवा फुङ्गलिङ्ग स्वीकृत भई करार सम्झौता गर्नको लागि आह्वान भएकोले मेरो काम विशेष र बैंक ग्यारेन्टीको काम नसकिएकोले हुँदा सो सूचनाअनुसार मिति २०७०/१२/२४ गतेभित्र उपस्थित हुनुपर्नेमा बैंक ग्यारेन्टीको कारणले गर्दा अरु थप ७ दिन समय पाउँ भनी मिति २०७०/१२/२४ मा निवेदन दिए तापनि सो निवेदनउपर म्याद थपको कुनै निर्णय भएको नदेखिने ।

अदालतबाट जारी भएको अन्तरिम आदेशको कारण करार सम्झौता गर्न नआएको भन्ने दाबी लिए तापनि सो आदेश कोषको हकमा मिति २०७०/१२/२६ र प्रविण निर्माण सेवाको हकमा मिति २०७१/१/२ देखि मात्र लागु हुने देखिन्छ । कोषले करार सम्झौता गर्न आउनु भनी मिति २०७०/१२/१८ मा प्रकाशित गरेको सूचनामा उल्लिखित सम्झौता गर्न आउने म्याद कोष तथा निज प्रविण निर्माण सेवाको हकमा ०७०-WO-०९४८ को मुद्दामा जारी भएको अन्तरिम आदेश क्रियाशिल हुनुभन्दा अघि नै समाप्त भइसकेको देखियो । सम्झौता गर्ने अवधि समाप्त भइसकेको र कर्मचारी सञ्चय कोषले आफ्नो भवन भाडामा लगाउने कार्यलाई अगाडि बढाउनुपर्ने स्थितिमा मिति २०७१/२/२ मा पुनः अर्को बोलपत्रको सूचना प्रकाशित गर्ने कार्यमा निवेदक पुनः सहभागी हुन सक्ने अवस्था रहेकै हुँदा रिट निवेदकको कुनै पनि हक अधिकारमा आघात परेको नदेखिने ।

अतः माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट पुनरावेदन अदालत पाटनबाट रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याएको मिति २०७१/९/१६ को फैसला (आदेश) मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: विद्याराज पौडेल

कम्प्युटर : विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल चैत्र १२ गते रोज २ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७३-CI-१३१५, उत्प्रेषण, कृष्णबहादुर के.सी. (खनाल) वि. मालपोत कार्यालय, दैलेखसमेत

जग्गा नाप जाँच हुँदा जग्गावालाले आफ्नो हकभोगको प्रमाण आफैं वा आफ्नो प्रतिनिधिद्वारा पठाई आफ्नो जग्गा दर्ता गराउनुपर्ने कानूनी दायित्व यी निवेदक कृष्णबहादुर के.सी.(खनाल) ले गरेको मिसिल संलग्न प्रमाणबाट देखिँदैन । निवेदक कृष्णबहादुर के.सी. (खनाल) को निर्विवाद हकभोगको भए नापीका बखत आफ्ना नाउँमा नक्सा गराउन नसक्ने कारण र आधार निजले दिनुपर्नेमा त्यसो गर्न सकेकोसमेत देखिँदैन । यो यस आधारबाट उक्त जग्गा वन क्षेत्रमा पर्दैन भनेर निवेदकले वस्तुगत आधारबाट देखाउन सकेको पनि नदेखिने ।

मिति २०७२/८/१५ गते जिल्ला वन कार्यालय दैलेखले दुल्लु गाउँ विकास समिति वडा नं. ९ शान्ति बजारस्थित चाल्ने मूल पाखो जग्गाको विषयमा नयाँ फिल्डबुकमा कि.नं. २६४ चन्द्रबहादुर भण्डारी, कि.नं. २६५ जनकबहादुर कार्की, कि.नं. २६६ बासुदेव कार्की, कि.नं. २६७ लालबहादुर थापा, कि.नं. २६८ दुर्गे साकी र कि.नं. २६९ लत्ते साकीसमेतको नाममा फिल्डबुक कायम भए तापनि मिति २०६९/३/११ को जिल्ला वन कार्यालय, दैलेखको निर्णयअनुसार जरिवानासहित उक्त जग्गा वन क्षेत्र कायम भएकोले उक्त जग्गा वृक्षरोपणको सरकारी वन क्षेत्रभित्रको रहेको बेहोरा अनुरोध छ भनी जिल्ला वन कार्यालय, दैलेखबाट मालपोत कार्यालय, दैलेखलाई पत्र लेखी पठाएको देखियो । सोही पत्रका आधारमा छुट जग्गा दर्ता गरिपाउँ भन्ने विवादित जग्गाको कारबाही अगाडि बढ्न नसक्ने भनी मालपोत कार्यालय, दैलेखले निवेदकलाई जानकारीसमेत गराएको देखिन्छ । यसरी विवादित जग्गामा निवेदकको हक स्थापित नै नभएको

र वन कार्यालयले वन क्षेत्र कायम गरिसकेको देखिनुका साथै सो आधारमा मालपोत कार्यालयले छुट दर्ताको कारबाही अगाडि नबढाउने भनी गरेको निर्णयलाई अन्यथा भन्न नमिल्ने ।

अतः पुनरावेदन अदालत सुर्खेतबाट रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याएको मिति २०७३/३/२१ को फैसला (आदेश) मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: विद्याराज पौडेल

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल चैत्र १२ गते रोज २ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७५-WO-०६०३, उत्प्रेषण, खगेन्द्रबहादुर पौडेल वि. सुनसरी जिल्ला अदालतसमेत

प्रस्तुत मुद्दामा निवेदकउपर ठगीतर्फ वैदेशिक रोजगार विभागमा निवेदन परेपछि अनुसन्धान तहकिकातको क्रममा वैदेशिक रोजगार विभागबाट निवेदनउपर छलफल गर्न उपस्थितिका लागि पटकपटक सूचना दिएको, विभागले गरेको सूचनालाई बेवास्ता गरी उपस्थित नभएपछि उपस्थित हुनेबारेको अत्यन्त जरुरी सूचनासमेत प्रकाशित गरी सार्वजनिक मिडिया अन्नपूर्ण पत्रिकामा समेत प्रकाशित गरेको देखिएको, निवेदकले विभागमा राखिएको धरौटीसमेत फिर्ता लिई जाहेरवालाहरूलाई दामासाहीले हर्जाना दिँदासमेत सोउपर चित्त बुझाई कहींकतै कारबाही नगरी बसेको देखिएको, अनुसन्धान तहकिकातको कार्य सम्पन्न गरी अभियोग दर्ता भएपश्चात् वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाटै म्याद जारी गर्दा निवेदकको स्थायी वतन जिल्ला सुनसरी ईटहरी-३ मा पिताको नामसमेत उल्लेख गरी जारी गरेको म्याद सम्बन्धित वडाकै भलादमीहरू र स्थानीय निकायका प्रतिनिधीसमेत साक्षी बसी मिति २०७०।१०।५ मा बेपत्ते तामेल भएको, बसुन्धारा धापासी ९ स्थित निवेदकको प्रा.

लि. रहेको स्थानमा सम्पर्क मोबाइल नम्बरसमेत उल्लेख गरी जारी भएको म्यादसमेत स्थानीय वडाका भलादमीहरू, स्थानीय प्रतिनिधिसमेत साक्षी बसी सोही वडाको सूचनापाटीमा मिति २०७०।१।१२ मा बेपत्ते तामेल भएको, पुनः निवेदकको वतनको बारेमा बुझ्ने पत्राचार हुँदा निवेदकले कम्पनी दर्ता गर्दा खुलाएको का.जि.का.म.न.पा. वडा नं. २९ गोंगबुमा सम्पर्क नम्बरसहित म्याद जारी हुँदासमेत सोही वडाका भलादमीहरू, स्थानीय प्रतिनिधिसमेत साक्षी बसी वडाको सूचनापाटीमा मिति २०७१।०३।१७ मा बेपत्ते तामेल भएको देखियो। फोन सम्पर्क हुन नसकेको भन्ने काम तामेल गर्ने कर्मचारीले तामेली प्रतिमै बेहोरा उल्लेख गरेको देखिने।

निवेदकले प्रस्तुत निवेदन दर्ता गर्दा उल्लेख गरेको वतन निवेदकको स्थायी ठेगाना घरद्वार रहेको इटहरी -३ निवेदकको कम्पनी अवस्थित धापासी -९ र निजले कम्पनी दर्ता गर्दा देखाएको ठेगाना का.जि. का.म.न.पा २९ समेतमा पटकपटक म्याद तामेल भएको छ। निवेदकलाई आफूउपरको अभियोगको सम्बन्धमा जानकारी हुने पर्याप्त अवसरहरू पटकपटक प्रदान गरिएको छ। जारी गरिएको म्याद बेपत्ते तामेल हुँदा बेरितको हुने होइन, निवेदकको सम्पर्क नम्बरसमेत उल्लेख गरी जारी भएका म्याद सम्बन्धित वडाका भलादमी र स्थानीय पदाधिकारीहरू रोहवरमा राखी वडाको सूचनापाटीमा टाँसी कानूनबमोजिम तामेल भएको देखिएको हुँदा मुद्दाको कारबाहीको सम्बन्धमा निवेदकलाई थाहा जानकारी नदिएको मान्न मिलेन। यसप्रकार विपक्षी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणले फैसला गर्नुपूर्व पटकपटक निवेदकसँग सम्बन्धित विभिन्न वतनमा म्याद पठाई कानूनको रीत पुऱ्याई तामेल गरेको देखिएबाट विपक्षीको कारबाही न्यायिक मान्यता, प्राकृतिक न्यायका आधारभूत सिद्धान्त प्रतिकूल देखिएन। निवेदकउपरको अभियोगमा निवेदकलाई प्रतिरक्षा गर्ने यथेष्ट अवसर प्रदान गरेको

र सुनुवाइको मौका दिएको देखिन आउने।

उल्लिखित आधार कारण विवेचनाबाट निवेदकलाई सुनुवाइको मौका नदिएको, प्रतिवाद गर्ने अवसरबाट वञ्चित गरिएको वा संविधान प्रदत्त संवैधानिक र कानूनी हकबाट वञ्चित गरेको भन्ने नदेखिएबाट निवेदकको मागबमोजिमको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था विद्यमान देखिएन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृतः मदन पराजुली

कम्प्युटरः देवीमाया खतिवडा

इति संवत् २०७६ साल जेष्ठ २७ गते रोज २ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री उम्बरबहादुर शाही, ०७०-CR-०२५५, किर्तौ, सियालाल साह सोनारसमेत वि. राजेश्वरी देवी अहिरिन

वादीले फिरादसाथ पेस गरेका तथा मालपोत कार्यालय पर्साको च.नं. ४५६१ मिति २०६३।९।१७ को पत्रसाथ प्राप्त हुन आएका मालपोत कार्यालय, पर्साबाट पारित भएका र.नं.९७८/ख मिति २०६२।६।१४, र र.नं.३५६१/ख मिति २०६२।१२।२१ का लिखतहरूको प्रतिलिपि हेर्दा, जिल्ला पर्सा, बैरिया बिर्ता गा.वि.स. वडा नं.१ को कि.नं. १०३० को १-६-२^१/_३ जग्गाको उत्तरतर्फबाट कि.नं.१०३२ को ०-१०-० जग्गा राजेश्वरी देवीले सियालाल साह सोनार र रामप्रेम साह सोनारलाई हालैको बकस पत्र गरिदिएको र कि.नं.१०३३ को ०-१६-२^१/_३ जग्गा बाँकी रहेको भन्ने र.नं.९७८/ख मिति २०६२।६।१४ को लिखतबाट र कि.नं.१०३३ को ०-१६-२^१/_३ जग्गाको उत्तरतर्फबाट कि.नं. १०३८ को ०-३-२^१/_३ जग्गा राजेश्वरी देवीले सियालाल साह सोनार र रामप्रेम साह सोनारलाई नै हालैको बकस पत्र गरिदिएको र कि.नं.१०३९ को ०-१३-० जग्गा बाँकी रहेको भन्ने र.नं.३५६१/ख मिति २०६२।१२।२१ को

लिखतबाट देखिने ।

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालाको च.नं.३४२ मिति २०६६।५।३१ को पत्रसाथ प्राप्त हुन आएको विशेषज्ञको परीक्षण प्रतिवेदन हेर्दा, वि.१ ले सङ्केत गरिएको र.नं.९७८/ख को लिखतको दिनेको महलका ल्याप्चे छापहरू, वि.२ ले सङ्केत गरिएको र.नं.३५६९/ख को लिखतको दिनेको महलका ल्याप्चे छापहरू र नं.१ ले सङ्केत गरिएका ल्याप्चे छापहरू अदालतको रोहवरमा वादी राजेश्वरी देवी अहिरिनबाट लिएका ल्याप्चे छापहरू हुन् भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ । वि.२ ले सङ्केत गरिएका ल्याप्चे छापहरूका रेखागुणहरू नं. १ को ल्याप्चे छापसँग मिल्दैन । वि.१ का अधिकांश ल्याप्चे छापहरूमा दोहोरो प्रकृतिका ल्याप्चे छाप लगाएका छन् । तीमध्ये अधिकांशमा देखिएका प्रस्ट रेखागुणहरू नं. १ को दायो तथा बायाँ ल्याप्चेसँग नमिल्ने अवस्थामा छन् । वि. १ कार्यालयमा भएको बायाँ महलको ल्याप्चे छापसँग नं. १ बायाँ महलको ल्याप्चे छाप मिल्दछ भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ । उक्त परीक्षण प्रतिवेदनलाई पुष्टि हुने गरी उल्लिखित लिखतहरूको परीक्षण गर्ने राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालाका विशेषज्ञ मुकुल प्रधानले यस अदालतमा आई बकपत्र गरेकोसमेत देखिने ।

उल्लिखित परीक्षण प्रतिवेदन र लिखतहरूको परीक्षण गर्ने विशेषज्ञको बकपत्रसमेत बाट र.नं.९७८/ख मिति २०६२।६।१४ को लिखतमा लागेको अधिकांश सहीछापसँग वादी राजेश्वरी देवी अहिरिनको सहीछाप मिले भिडेको नदेखिने र र.नं.३५६९/ख मिति २०६२।१२।२१ को लिखतमा लागेको सहीछापसमेत वादी राजेश्वरी देवी अहिरिनको सहीछापसँग मिले भिडेको भन्ने देखिएन आउन भन्ने विशेषज्ञको रायलाई अन्यथा भन्न मिलेन । विवादित लिखतहरू हुँदाको अवस्थामा वादी राजेश्वरी देवी ७४

वर्षकी वृद्ध महिला रहेको भन्ने देखिएको र उक्त दुवै लिखतमा लागेका सहीछापहरू निज वादी राजेश्वरी देवीले गरी दिएका सहीछाप हुन् भन्ने कुरा पूर्ण रूपले मिल्न भिड्न नआएपछि सो लिखतहरू सङ्घे हुन् भनी कानूनी मान्यता प्राप्त गर्न सक्ने अवस्था नदेखिने ।

प्रत्यर्थी वादी राजेश्वरी देवी ७४ वर्ष उमेरकी वृद्ध महिला रहेको भन्ने देखिएको अवस्थामा निज वृद्ध महिलाले पुनरावेदक प्रतिवादीहरू सियालाल साह सोनार र रामप्रेम साह सोनारलाई हालैको बकस पत्र गरिदिएका भनिएका र.नं.९७८/ख मिति २०६२।६।१४ र र.नं.३५६९/ख मिति २०६२।१२।२१ का लिखतहरू उल्लिखित प्रमाणहरूबाट सङ्घे व्यवहारबाट भए गरेका हुन भनी पुष्टि हुन सकेको देखिन आउँदैन । वस्तुतः उक्त प्रमाण र कानूनी व्यवस्थासमेतबाट पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले आपसमा मिलेमतो गरी पारित गरेका उक्त लिखतहरू सङ्घे साँचो नभई कित्ते गरी खडा गरेको ठहर्‍याई निजहरूलाई जनही रु.४६,०००।- जरिवानासमेत गर्ने गरी सुरु जिल्ला अदालतले गरेको फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको फैसला मनासिब नै देखिन आएको अवस्थामा यस अदालतबाट निस्सा प्रदान गर्न लिएका आधार कारणहरूसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ: उपर्युक्त आधार र कारणहरूसमेतबाट प्रतिवादीहरूले एकआपसमा मिलेमतो गरी र.नं.९७८/ख मिति २०६२।६।१४ र र.नं. ३५६९/ख मिति २०६२।१२।२१ मा पारित गरेको लिखतहरू सङ्घे साँचो नभई कित्ते गरी खडा गरेको ठहर्‍याई निज प्रतिवादीहरूलाई जनही रु.४६,०००।- जरिवानासमेत गर्ने गरी सुरु पर्साले जिल्ला अदालतबाट मिति २०६६।१०।२१ मा भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति

२०६८।१।११ को फैसला मनासिब नै देखिएकोले सदर हुने।

इजलास अधिकृत : नारदप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर : देवीमाया खतिवडा

इति संवत् २०७६ साल कार्तिक २६ गते रोज ३ शुभम्।

- यसै लगाउको ०७०-८१-०२१३, लिखत बदर दर्ता बदर, सयालाल साह सोनारसमेत वि. राजेश्वरी देवी अहिरिन भएको मुद्दामा पनि यसै अनुसार फैसला भएको छ।

६

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री उम्बरबहादुर शाही, ०७०-८१-११५५, राजीनामा लिखत बदर हक कायम, काशीराम वलीसमेत वि. जलकुमारी शाही

प्रस्तुत मुद्दामा इन्साफ गर्नुपर्ने प्रश्नहरूसँग सम्बद्ध प्रमाणहरू तल्लो अदालत, निकाय वा अधिकारीले बुझ्न छुटाएको रहेछ भने आफैँले बुझी न्यायिक निष्कर्षमा पुग्न सक्ने वा मुद्दाको लगत कायमै राखी ती प्रमाणहरू बुझ्नको लागि मिसिल तल्लो अदालतमा पठाउन सक्ने भन्ने अधिकार पुनरावेदन सुन्ने अदालतलाई नै भएको देखिन्छ। उपर्युक्त व्यवस्थाबमोजिम प्रस्तुत मुद्दामा प्रत्यर्थी वादीको पति अम्मरबहादुर शाही आफ्ना दाजु भाइसँग २०४९ सालमा नै छुट्टी भिन्न हुनु भएको र विवादित कि.नं.६०१ को जग्गा अम्मरबहादुर शाहीले छिउले थारूसँग २०५२ सालमा खरिद गर्नु भएको तथा प्रत्यर्थी वादीहरू निज अम्मरबहादुरको एकासगोलको अंशियार रहेको भन्ने उल्लेख भएको सन्दर्भमा वादीको फिराद हदम्यादभित्र दायर भएको हो वा होइन र उक्त लिखत बदर हुने हो वा होइन भन्ने प्रमाण बुझी निर्णय गर्नुपर्ने देखिएको भए आवश्यक प्रमाण पुनरावेदन सुन्ने

अदालत स्वयमूले पनि बुझ्न सक्नेमा सोबमोजिम भए गरेको नदेखिएको र यदि प्रमाण बुझ्नकै लागि जिल्ला अदालतमा पठाउनु परेको अवस्थामा पनि मुद्दाको लगत कायम राखी मिसिल पठाइदिनुपर्नेमा मुद्दाको लगत कट्टा गरी पुनः इन्साफको लागि सुरु जिल्ला अदालतमा पठाउने गरी फैसला भए गरेको देखिँदा उक्त फैसलाले ऐनको व्यवस्थालाई अवलम्बन गरेको भनी मान्न मिल्ने नदेखिने।

प्रस्तुत मुद्दाको फिराद मिति २०६८।७।३० मा सुरु सुर्खेत जिल्ला अदालतमा दर्ता भई कारबाही प्रक्रिया अघि बढेको देखिन्छ। लामो समयसम्म मुद्दा अदालतमा रहिरहँदा पक्षले मुद्दामा अनावश्यक हैरानी बेहोर्नुपर्ने र छिटो छरितो न्याय पाउने अधिकारबाट पक्षहरू वञ्चित हुन पुग्दछन्। न्यायसमेत समयमा प्राप्त हुन नसकी अन्यायको स्थिति सिर्जना हुन गई अदालत प्रतिको जनआस्थामा विश्वासको संकट उत्पन्न हुन पुग्छ। वस्तुतः पुनरावेदन सुन्ने अदालतले यसरी आफैँले प्रमाण बुझी निर्णय गर्न सक्ने कानूनी अधिकारलाई उपभोग नगरी प्रमाण बुझी पुनः निर्णय गर्न सुरुमा पठाउने कार्यले न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ को उल्लिखित कानूनी व्यवस्थासमेत निष्क्रिय हुने।

तसर्थ: उपर्युक्त आधार कारणहरूसमेतबाट न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ को दफा १४ तथा उल्लिखित न्यायिक सिद्धान्तविपरीत सुरु सुर्खेत जिल्ला अदालतको मिति २०६९।१।२ को फैसला बदर गरी पुनः निर्णय गर्न सुरु सुर्खेत जिल्ला अदालतमा नै पठाउने गरी मिति २०७०।१।२९ मा भएको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत सुर्खेतको फैसला मिलेको नदेखिँदा बदर गरिदिएको छ। अब जो जे बुझ्नुपर्ने हो बुझी चाँडो कानूनबमोजिम फैसला गर्नु भनी उपस्थित पक्षहरूलाई तारेख तोकी मिसिल उच्च

अदालत सुर्खेतमा पठाइदिने ।

इजलास अधिकृत : नारदप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर : देवीमाया खतिवडा

इति संवत् २०७६ साल कार्तिक २६ गते रोज ३ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०७०-CR-१५१४, जालसाज, काशीराम वलीसमेत वि. जलकुमारी शाही भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

इजलास नं. ११

१

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७०-CR-१२५५, लागु औषध खैरो हेरोइन, नेपाल सरकार वि. रिक्की थापा

प्रतिवादी रिक्की थापा मिति २०६६/१२/१६ गते वीरगन्ज उपमहानगरपालिका वडा नं.१९ स्थित नगवा चौकमा लागु औषध खैरो हेरोइन ५ ग्रामसहित पक्राउ परेको देखिन्छ । उक्त लागु औषध निजले भारतको रक्सौलबाट किनी आफूले सेवन गर्नको लागि ल्याउँदै गरेको अवस्थामा पक्राउ परेको भनी मौकामा अधिकारप्राप्त अधिकारी र अदालतमा समेत बयान गरेको देखिन्छ । बरामदी लागु औषधको परीक्षण प्रतिवेदनमा लागु औषध हेरोइन पाइएको छ भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ । प्रतिवादीको साथबाट बरामद भएको ५ ग्राम लागु औषध खैरो हेरोइन भएकोमा विवाद रहेको पाइएन । प्रतिवादीले आफ्नो साथबाट बरामद भएको लागु औषध आफूले सेवन गर्न ल्याएको भनी जिकिर लिएको देखिन्छ । प्रतिवादीले उक्त बरामदी लागु औषध बिक्री वितरण गर्ने प्रयोजनको लागि ल्याएको भन्नेसमेतको वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर रहेको देखिने ।

त्यसप्रकारको कार्य व्यापारिक प्रकृतिको नाफा आर्जनका लागि अथवा नियोजित रूपमा दुर्व्यसनी फैलाउँदै लैजाने अभिप्रायले गरेको नदेखिएको अवस्थामा खरिद बिक्री, सञ्चय वा ओसारपसारको कसुर कायम गर्नु विवेकसङ्गत हुँदैन । खरिद बिक्रीतर्फको अभियोग दाबी भरपर्दो र विश्वसनीय प्रमाणबाट पुष्टि हुन आएको देखिएन । बरामदी लागु औषध सेवन गर्नका लागि मात्र नभई बिक्री वितरणका लागि समेत प्रतिवादीले ल्याएको भन्ने पुनरावेदन जिकिर पुष्टि हुन नआएको अवस्थामा बिक्री वितरणमा समेत प्रतिवादीलाई सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर मनासिब नदेखिने ।

प्रतिवादीउपरको लागु औषध बिक्री वितरणतर्फको वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुष्टि हुन सकेको नदेखिँदा प्रतिवादी रिक्की थापालाई लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४(छ) को कसुरमा ऐ. ऐनको दफा १४(१)(ड) बमोजिम सेवनतर्फ १ वर्ष कैद हुने ठहर्‍याई सुरू पर्सा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६८/१०/१५ मा भएको फैसला सदर गरी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७०/०५/२५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: विकास श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल मङ्सिर ४ गते रोज २ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७३-CI-०८५५, जग्गा दर्ता नामसारीसमेत, सिद्धिलाल महर्जनसमेत वि. आशालाल श्रेष्ठसमेत

विवादित कि.नं. २८, २९, ३२, ३३ का जग्गाहरूको जग्गाधनी आफू भएको भनी सिद्धिलाल

महर्जनसमेतको दाबी परेको र ती जग्गा बिर्ता जग्गा भएकोले मोहीको हैसियतले दर्ता गरिपाउँ भनी आशालाल श्रेष्ठ, चन्द्रबहादुर श्रेष्ठ र कृष्णबहादुर श्रेष्ठको निवेदन परी मालपोत कार्यालय ललितपुरबाट कारबाही भएको देखिन्छ । सोही जग्गा बिर्ता जग्गा होइन, रैकर परिणत भइसकेको जग्गा हो । मिति २०२२।१।२९ मा जग्गाधनीको हैसियतले मालपोत तिरेको प्रमाणपत्रसमेत छ । सो जग्गाको जग्गाधनी हामी भएको र नामसारी गर्न मात्र बाँकी रहेको अवस्था हुँदा मोहीका नाउँमा बिर्ता जग्गाको हैसियतले दर्ता हुने होइन भन्ने जग्गाधनीतर्फबाट दाबी भई तेरो मरो तथा हक बेहकको प्रश्न उठेको पाइयो । मालपोत कार्यालयले सोतर्फ विचार नगरी मोहीका नाउँमा बिर्ता उन्मूलन ऐन, २०१६ बमोजिम दर्ता हुने ठहर गरेको अवस्था देखियो । सोउपर परेको पुनरावेदनमा पुनरावेदन अदालतबाट सुनुवाइ हुँदा पुनरावेदन नै नलाग्ने अर्थ गरी पुनरावेदनपत्र खारेज गरेको पाइने ।

कुनै पनि विवादको सुनुवाइ गर्दा हकदैया, हदम्याद र क्षेत्राधिकारको प्रश्न महत्त्वपूर्ण हुन्छ । पक्षहरूका बिचमा तेरो मेरोको प्रश्न उपस्थित भई हक बेहकको प्रश्न खडा भएमा त्यस्तो प्रश्नको निरूपण गर्ने अधिकार अदालतबाहेक अन्य निकायलाई हुँदैन । सुनुवाइको क्रममा हक बेहकको प्रश्न उपस्थित भएमा हक बेहक यकिन गराई ल्याउन पक्षलाई अदालत जान सुनाइदिनुपर्ने हुन्छ । हक बेहकसम्बन्धी प्रश्नको निरूपण गर्ने अधिकार अदालतलाई रहने हाम्रो न्यायिक अभ्यास रही आएको र सोही प्रतिपादित सिद्धान्तलाई हाल आएर देवानी कार्यविधि संहिता, २०७४ ले समेत कानूनका सामान्य सिद्धान्तको रूपमा आत्मसात् गरेको छ । यस अवस्थामा तेरो मेरो भन्ने प्रश्न उठी हक बेहकको अवस्था सिर्जना भएमा हक कायम गराई ल्याउनु भनी मालपोत अधिकृतले सुनाइदिनुपर्ने ।

विवादित जग्गा बिर्तावालाका नाउँमा २०२२ सालभन्दा अगाडि नै रैकरमा परिणत भइसकेको हुँदा अब मोहीका नाउँमा रैकर परिणत गर्नुपर्ने अवस्था छैन भनी मिति २०२२।१।२९ को मालपोत बुझाएको रसिदसमेतलाई प्रमाणमा उल्लेख गरी जग्गामा दाबी गरेको देखियो । सोही जग्गा रैकरमा परिणत गरी दर्ताका लागि मोही आशालाल श्रेष्ठसमेतले दाबी गरी कारबाही चलाएको पाइयो । यसबाट विवादित जग्गा सम्बन्धमा स्पष्ट हक बेहकमा प्रश्न उठेको देखियो । यसरी विवादित जग्गा सम्बन्धमा हक बेहकको प्रश्न खडा भएपछि सम्बन्धित पक्षहरूलाई अदालतबाट हक कायम गराई ल्याउनु भनी सुनाइदिनुपर्नेमा यी पुनरावेदक वादीले उल्लेख गरेको जिकिर र प्रमाणको कुनै विवेचना, मूल्याङ्कन वा उल्लेख नै नगरी मालपोत ऐन, २०३४ को व्यवस्थाबमोजिमको समितिको सिफारिसमा मालपोत कार्यालय आफैँले हक बेहकमा निर्णय गरेको देखिन आयो । यस अवस्थाको विवादको विषयमा मालपोत कार्यालयको निर्णयउपर पुनरावेदन लाग्ने नै हुन्छ । तसर्थ पुनरावेदन नलाग्ने भनी पुनरावेदन खारेज गर्ने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।३।२० को फैसला मिलेको नदेखिने ।

अतः प्रतिवादी कृष्णबहादुर श्रेष्ठ, चन्द्रबहादुर श्रेष्ठ तथा आशालाल श्रेष्ठका नाउँमा जग्गा दर्ता गर्ने गरी भएको मालपोत कार्यालय ललितपुरको मिति २०६७।१२।२७ को निर्णय तथा पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।३।२० को फैसला बदर गरिदिएको छ । अब विवादित जग्गाउपर साधिकार निकाय अदालतबाट हक कायम गरी ल्याउन दुवै पक्षलाई सुनाइदिनु भनी मालपोत कार्यालय ललितपुरमा सुरु मिसिलसमेत पठाइदिने ।

इजलास अधिकृत: ढाकाराम पौडेल

इति संवत् २०७६ साल पुस ४ गते रोज ६ शुभम् ।

३

मान्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मान्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०६९-CR-०७९९, मानव अपहरण उद्योग, दिलकुमारी लावती वि. नेपाल सरकार

प्रस्तुत मुद्दामा सहअभियुक्तहरू झुलेन्द्रप्रसाद पाण्डे र बुडमाहाङ राईको गोपाल भन्ने गंगालाल दाहालको आदेशबमोजिम जाहेरवालालाई पक्राउ गर्न आएको भनी पोल मात्र भएको, उक्त पोल अन्य प्रमाणबाट समर्थित हुन नसकेको, दिलकुमारी लावतीले निवेदन दिएको भनिएको किराँत वर्कस पार्टीको आफू अध्यक्षसमेत नभएको र अपहरण गर्ने कार्यमा आफ्नो कुनै संलग्नता नरहेको भन्ने अर्को प्रतिवादी गंगालाल दाहाल कसुरमा इन्कार रहेको सन्दर्भमा सहअभियुक्तहरूको पोलको आधारमा मात्र भएको सजाय कानूनसम्मत देखिँदैन। तसर्थ, माथि विवेचित आधार प्रमाणहरूबाट सहअभियुक्तहरूको पोल अन्य स्वतन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि हुन नसकेको, निज प्रतिवादी दिलकुमारी लावतीको कसुरमा संलग्नता रहेको कुरा मिसिल संलग्न प्रमाणबाट नदेखिँदा पुनरावेदक दिलकुमारी लावतीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने।

प्रतिवादी दिलकुमारी लावतीको अदालतमा यस सम्बन्धमा कहींकतै उजुरी गरेको छैन भन्ने इन्कारी बयान छ। दिलकुमारी लावतीले दिएको भनिएको उजुरी अनुसन्धानको क्रममा प्रस्तुत हुन सकेको पनि छैन। प्रस्तुत नै हुन नसकेको उजुरीमा अपहरण गर्नु भन्ने बेहोरा थियो थिएन यकिन हुन नसकेको कारण निजको हकमा अपराधको तथ्य नै स्थापित हुन सकेको देखिँदैन। देवानी प्रकृतिको विषयमा निवेदन दिएको भए पनि त्यसमा अपराध नै घटाउने मनसाय थियो भन्न सकिने कुनै आधार नभएको र प्रतिवादी दिलकुमारी लावतीले अपहरण गर्ने मनसाय राखी अपहरण गर्न पठाएको हो भन्ने कुरा पुष्टि हुने अन्य सबुद प्रमाण पेस

हुन सकेको छैन। अपराधको जरिया भनिएको उजुरी नै प्रस्तुत हुन नसकेको अवस्थामा त्यस्तो उजुरीको आधारमा कसुरदार ठहर्‍याई सजाय गर्न मिल्ने देखिँदैन। फौजदारी मुद्दामा कसुरदार प्रमाणित गर्ने भार वादी पक्षको हुन्छ। ठोस र शंकारहित तवरबाट कसुर प्रमाणित हुन नसकेको अवस्थामा जाहेरी दरखास्त, अभियोगपत्र वा सहअभियुक्तको पोलकै आधारमा मात्र प्रतिवादीहरूलाई दोषी ठहर गर्नु फौजदारी न्यायको मान्यता प्रतिकूल हुन जान्छ। प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी दिलकुमारी लावतीले गरेको भनिएको उजुरी वादी पक्षबाट प्रस्तुत भएको देखिँदैन। सो उजुरीमा पीडितलाई अपहरण गर्ने गराउने किसिमको बेहोरा रहेको भनी अनुमान गर्न मिल्ने पनि देखिँदैन। उजुरी नै गरेको भए पनि आपराधिक मनसाय राखी उजुरी गरेको भनी भन्न मिल्ने अवस्था छैन। यस अवस्थामा सो आरोपित कसुर प्रमाणबाट पुष्टि नभएको सन्दर्भमा, प्रतिवादी दिलकुमारी लावतीले अपहरण गर्ने मनसाय राखी जाहेरवालालाई अपहरण गर्न पठाएको हो भन्ने कुरा पुष्टि भएको नदेखिने।

प्रतिवादी दिलकुमारी लावतीले जाहेरवालालासँगको अंशको विवादसम्बन्धी विचारलाई लिएर किराँत वर्कस पार्टीमा उजुरी गरेबमोजिम प्रतिवादीमध्येका गोपाल भन्ने गंगालाल दाहालले प्रतिवादी झुलेन्द्रप्रसाद पाण्डे र बुडमाहाङ राईलाई अपहरण गर्न पठाएकोमा अपहरण गर्न लगाउँदै गरेको अवस्थामा पक्राउ परी अपहरण गर्न नपाएकोले प्रतिवादीहरूलाई साबिक मुलुकी ऐन, अपहरण तथा शरीर बन्धक लिनेको १ नं. विपरीतको कसुरमा ऐ. ३ र ४ नं. बमोजिम हुने सजायको उद्योगतर्फ ऐ. नं. ५ बमोजिम सजाय गरी ऐ. ७ नं. बमोजिम सङ्गठित भई गरेतर्फ थप सजायसमेत माग गरी अभियोग पेस भएको देखिन्छ। जाहेरवालालाई अपहरण गर्न लागेको

भन्ने अवस्थामा नै पक्राउ परेका झुलेन्द्रप्रसाद पाण्डे र बुडमाहाङ् राईले मौकामा बयान गर्दा जाहेरवाला र दिलकुमारी लावतीको जग्गासम्बन्धी विवादका कारण जाहेरवाला बेनुराज लावतीलाई पार्टीको निर्देशनबमोजिम अपहरण गरी लान आएको भनी बयान गरेको देखिन्छ । किराँत वर्कस पार्टीका गोपाल भन्ने गंगालाल दाहालको निर्देशनमा अपहरण गर्न लगे भनी मौकामा बयान गरेको र अपहरण गर्नुपर्ने कारणमा प्रतिवादी भनिएकी दिलकुमारी लावतीको उजुरीलाई उद्धृत गरे पनि सो कुरालाई प्रतिवादीले स्वीकार गरेको देखिँदैन । जग्गाको सम्बन्धमा विवाद हुनु र अपहरण गराउनु भन्ने भिन्न भिन्नै विषय हुनु, देवानी प्रकृतिको विवाद रहेको र विवाद सल्टाउन कहीं कसैलाई उजुरी गरेकै भए पनि अपहरण गराउनेसम्मको मनसाय वा कार्य प्रमाणित हुन सक्दैन । पार्टीमा दिएको भनिएको उजुरी कुनै पक्षबाट प्रस्तुत भएको पनि देखिँदैन । अपहरण उद्योगको कार्यमा यी प्रतिवादी दिलकुमारी लावतीको उपस्थिति रहेको पनि पाइँदैन । घटनाको जरिया भनिएको निज दिलकुमारी लावतीको उजुरी अनुसन्धानको क्रममा प्रस्तुत हुन सकेको छैन र प्रतिवादी दिलकुमारी लावतीले अदालतमा कहींकतै उजुरी गरेको छैन भन्ने इन्कारी बयान गरेको देखिँदा, उजुरी परेको थियो थिएन र उक्त उजुरीमा अपहरण गर्नु भन्ने बेहोरा थियो थिएन यकिन हुन नसकेकोले अपराधको तथ्य नै स्थापित हुन सकेको छैन । अतः यिनकै निर्देशनमा अपहरण गर्न लागेको भन्ने कुनै वस्तुनिष्ठ आधार रहेकोसमेत नदेखिँदा प्रतिवादी दिलकुमारी लावतीलाई कसुरदार ठहर गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसला सो हदसम्म मनासिब नदेखिने ।

प्रतिवादी दिलकुमारी लावतीले नै अपहरण

गर्ने मनसाय राखी अपहरण गर्न पठाएको हो भन्ने पुष्टि हुन नसकेको र जरिया भनिएको निजकै उजुरी प्रस्तुत हुन नसकेको र सोही उजुरीको आधारमा अपहरण गरिएको हो भन्ने पुष्टि हुन सकेको देखिँदैन । बुडमाहाङ् राईले अदालतमा बयान गर्दा घटनाको जरिया भनिएको निज दिलकुमारी लावतीको उजुरी परेको हो वा होइन भन्ने यकिन गर्न नसकेको र अनुसन्धानमा पनि त्यस्तो उजुरी प्रस्तुत हुन नसकेको तथा प्रतिवादी दिलकुमारी लावतीले अदालतमा कहींकतै उजुरी गरेको छैन भन्ने इन्कारी बयान गरेको देखिँदा, उजुरी परेको थियो थिएन र उक्त उजुरीमा अपहरण गर्नु भन्ने बेहोरा थियो थिएन यकिन हुन नसकेकोले उक्त अपराध दिलकुमारी लावतीकै निर्देशनमा भएको हो भन्ने आधार प्रमाण पुग्न नसकेको र अपराधको जरिया निज दिलकुमारी लावतीकै उजुरी रहेको भन्ने तथ्य नै स्थापित हुन नसकेको अवस्थामा पुनरावेदन अदालत इलामको मिति २०६९।५।५ को फैसलामा प्रतिवादी दिलकुमारी लावतीलाई कसुरदार ठहर गरेको हदसम्म उल्टी भई निजले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ।

इजलास अधिकृत: बिना गौतम

इति संवत् २०७६ साल मङ्सिर १६ गते रोज २ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७६-WH-००६८, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, सावित्री कुमारी वि. गृह मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत

उमेर १८ वर्ष पूरा भइसकेको व्यक्तिले आफ्नो स्वेच्छाले प्रेम सम्बन्ध कायम गरी (दाम्पत्य सम्बन्ध कायम गरी) बसेको, बच्चासमेत जन्मिएको र यस इजलाससमक्ष कञ्चन मिश्रा र रकी झासमेतले निजहरू आपसमा दाम्पत्य सम्बन्ध कायम राखी बस्ने

भएको भनी उल्लेख गरेको पाइएको हुँदा गैरकानूनी रूपमा बन्दी बनाएको भन्ने नदेखिने ।

इजलास अधिकृत : सिर्जना गौतम

इति संवत् २०७६ साल माघ २७ गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं. १२

१

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७१-WO-०४२१, परमादेश, दत्तात्रय अधिकारीसमेत वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सिंहदरबारसमेत

निवेदकहरूले आफूहरू विभिन्न मितिमा अस्थायी शिक्षकको रूपमा नियुक्ति लिएको भनी उल्लेख गर्नुभएको छ । निवेदकहरूले अस्थायी शिक्षकको रूपमा नियुक्ति हुने बेलामा निवृत्तिभरणलागतको सेवा सुविधा प्राप्त गर्ने वा अस्थायी सेवा गरेको अवधि निवृत्तिभरणलागतको सेवा सुविधाको सम्बन्धमा स्थायी सेवा अवधिमा थप गर्ने गरी कुनै सम्झौता गरेको भन्ने देखिँदैन । तत्कालीन अवस्थाको ऐन, नियमावलीमा यस सम्बन्धमा उल्लेख थियो भनी जिकिर लिनसमेत सकेको नदेखिने ।

निवेदकहरू २०५२ सालमा शिक्षकको स्थायी पदपूर्तिको लागि भएको विज्ञापनमा सामेल भएपछि २०६० सालमा नतिजा प्रकाशन नहुँदासम्म अस्थायी रूपमा सेवारत रहँदा नजिता प्रकाशन ढिलो भयो भनी उजुर वाजुर गरी छिटो नतिजा प्रकाशन गर्न पहल गरेकोसमेत मिसिलबाट देखिँदैन । २०६० सालमा स्थायी नियुक्ति लिएका यी निवेदकहरूले २०७१ सालमा आएर मात्र २०६० सालअघि गरेको अस्थायी सेवा अवधि पेन्सनलागतको सुविधा प्राप्तिको प्रयोजनार्थ स्थायी सेवा अवधिमा जोडिपाउँ

भनी जिकिर लिएको देखियो । यसबाट निवेदकहरूले समयमा आफ्नो जिकिर लिएको नभई अनुचित विलम्ब गरी अदालत प्रवेश गरेकोसमेत देखिने ।

शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम ११३, ११४ र ११४क मा गरिएको व्यवस्थाअनुसार स्थायी सेवा अवधि विभिन्न कारणले टुटेको अवस्थामा मात्र स्थायी सेवा अवधिमा जोडिन सक्ने अवस्था देखिन्छ । निवेदकहरूले यसभन्दा अगाडि स्थायी सेवा गरेको भन्ने नभई अस्थायी शिक्षकको रूपमा नियुक्ति लिएको र सोअनुरूप काम गरेको देखिएको छ । ऐन नियमबमोजिम निवेदकहरूको अस्थायी सेवा अवधि स्थायी सेवा अवधिमा जोड्न मिल्ने नदेखिएको अवस्थामा निवेदकहरूले माग राख्दैमा सोअनुकूल आदेश जारी गर्न मिल्ने हुँदैन । निश्चित स्थायी सेवा अवधि कार्यरत रहेको अवस्थामा मात्र पेन्सनलागतको सुविधा प्राप्त हुने स्पष्ट कानूनी व्यवस्था भएको परिप्रेक्ष्यमा यस्तो कानूनी व्यवस्थाले निवेदकहरूको हक अधिकारमा हनन् भयो भनी व्याख्या गर्न मिल्ने नदेखिने ।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार, कारणबाट आफूहरूले निरन्तर रूपमा अस्थायी रूपमा अध्यापन गरिरहेको अवस्थामा २०५२ सालमा स्थायी शिक्षकको लागि भएको विज्ञापनअनुसार जाँच दिएको र सोको नतिजा ढिलो गरी २०६० सालमा प्रकाशन भएको कारणले पेन्सनलागतको सुविधा प्राप्त गर्न आवश्यक स्थायी सेवा अवधि नपुगेका कारण उक्त सेवा सुविधाबाट वञ्चित रहनु परेको अवस्था आएकोले विज्ञापन भई नतिजा प्रकाशन नभएको अवधिको अस्थायी सेवा अवधिसमेत स्थायी सेवा अवधिमा गणना गरी पेन्सनलागतका सेवा सुविधा प्रदान गर्नुपर्छ भन्ने निवेदन जिकिर कानूनअनुसार नदेखिँदा स्वीकार गर्न सकिने देखिएन । प्रस्तुत रिट

निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत : विष्णुप्रसाद आचार्य

कम्प्युटर : सिजन रेग्मी

इति संवत् २०७४ साल आश्विन ३० गते रोज २ शुभम् ।

२

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७४-CR-१२८९, नक्कली एवं झुट्टा नगदी रसिद छपाई गरी राजस्व रकम उठाई हिनामिना गरी मासी भ्रष्टाचार गरेको, नेपाल सरकार वि. धर्मेन्द्र श्रीवास्तव

प्रतिवादीको घर कोठा खानतलासी गर्दा दाबी गरिएबमोजिमका नक्कली रसिदका ठेली बरामद हुन सकेको देखिँदैने भने प्रतिवादीले साबिक मनिकापुर गाउँ विकास समितिको कार्यालय हुँदा आ.व.२०६९/०७० मा प्रयोग गरिएको रसिदहरूमध्येबाट क्रमसंख्या ३८०१ देखि ३९०० सम्मको रु.६,६५०१- जम्मा हुन बाँकी रूपैयाँ बेरुजु खातामा जम्मा गरेको र नेपालगन्ज नगरपालिका भएपछि भूलवश अघिल्लो आर्थिक वर्ष आ.व.२०७१/०७२ मा बुझेका रसिदमध्ये फिर्ता गर्न राखेका उक्त रसिद आ.व. २०७२/०७३ मा दोहोरो प्रयोग भएको नगदी रसिदमध्ये क्रमसंख्या १३८५१ देखि १३८६१ सम्मको रु.४,०५०१- मिति २०७३।०२।९ मा उक्त उपमहानगरपालिकाको खातामा जम्मा गरेको भनी उल्लेख गरेको पाइन्छ । प्रतिवादीले मिति २०७३।०२।११ को निवेदनसाथ संलग्न गरी पेस गरेका दुई थान बैंक भौचरबाट प्रतिवादीको उक्त भनाइ पुष्टि भएको देखिने ।

यसरी आ.व.२०६९/०७० मा प्रयोग गरिएको रसिदहरूमध्येबाट क्रमसंख्या ३८०१ देखि ३९०० सम्मको जम्मा हुन आउने रु.६,६५०१- रूपैयाँ बेरुजु खातामा जम्मा गरेको र आ.व. २०७१/०७२ मा बुझेका रसिदमध्ये क्रमसंख्या १३८५१ देखि

१३८६१ सम्मको एक आर्थिक वर्षमा बुझेका रसिद अर्को आर्थिक वर्षमा प्रयोग भएको कुरामा प्रतिवादी सहमत देखिन्छन् । तर उक्त रसिदहरू जानाजान प्रयोग गरेको नभई भूलवश प्रयोग भएको र थाहा पाउने वित्तिकै नगरपालिकाको कार्यालयलाई जानकारी गराई उक्त रसिदअनुसार उठेको रकम रु.४,०५०१- नगरपालिकाको खातामा जम्मा गरेको भन्ने प्रतिवादीको भनाइ पेस भएको बैंक भौचरबाट पुष्टि भएको देखिन्छ । यसरी भूलवश अभियोग दाबीअनुसारको कार्य भएको स्वीकार गरी रसिद प्रयोग गरी उठाएको रकम बैंक दाखिलासमेत गरेबाट प्रतिवादीको राजस्व रकम खाने, मास्ने र नेपाल सरकारलाई हानि नोक्सानी पुऱ्याउने बदनियत रहेको भन्ने नदेखिने ।

राजस्वरकम खाने, मास्ने र नेपाल सरकारलाई हानि नोक्सानी पुऱ्याउने बदनियत प्रतिवादीको भएको नदेखिएको, रसिद भूलवश काटिएको भनी प्रतिवादीले बयान गरेको, भूलवश रसिद काटिएको थाहा पाएपछि रसिदअनुसारको रु.१०,७००१- प्रतिवादीले बैंक दाखिला गरी बुझाइसकेकोले कसरी अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले रु.५००१- नपुग देखायो किन हिसाब मिलान हुन सकेन भनी प्रतिवादीले आफ्नो बयानमा उल्लेख गरेको देखिन्छ । अभियोग दाबीबमोजिमको रु.५००१- नपुग भएको भन्ने आधारमा प्रस्तुत न्यूनतम रकम हानि नोक्सानी पुऱ्याई, मास्ने, खाने मनसाय यी प्रतिवादीको रहेको भनी मान्न सकिने देखिएन । रु.५००१- अपुग भएको भए प्रतिवादीबाट बेरुजुको रोहमा उठाउन सक्ने नै हुन्छ । प्रतिवादीले रु.५००१- दाखिला गर्नुपर्ने भए दाखिला गर्न लगाउन सकिने नै देखिएको भनी यी प्रतिवादी धर्मेन्द्र श्रीवास्तवले आरोप दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर गरेको सुरु विशेष अदालत काठमाडौँको मिति २०७४।१०।१५ को फैसला मिलेकै

देखिन्छ । आफूले भूलवश गरेको कार्यबाट उठाएको रकम दाखिल गरिसकेको अवस्थामा निजले मनसाय राखेरै रकम असुलउपर गरेकोले कारबाही गर्नुपर्छ भनी वादी नेपाल सरकारले लिएको पुनरावेदन जिकिरसँग मिसिल सम्बद्ध मुद्दाको तथ्य, आधार र कारणबाट सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, माथि विवेचित मुद्दाको तथ्य, आधार र कारणबाट समेत यी प्रतिवादी धर्मेन्द्र श्रीवास्तवले आरोप दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर गरेको सुरु विशेष अदालत काठमाडौंको मिति २०७४।१०।१५ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : ताराकुमारी शर्मा

कम्प्युटर : मञ्जु खड्का

इति संवत् २०७६ साल श्रावण २८ गते रोज ३ शुभम् ।

३

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या. श्री कुमार रेग्मी, ०६४-WO-०९५२, उत्प्रेषण, राम महर्जनसमेत वि. गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालय, डिल्लीबजारसमेत

कानूनमा नै स्पष्ट रूपमा देवी देवता देवस्थल पर्वसँग सम्बन्धित जग्गा व्यक्तिका नाउँमा दर्ता भएमा पनि जुनसुकै बखत उक्त दर्ता बदर गर्न सक्ने अधिकार गुठी संस्थान ऐन, २०३३ ले गुठी संस्थानलाई दिएको देखिन्छ । त्यस्तै सोही ऐनको दफा १९ मा “सबै छुट गुठी राज गुठीमा परिणत भई त्यस्तो छुट गुठीको चल अचल जायजेथा देवमूर्तिसमेतउपर छुट गुठीको भइराखेको सबै अधिकार संस्थानमा सर्ने छ र त्यस्ता छुट गुठीका गुठियार खान्गीदारको सबै हक समाप्त हुने छ” भनी उल्लेख गरेको पाइन्छ । साथै सोही ऐनको दफा ९ मा “संस्थानको कार्य सञ्चालनको निमित्त नेपाल सरकारले एक सञ्चालक समिति गठन गर्न सक्ने भन्ने” त्यसैगरी दफा ९क(१) मा संस्थानको

सबै काम कारबाहीको रेखदेख नियन्त्रण र व्यवस्था समितिले गर्ने छ” भन्ने र त्यसैगरी सोही दफाको उपदफा (२) मा “यस ऐनअन्तर्गत संस्थानलाई भएको सबै अधिकारहरूको प्रयोग तथा कर्तव्यको पालन समितिले गर्ने छ” भन्ने उल्लेख गरेको पाइन्छ । यसरी गुठीसम्बन्धी सम्पूर्ण सबै काम कारबाहीको रेखदेख नियन्त्रण र व्यवस्था गर्ने सञ्चालक समिति रहेछ भन्ने देखिन्छ । गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को दफा २५ (४) मा नै त्यस्तो व्यक्तिका नाममा दर्ता गरिएको रहेछ भने पनि संस्थानले त्यस्तो जग्गाको दर्ता बदर गर्न सक्ने छ भन्ने स्पष्ट व्यवस्था रहेको देखिँदा गुठी संस्थानको सञ्चालक समितिबाट भएको निर्णय कानूनविपरीत रहेछ भन्ने नसकिने ।

विवादित जग्गा मन्दिर परिसरभित्रको र बगैँचाको रूपमा प्रयोग भएको जग्गा रहेछ भन्ने देखियो । साथै विपक्षीको लिखित जवाफमा पनि उक्त जग्गा छुट गुठीको मोही नलान्ने जग्गा भएको, मोहीमा लेखिएका व्यक्तिहरूको नाम कट्टा गरी **गुठीको बगैँचा कायम हुनुपर्ने** प्रकृतिको जग्गा भएको उक्त रैकरतर्फको जग्गा बदर गरी तैनाथीमा परिणत गर्ने निर्णय भएको भन्ने उल्लेख भएको पाइने ।

गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को दफा २५(४) बमोजिम गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालय सञ्चालक समितिको मिति २०६४।९।२४ को बैठकको निर्णयले उक्त विवादित कि.नं. १७८ र १७९ जग्गाको रैतान परिणत गरेको दर्ता बदर गरी तैनाथीमा परिणत गर्नुभन्दा अगाडि यी निवेदकहरूलाई सोको प्रतिक्रियाको लागि ७ दिने सूचनासमेत जारी गरी प्रतिक्रिया लिएको देखिन्छ । सो कुरालाई निवेदकले निवेदनमा स्वीकार गरेकोसमेत देखियो । यस अवस्थामा निवेदकलाई आफ्नो बनाइ राख्ने मौका प्रदान गरेको पाइँदा सुनुवाइको अवसर दिइएन भन्ने अवस्था पनि नरहने ।

औचित्यको दृष्टिबाट हेर्दासमेत वम्बीर विकटेश्वर मन्दिर तत्कालीन कमान्डर इन् चिफ जनरल बमबहादुर राणाले स्थापना गरेको र काठमाडौं शहरभित्र रहेको मन्दिर भन्ने देखियो । स्वाभाविक रूपमा यस्तो मन्दिरमा दैनिक भक्तजनहरूको पूजा पाठ र आवत जावत हुन्छ । यस्तो मन्दिर खुला रहँदा र यसका बगैँचा हराभरा रहँदा सहरको सुन्दरता बढ्छ । त्यसैले मन्दिर परिसरमा रहेको, बगैँचाको रूपमा प्रयोग भइरहेको जग्गा मन्दिरकै बगैँचाको लागि प्रयोग हुनुपर्छ । मन्दिर व्यवस्थापन पक्षको कमजोरीको कारण वा अन्य कुनै स्वार्थवश कसैले फिल्डबुक वा अन्य स्त्रेस्तामा केही कुरा लेखाउन सफल भयो भन्दैमा सम्पदाको व्यवस्थापन र दिगो संरक्षणमा असर पुग्ने गरी जग्गा उसैको गराउन वा रैकरमा परिणत हुने कार्य गर्न नमिल्ने । मठ मन्दिरहरू हाम्रो संस्कृति र सभ्यताका अभिन्न अङ्ग हुन् । यिनीहरूको हरहालतमा संरक्षण गरिनुपर्छ । देवीदेवताका मन्दिर प्राङ्गण, परिसर, बगैँचा र धर्मशाला आदिको संरक्षण गर्न सकेमा मात्र हामीले हाम्रो आफ्नो धर्म संस्कृति र सभ्यताको संरक्षण गरेको मानिन्छ । संस्कृति र सम्पदा नासिँदा हाम्रो आफ्नै अस्तित्व पनि खतरामा पर्दछ । यस दृष्टिबाट पनि गुठी संस्थानको सञ्चालक समितिबाट मिति २०६४।९।२४ मा भएको निर्णयलाई त्रुटिपूर्ण भन्न मिल्ने नदेखिने ।

तसर्थ, उल्लिखित आधार कारणबाट बगैँचा जग्गा रहेकोले त्यस्तो रैकरतर्फको बदर गरी तैनाथीमा परिणत गरेको गुठी संस्थान सञ्चालक समितिबाट मिति २०६४।९।२४ मा गरेको निर्णय कानूनबमोजिम नै भए गरेको देखिँदा निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी गर्न मिलेन । रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: शारदादेवी पौडेल
इति संवत् २०७६ साल असार ३ गते रोज ३ शुभम् ।

४

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७५-WO-०१९८, उत्प्रेषण / परमादेश, गुञ्जन कुँवर वि. कर्णबहादुर कुँवरसमेत

निवेदक गुञ्जन कुँवर र विपक्षी उर्मिलादेवी कुँवरसमेतबिच चलेको अंश मुद्दामा फैसला कार्यान्वयनका क्रममा अंश छुट्ट्याउने प्रयोजनको लागि निवेदकको वारेस फिराराम चौधरी र विपक्षीको वारेस चाँदनी कुँवरलाई मिति २०७४।१०।२७ मा डोरमा उपस्थित हुनु भनी तारेख तोकेको कैलाली जिल्ला अदालतबाट तयार भएको तारेख भरपाइबाट देखिन्छ । विपक्षीको वारेस चाँदनी कुँवरलाई दिइएको तारेख पर्चामा मिति २०७४।१०।२७ को डोर तारेख तोकेको नदेखिने ।

यसमा फैसला कार्यान्वयनको सिलसिलामा तोकिएको डोरको तारेख भरपाइमा वादी प्रतिवादी दुवै पक्षले हस्ताक्षर गरेको देखिए पनि विपक्षीलाई दिएको तारेख पर्चामा डोरको तारेख तोकेको अवस्था छैन । उक्त बन्डा मुचुल्कामा प्रतिवादी उपस्थित भए नभएको वा निजले सही गरे नगरेको भन्ने विषयमा कुनै कैफियतसमेत उल्लेख भएको अवस्था छैन । विपक्षीको अनुपस्थितिमै बन्डा मुचुल्का तयार भएको देखिन्छ । बन्डा मुचुल्का हुँदा पक्षले आफ्नो कुरा भन्न नपाई उक्त बन्डा मुचुल्का प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तसमेत विपरीत भएको देखिने ।

मिसिल सामेल रहेको तारेख भरपाइमा तोकिएको तारेख पक्षलाई दिएको तारेख पर्चामा समेत तोकनुपर्ने बाध्यात्मक कानूनी व्यवस्था रहेको अवस्था छ । कैलाली जिल्ला अदालतले तारेख भरपाइमा तोकिएको मिति पक्षलाई दिएको तारेख पर्चामा उल्लेख गरेको देखिँदैन । जसको कारण पक्ष डोरमा उपस्थित हुन र आफ्नो कुरा भन्नबाट वञ्चित

भएको देखिन्छ । अड्डाको गल्तीले पक्षको हक जान सक्ने पनि हुँदैन । तसर्थ, कैलाली जिल्ला अदालतबाट मिति २०७४।१०।२७ मा भएको बन्डा मुचुल्का बदर नहुने भनी त्यस अदालतका तहसिलदारबाट गरेको मिति २०७५।२।१४ को आदेश सदर गर्ने गरी कैलाली जिल्ला अदालतबाट मिति २०७५।२।२५ मा भएको आदेश बेरितको देखिँदा उक्त बन्डा मुचुल्का र मिति २०७५।२।२५ को त्यस अदालतको आदेशसमेत बदर गरिदिएको छ । निवेदकसमेतका वादी प्रतिवादीहरूलाई डोरको तारेख तोकी पुनः कानूनबमोजिम बन्डा मुचुल्का गराई बन्डा छुट्ट्याई दिनु भनी उच्च अदालत दिपायलबाट मिति २०७५।३।२८ मा भएको आदेश कानूनअनुरूपकै देखिँदा अन्यथा गरी रहन नपर्ने ।

अतः विवेचित आधार कारणसमेतबाट मिति २०७४।१०।२७ मा भएको बन्डा मुचुल्का सदर कायम गर्ने गरेको कैलाली जिल्ला अदालतको मिति २०७५।२।२५ को आदेश र मिति २०७४।१०।२७ को बन्डा मुचुल्कासमेत बदर हुने गरी उच्च अदालत दिपायलबाट मिति २०७५।३।२८ मा भएको आदेश कानूनबमोजिमकै देखिँदा निवेदन मागबमोजिम उत्प्रेषण एवं परमादेशको आदेश जारी हुन सक्ने देखिएन । रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: ताराकुमारी शर्मा

कम्प्युटर: मञ्जु खड्का

इति संवत् २०७६ साल वैशाख २२ गते रोज १ शुभम् ।

५

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या. डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७२-WO-०३७९, उत्प्रेषण / परमादेश, पञ्चलाल महर्जन वि. विमला लक्ष्मी शाह खड्कासमेत

प्रस्तुत मुद्दाको विपक्षीमध्येकी विमला लक्ष्मी शाह खड्काउपर काठमाडौं जिल्ला अदालतमा ०७०-

CR-१५६० को ठगी मुद्दा विचाराधीन अवस्थामा रहेको र उक्त ठगी मुद्दा काठमाडौं जिल्ला अदालतमा पेस भई मिति २०७०।१२।१३ मा थुनछेक आदेश हुँदा विपक्षी विमला लक्ष्मी खड्का शाहबाट रु.१,२५,००,०००।- धरौटी माग भएको देखिन्छ । सोही धरौटीबापत जेथा जमानी राखी निज तारेखमा रहेको देखिन्छ । सो थुनछेक आदेशउपर वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन अदालत पाटनमा १७ नं.को निवेदन परी सो निवेदन प्रतिवेदनउपर सुनुवाइ हुँदा मिति २०७१।६।३१ मा प्रतिवादी विमला लक्ष्मी शाह खड्कालाई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नुपर्ने भनी धरौटी माग गरेको का.जि.अ.को मिति २०७०।१२।१३ को आदेश बदर गरी दिएको देखिन्छ । उक्त आदेशबमोजिम विपक्षी उक्त मुद्दाको प्रतिवादी विमला लक्ष्मी शाहलाई अ.बं.१२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जी दिई कारागारमा पठाइ कानूनबमोजिम गर्नु भन्ने आदेशलाई यी विपक्षीले चुनौती दिएको अवस्था छैन भने तत्पश्चात् निज विपक्षी अदालतमा उपस्थित नभई फरार भएको देखिने ।

यसरी अदालतको आदेशले थुनामा बसी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नुपर्ने भएको व्यक्ति यी विपक्षी अदालतमा उपस्थित नभई भागी हिँडेको अवस्था एकातर्फ छ भने अर्कोतर्फ आफू वादी निवेदक पञ्चलाल महर्जन प्रतिवादी भएको चेक अनादर मुद्दाको फैसलाबमोजिमको रकम भराइपाउँ भनी अधिकृत वारेसमार्फत फैसला कार्यान्वयनको बिगो नं.५०(९३) र बिगो नं.५१ को निवेदन दर्ता भई कारबाहीयुक्त अवस्थामा रहे भएको कुरा प्रमाणमा रहेको मिसिलबाट देखिन्छ । बिगो नं. ५०(९३) को मुद्दामा प्रतिवादी यी निवेदकको नामको जग्गा डाँक लिलाम भई बिगो असुल भई मिति ०७३।३।२६ मा तामेलीमा राखेको देखियो त्यस्तै गरी बिगो नं. ५१ को मुद्दामा सो मुद्दाका प्रतिवादी यी निवेदकका नाममा पक्राउ पुर्जी

जारी भएपछि निजको छोरा सुनिल महर्जनले बिगो रकम रु.८,०३,७५०।- मिति २०७२।७।१८ मा दाखिल गरी सोही मितिमा वादीले बिगो बुझी सो विषय टुङ्गिसकेको देखियो । त्यसैले जे विषयलाई लिएर निवेदकले म्यादहरू बदर गरिपाउँ भनी जिकिर लिएका हुन् सो फैसला कार्यान्वयनको कार्य सम्पन्न भइसकेको भन्ने कुरा झिकाई आएको मिसिलबाट देखिएकोले सो हदसम्म कुनै आदेश जारी गरिरहन नपर्ने ।

विपक्षीमध्येको विमला लक्ष्मी शाह खड्काले विपक्षी दिनेश खड्गीलाई ०६९।८।२६ मा अधिकृत वारेसनामा दिएको देखियो । सो मिति सम्म विपक्षीमध्येकी विमला लक्ष्मी शाह खड्काको विरुद्धमा कुनै अदालतबाट कुनै आदेश वा फैसला भई कैद जरिवाना बुझाउनुपर्ने अवस्थाको सिर्जना भएको कुरा पेस हुन आएको मिसिलबाट देखिँदैन तापनि निजका विरुद्धमा काठमाडौं जिल्ला अदालतमा चलेको ठगी मुद्दा (०७०-CR-१५६०) मा निजलाई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी २०७१।६।३१मा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट आदेश भएको र सोही मुद्दामा निज प्रतिवादी विमला लक्ष्मी शाह खड्कालाई काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२।८।२९ मा १ वर्ष कैद र रु.१,०४,३५,७६९।- जरिवानासमेत हुने गरी फैसला भएको पाइने ।

मुलुकी देवानी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १४४, १४६ र अनुसूची-१३ समेतको व्यवस्थाबाट अदालतबाट कानूनबमोजिम लागेको दण्ड, जरिवाना, अदालती शुल्क, सरकारी बिगो वा कुनै दस्तुर तिर्न बाँकी पक्षले अख्तियारनामा दिन र त्यस्तो अख्तियारनामा स्वीकार गर्ने स्थिति हुँदैन । यस स्थितिमा अदालतको फैसलाबाट कैद र जरिवानासमेत हुने ठहरेको व्यक्ति विपक्षी विमला लक्ष्मी शाह खड्काले मिति ०७२।८।२९ को फैसलाको दायित्व

पूरा नगरेसम्म निजले वारिसमार्फत प्रतिनिधित्व गर्न सक्ने अवस्था हुँदैन र उक्त साबिकको अधिकृत वारिसनामाबाट फैसलापश्चात् कुनै प्रतिनिधित्व हुन नसक्ने ।

तसर्थ, माथि उल्लिखित आधार, कारणबाट विपक्षी विमला लक्ष्मी शाह खड्काले वारिस लिन नपाउने हुँदा अब अदालतको आदेश वा फैसलाबमोजिम थुनामा बस्नुपर्ने दण्ड, जरिवाना, अदालती शुल्क, सरकारी बिगो वा दस्तुर तिर्न बाँकी व्यक्तिको अख्तियारनामाबाट कुनै पनि कारबाही नगर्नु होला भनी विपक्षीहरूको नाउँमा परमादेश जारी हुने ।
इजलास अधिकृत: ताराकुमारी शर्मा
कम्प्युटर: मञ्जु खड्का
इति संवत् २०७६ साल वैशाख २२ गते रोज १ शुभम् ।

इजलास नं.१३

१

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७१-CR-०८९४, ०७१-CR-१३८२, ०७३-RC-०१६८, खुन डाँका, नेपाल सरकार वि. भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतमसमेत, श्यामप्रसाद वि.क. वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतम

प्रतिवादीहरूले अदालतसमक्ष बयान गर्दा आरोपित कसुरमा पूर्ण रूपमा इन्कार रहेको देखिए तापनि मौकामा अनुसन्धानको क्रममा गरेको बयान बेहोरा अध्ययन गर्दा निजहरूले वारदात घटाउनका लागि गरेको योजना, कामको बाँडफाँट एवम् अन्य भूमिकाहरूका सम्बन्धमा व्यक्त गरेका कुराहरू एकआपसमा मिल्न आएको देखिन्छ । निजहरूमध्ये कसले मोटरसाइकल चलाएको, को मोटरसाइकलको

पछाडि बसेको, पसलभित्र को पसेको, पेस्तोल कसले बोकेको, कसले मृतकलाई प्रहार गरेको, पैसा कसले बोकेको, सहज रूपमा भाग्न सफल हुनका लागि मोटरसाइकल कता फर्काएर राखेको र को कता कोसँग गएर बसेकोलगायतका बयान बेहोराहरू एकआपसमा मिलेको देखिन आउँछ । निज प्रतिवादीहरू श्यामप्रसाद वि.क., भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतम र निमप्रसाद थापाले अदालतमा बयान गर्दा एकआपसमा चिनजान भएको अन्य प्रतिवादीहरूसँग चिनजान नभएको भनी बयान गरेको देखिएकोमा अर्जुन गौतमको मो.नं.९८०७५४९४५६ बाट पुरन भन्ने पूर्णबहादुर श्रीस मगर, कृष्ण गौतम, निमप्रसाद थापा, श्यामप्रसाद वि.क.र भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतमसँग फोन सम्पर्क भएको भन्ने विवरण पेश भएको देखिएबाट निज प्रतिवादीहरू सबैसँग सबैको चिनजान भएको स्पष्ट हुन्छ । यो तथ्यबाट यी प्रतिवादीहरूले अदालतमा गरेको बयान विश्वासयोग्य देखिँदैन । प्रतिवादी भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतमको साथबाट पेस्तोल १, म्यागजिनमा २ राउन्ड गोली लोड गरेको र ब्राउन सुगरजस्तो देखिने धुलो पदार्थ २७ ग्राम बरामद भएको, प्रतिवादी निमप्रसाद थापाको साथबाट १० ग्राम लागुऔषध ब्राउनसुगर र पुरन भन्ने पूर्णबहादुर श्रीस मगरले देखाएको ठाउँ पिस रेष्टुरेण्टको छानामाथिबाट १० इन्च लामो १ नाले कटुवा पेस्तोल बरामद भएको देखिन्छ । यस्तो अवैध सामग्रीहरू निजहरूबाट बरामद हुनु नै गैरकानूनी कार्य हो र ती पेस्तोलको प्रयोगबाट घटना घट्नुले निजहरूको संलग्नताको पुष्टि हुन जान्छ । मिसिल संलग्न अन्य कागजातहरू एवम् प्रतिवादीहरूको बयान बेहोरा, निज प्रतिवादीहरूबिचमा भएको फोन सम्पर्क र घटना घटेको कार्यका बिचमा सार्थक सम्बन्ध रहेको सहजै अनुमान गर्न सकिने भएकोले निजहरूले संगठित रूपमा योजनाबद्ध

तरिकाबाट खुनडाँका गरेको मान्नुपर्ने देखिन आउने ।

निज प्रतिवादीहरूले उक्त घटना घटाएको देख्ने प्रत्यक्षदर्शी र प्रतिवादीहरू भाग्दै गरेको देख्ने व्यक्तिको माथि तथ्य खण्डमा उल्लिखित भनाइहरू र सनाखत कागजसमेतबाट मृतक दम्पतिद्वयलाई गोली हानी मार्ने र पसलमा भएको रकम लुटी लाने कार्यमा निज प्रतिवादीहरूको समूह रहेको स्पष्ट रूपमा देखिन आउने ।

शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट मृतक आशा भण्डारीको मृत्युको कारणमा "Death is due the major neck vessel following bullet injury" भन्ने र मृतक रमेश भण्डारीको मृत्युको कारणमा "Death is due to haemothorax following bullet truma to the chest" भन्ने चिकित्सकको राय रहेको पाइन्छ । घटनास्थल मुचुल्काबाट घटनास्थलमा गोलीको खोका थान ३ र सोको बुलेट थान ४ फेला परेको देखिन आउँछ । यसबाट मृतक दम्पतीद्वयको मृत्यु गोली लागेर भएको तथा यसमा उल्लिखित प्रतिवादीहरूको योजना र संलग्नता रहेको पुष्टि भएको देखिने ।

प्रतिवादीहरूमध्ये भण्डारी स्टोर्स लुट्नका लागि भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतम, श्यामप्रसाद वि.क., अर्जुन गौतम र कृष्ण गौतम ४ जना मात्र गएको देखिन्छ । निजहरू ४ जनामध्ये अर्जुन गौतम र कृष्ण गौतम भण्डारी स्टोर्सभित्र पेस्तोलसहित लुट्न जाने, श्यामप्रसाद वि.क. र भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतम सहज रूपमा भाग्न सफल हुनका लागि मोटरसाइकल उचित ठाउँमा स्ट्यान्डबाई राख्ने योजनाबमोजिम आ-आफ्नो भूमिका निर्वाह गरेको देखिन्छ । पसलभित्र गोली चलेको आवाज सुनेपछि श्यामप्रसाद वि.क. मोटरसाइकल लिएर भागेको र अर्जुन गौतम र कृष्ण गौतम पसलवाला दम्पतीद्वयलाई गोली हानी पसलमा भएको रकम लुटी

भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतमको मोटरसाइकलमा बसी भाग्न सफल भएको अवस्था देखिन्छ । निज ६ जना प्रतिवादीहरूको वारदातपश्चात् सम्पर्क एवम् समन्वय भएको देखिन्छ । प्रतिवादीहरू निमप्रसाद थापा र पुरन भन्ने पूर्णबहादुर श्रीस मगर उक्त घटना घटाउने योजनामा संलग्न रही हुन लागेको घटनाका सम्बन्धमा कहींकतै हल्ला नगरी मतसल्लाहमा बसेको देखिने ।

अर्का प्रतिवादी नारायण भन्ने लिलबहादुर थापाको हकमा उल्लिखित प्रतिवादीहरूले उक्त घटना घटाउने योजनामा निजको सहमति वा संलग्नता रहेको भनी भनेको अवस्था देखिँदैन । निज अनुसन्धानको क्रममा फरार रहे पनि अदालतसमक्ष उपस्थित भई गरेको बयानमा लु.४ प ७०१७ नं. को मेरो मोटरसाइकल पूर्णबहादुर श्रीसले मेरो तत्काल काम छ भनी लिई गएका हुन्, मैले कुनै योजना थाहा पाई मोटरसाइकल प्रयोग गर्न दिएको होइन भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ । वादी पक्षले वस्तुनिष्ठ आधार, प्रमाण पेस गरी यी प्रतिवादी नारायण भन्ने लिलबहादुर थापालाई अन्य प्रतिवादीले के गर्ने तयारी गरेको भन्ने कुराको जानकारी रहेको वा अन्य कुनै प्रकारले निजको संलग्नता पुष्टि गर्न सकेको अवस्थासमेत नदेखिने ।

माथि उल्लिखित तथ्यका आधारमा उपस्थित रहेका प्रतिवादीद्वय भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतम र श्यामप्रसाद वि.क. उपरको ज्यानसम्बन्धी कसुरको सम्बन्धमा मृतकद्वयको पसल पेस्तोलसहित लुट्ने योजनामा प्रत्यक्ष संलग्नता रहेको, सोही वारदातको क्रममा मृतकद्वयको मृत्यु भएको र गोली हान्ने व्यक्तिलाई बचाउ गरी पूर्ण तयारीसाथ भगाउन प्रत्यक्ष भूमिका निर्वाह गरेकोसमेतका आधार कारण देखिएबाट निज प्रतिवादीहरूको पेस्तोलसहित पसल लुट्न जाने उक्त कार्य मनसायपूर्वक घटाइएको घटना भएको हुनाले निज प्रतिवादीद्वयलाई अभियोग माग

दाबीबमोजिम ज्यानसम्बन्धी महलको १३(४) नं. बमोजिम जन्मकैद हुने, उक्त ज्यानसम्बन्धी घटनामा प्रत्यक्ष संलग्न रहेका भनिएका प्रतिवादीद्वय अर्जुन गौतम र कृष्ण गौतमका हकमा अ.बं. १९० नं. बमोजिम मुलतबीमा रहने, प्रत्यक्ष रूपमा घटनामा संलग्नता नभए तापनि पेस्तोलसहित पसल लुट्ने कार्यको योजनामा संलग्न भई सो कुरा कहींकतै जानकारी नगराई मतसल्लाहमा बसेका प्रतिवादीद्वय निमबहादुर थापा र पुरन भन्ने पूर्णबहादुर श्रीस मगरका हकमा ऐ. महलको १७(३) नं. बमोजिम ३(तीन) वर्ष कैद हुने गरी, डाँकातर्फ निज प्रतिवादीहरू भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतम, श्यामप्रसाद वि.क., निमबहादुर थापा र पुरन भन्ने पूर्णबहादुर श्रीस मगरको रकम लुट्ने, रकम सुरक्षित राख्ने, बाँडी खानेलगायतका योजनामा संलग्नता रहेको देखिएकोले निज प्रतिवादीहरू चारैजनालाई चोरी महलको १४(४) नं. बमोजिम जनही ६(छ) वर्ष कैद र बिगो रु.५,१८,०००/- र सोको डेढीले हुन आउने रकमसमेत जनही जरिवाना हुने गरी, बिगोतर्फ बरामद भएको रु.३,२५०/- जाहेरवालालाई फिर्ता दिलाई नपुग रु.५,१४,७५०/- निज प्रतिवादीहरू चारैजनाबाट जाहेरवालालाई बराबरीका दरले भराइदिने गरी पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने अवस्थाको विद्यमानता देखिन नआउने ।

प्रतिवादी भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतमलाई पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट जन्मकैद भएको फैसलाउपर निज प्रतिवादीको यस अदालतमा पुनरावेदन नगरेकोले निजको हकमा साधक दायरीमा दर्ता भएको हुँदा निजलाई भएको सजायका सम्बन्धमा साधकको रोहमा विचार गर्दा, निज प्रतिवादी र अन्य प्रतिवादीहरूसमेत सङ्गठित भई पेस्तोलसहित भण्डारी स्टोर्समा लुट्ने योजना बनाई निर्दोष मृतक

दम्पतीद्वयको निर्मम हत्या गरिएको र गोली हान्ने अन्य प्रतिवादीहरूलाई मोटरसाइकलमा राखी भगाएको पुष्टि भएको अवस्था छ । निज प्रतिवादी अन्य डाँका मुद्दामा समेत कसुरदार ठहरेको मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट देखिएकोले निज प्रतिवादी पटकपटक अपराध गर्ने आपराधिक प्रकृतिका मानिस भएको देखियो । निजको आपराधिक घटनाको तयारी, प्रत्यक्ष संलग्नता, घटनास्थलमा उपस्थिति तथा मार्ने कार्य गर्नेहरूलाई भगाउने कार्य गरेबाट निजलाई भएको सजाय मिलेकै देखिने ।

प्रताप तुलाचनको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी यिनै भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतम भएको मुद्दा नं. ६७-०६७-०२३८७ को डाँका मुद्दामा निज प्रतिवादीलाई ६ वर्ष कैद र बिगो रु.२,७३,५००-को डेढीले हुने रु.४,१०,२५०- जरिवाना हुने गरी र शुशीला अधिकारीसमेतको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी यिनै भोलेबाबा भन्ने शम्भु गौतम भएको मुद्दा नं. ०६७-CR-०२७९ को डाँका मुद्दामा निज प्रतिवादीलाई रु. ५३,९२५- जरिवाना र छ वर्ष कैद हुने गरी मिति २०६८।२।१६ मा फैसला भएको देखिन्छ । जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, रूपन्देहीले उक्त दुवै फैसलाका प्रतिलिपिहरू साथै राखी निज प्रतिवादीलाई डाँकातर्फ पटके कायम गरिपाउँ भनी रूपन्देही जिल्ला अदालतलाई च.नं.४०४ मिति २०६८।८।४ मा पत्राचार गरेको देखियो । कसुरदारको पटक कायम हुनलाई अभियोग पत्रमा दाबी लिएको देखिएन । प्रस्तुत खुनडाँका मुद्दाको अभियोग पत्र मिति २०६७।४।१८ मा दायर भएको देखिन्छ भने पटक कायम गर्न पेस गरिएका डाँका मुद्दा उक्त मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्थामा मिति २०६८।२।१६ मा फैसला भएको देखियो । यसरी प्रस्तुत मुद्दा दर्ता गर्दाको अवस्थामा अदालतबाट यी प्रतिवादी कसुरदार

प्रमाणित भइसकेको देखिएन । तसर्थ, जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, रूपन्देहीले अभियोग पत्र दर्ता भएको मितिभन्दा पछि फैसला भएका मुद्दाका फैसलाका प्रतिलिपिहरू पत्रमार्फत पेस गरेको आधारमा निज प्रतिवादीलाई पटक कायम गरी पटकेमा सजाय गर्न मिल्ने देखिन नआउने ।

अतः माथि विवेचित आधार कारणबाट पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट मिति २०७१/१/३० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: कुलप्रसाद दाहाल

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७५ साल चैत्र २५ गते रोज २ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७४-CR-०२९६, कर्तव्य ज्यान, मानबहादुर लुहार र नेपाल सरकार

जाहेरवाला जौलादेवी कामीले जाहेरीलाई समर्थन गरी अदालतमा उपस्थित भई प्रतिवादी मानबहादुर लुहारले कुटपिट गरी मृतकलाई मारेको भनी बकपत्र गरेको र प्रत्यक्षदर्शी मुकेश लुहारले जङ्गलमा प्रतिवादी मानबहादुर लुहारले मृतक कमला लुहारलाई कुटपिट हातपात गरेको मैले देखेको हुँ भनी बकपत्र गरेको देखिन्छ भने अर्का प्रत्यक्षदर्शी प्रतिवादी तथा मृतकका छोरा विजय लुहारले प्रतिवादीले मृतक कमलालाई जङ्गलमा र देवताको थानमा कुटपिट गरेको हो, म र मुकेश निजको साथमा गएका हौं । बुबाले आमालाई कुटेपछि जमिनमा ढलेकी हुन्, प्रतिवादीले मृतक आमाको छातीमा जुत्ताले च्यापेको, लातले हानेको हो, आमा बेहोस भएपछि बोकेर ल्याएको हो, मृतक आमा प्रतिवादी बुबाको कुटाईको चोट कारणबाट मरेकी हुन् भनी किटान गरी बकपत्र गरेको देखिएकोले यी प्रतिवादीले आफ्नो कुटपिटको कारणले मृतकको

मृत्यु भएको नभई विष सेवन गरी मृत्यु भएको भनी मौकामा र अदालतमा बयान गरे तापनि मृतकको मृत्यु विष सेवन गरी भएको भनी त्यसको कुनै लक्षण एवं विषसम्बन्धी कुनै सबुद प्रमाण मिसिल संलग्न कागजातबाट नदेखिँदा निज पुनरावेदक प्रतिवादीले मृतकको मृत्यु विष सेवनको कारणले भएकोले सफाई पाउँ भन्ने भनाइ विश्वासयोग्य मान्न नसकिने ।

मृतकको शरीरमा निलडाम चोटपटक लागी सुन्निएको, रगत जमेर सुन्निएजस्तो रहेको छ भनी शव परीक्षण गर्ने डाक्टर नसरूल अन्सारीले गरेको बकपत्र र मृतकको भिसेरा परीक्षण प्रतिवेदनबाट भित्री चोटले गर्दा भित्री Bleeding भई जमेको हुनाले मृतकको मृत्यु हुन सक्छ भन्ने महाकाली अञ्चल अस्पतालको पत्रसमेतका प्रमाणबाट मृतकको मृत्यु विष सेवनको कारण नभई प्रतिवादीको कुटपिटका चोटपटकको कारणले मृत्यु भएको पुष्टि हुन आएकोले प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. को कसुरमा सोही महलको १३(३) नम्बरबमोजिम प्रतिवादीलाई सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गरेको सुरु कञ्चनपुर जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गर्ने गरी भएको उच्च अदालत दिपायल, महेन्द्रनगर इजलासको फैसला अन्यथा देखिन नआउने ।

अतः माथि उल्लिखित आधार, कारण, अवस्था र प्रमाणहरूबाट यसमा प्रतिवादीले मृतकलाई जोखिमी हतियार प्रयोग गरेको नदेखिएको, आफूले कुटपिट गरेको चोटबाट मृतक बेहोस भइसकेपश्चात् अस्पताल पुऱ्याएकोसमेत देखिएकोले प्रतिवादीको कुटपिटको चोटले मृतकको मृत्यु भएको देखिएकोले निज प्रतिवादीलाई ज्यानसम्बन्धीको १३(३) बमोजिम सजाय गरी भएको सुरु कञ्चनपुर जिल्ला अदालतको मिति २०७३/८/२२ को फैसला सदर गर्ने गरेको उच्च अदालतको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

अब जन्मकैदलाई १८८ नं. प्रयोग गरी सजाय घटाएको सम्बन्धमा विचार गर्दा मृतक पुनरावेदक प्रतिवादीको श्रीमती भएको देखिन्छ । लोग्ने स्वास्नीबिचको झगडा परी कसम खुवाउनको लागि मन्दिरमा लगेको अवस्थामा समेत आफ्नै श्रीमान् प्रतिवादीले कुटपिट गर्दा श्रीमती बेहोस भएपछि तत्काल परुवा भन्ने पदमबहादुर धामीको मोटरसाइकलमा हाली उपचारको लागि महाकाली अञ्चल अस्पतालमा पुऱ्याई त्यहाँ उपचार हुन नसक्ने भएपछि भारतको खटीमा भन्ने ठाउँमा उपचारको लागि लगेको देखिन्छ । प्रतिवादीले मृतकलाई मार्नेसम्मको योजना बनाई जोखिमी हतियार प्रयोग गरेको नदेखिनुका साथै लोग्ने स्वास्नीबिच एकआपसमा समझदारी नभई झगडा भई लोग्नेले स्वास्नीलाई कुटपिट गरेको देखिन्छ र मृतकको शरीरमा गम्भीर चोटसमेत नदेखिएको अवस्थामा प्रतिवादीलाई सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्दा चर्को पर्न जाने भएकोले सुरु जिल्ला अदालतले अ.बं. १८८ नं. प्रयोग गरी १० वर्ष कैद सजाय गर्ने गरी व्यक्त गरेको रायसमेत चर्को पर्न जाने देखिएकोले प्रतिवादीलाई ८ वर्ष कैद सजाय हुनको लागि रायसमेत व्यक्त गरी अ.बं.१८६ नं.बमोजिम साधक जाहेर गरिएको पुनरावेदन अदालत दिपायल, महेन्द्रनगर इजलासको मिति २०७४/२/२४ को फैसला मिलेकै देखिँदा रायसमेत सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: जयराम श्रेष्ठ

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७६ साल श्रावण २८ गते रोज ३ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७४-CR-१७७०, जबरजस्ती करणी, अपहरण तथा शरीर बन्धक, नेपाल सरकार वि. जाफिर आलम भन्ने जफिर आलम

अपहरण तथा शरीर बन्धकको सवाल छ सोतर्फ विचार गर्दा पीडिता जसलाई मोटरबाइकमा राखी झापाबाट मोरङको उर्लाबारीमा लाँदा कुनै प्रतिकार नगरेको, सार्वजनिक स्थलमा गुहार माग्न नसकेको, ३-४ कि.मि. पैदल हिँडी कोठामा पुगेको भन्ने पाइएको, जबरजस्ती करणीको वारदातपश्चात् दुवै एकैस्थानमा रहेको देखिएको, प्रतिवादीले विवाह गर्ने प्रस्ताव राखेपछि पीडिता सहमत भएको र पीडिताको सहमतिबाट करणी भएको भन्ने देखिएको र यिनकै सहमतिमा निजको घरबाट मोरङको उर्लाबारी स्थित कोठामा राखेको भन्नेसमेत पाइँदा प्रतिवादीलाई अपहरण तथा शरीरबन्धक अभियोगमा समेत सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, माथि वर्णित विवरणबाट सुरु झापा जिल्ला अदालतले पीडितालाई क्षतिपूर्तिसमेत भराइदिनुपर्नेमा सो नभराउने गरेको फैसला सो हदसम्म केही उल्टी गरी रु.२५ हजार प्रतिवादीबाट पीडितालाई क्षतिपूर्ति भराइदिने ठहर्‍याई उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासबाट मिति २०७४।२।१० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: जयराम श्रेष्ठ

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७६ साल श्रावण २८ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं. १४

मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७३-CR-१५५०, १५५१, कर्तव्य ज्यान, धनबहादुर भन्ने गंगाबहादुर साकी वि. नेपाल सरकार, पदमबहादुर साकी वि. नेपाल सरकार

जेठो र माहिलो छोराहरू मिली कान्छो

छोरा चित्रबहादुरलाई चिर्पटसमेतले हानी मारेकोमा आफ्नै दुई छोराहरूउपर कानूनी कारबाही गरिपाउन बाबु केशरमान साकीले किटानी जाहेरी दिएकोमा निजहरूले मृतकलाई कुटपिट गरी मारेको हो भनी घटना देख्ने सुजिता साकीले मौकामा कागज गरेको देखिन्छ। मौकामा प्रतिवादीहरू कसुर अपराधमा साबित रहेकोमा प्रतिवादीमध्येका गङ्गाबहादुरले एक पटक चिर्पटले हानेकोसम्म हो त्यसपछि आत्मरक्षाको लागि दाजु पदमबहादुरले हानेको चिर्पटको कारण भाइको मृत्यु भएको भनी कसुर गरेकोमा पदमबहादुरउपर पोल गरी र अर्का प्रतिवादी पदमबहादुरले दुवैजना मिली आत्मरक्षाको लागि चिर्पट तथा ढुङ्गाले हान्दा भाइको मृत्यु हुन गएको हो भनी प्रतिरक्षाको जिकिर लिई सुरु अदालतमा बयान गरेको पाइने।

लास जाँच मुचुल्कामा मृतकको टाउकोमा बायाँ भागमा तीन ठाउँमा, निधारको बायाँपट्टि टाउकोतिर एउटा र आँखीभौँमुनि एउटा काटेको खत रहेको भन्ने र शव परीक्षण प्रतिवेदनमा मृत्युको कारण Blunt Force trauma to the head भन्ने उल्लेख भई धार नभएको हतियारले टाउकोमा गम्भीर चोटको (Serious Injury) कारण मृतकको मृत्यु भएको भन्ने पाइने।

वारदात स्थल प्रतिवादीको घर आँगन रहेको र प्रतिवादीको घर आँगनमा गई अलैंचीको कुरा झिकी मृतक आफैँले विवाद प्रारम्भ गरेपछि मृतक र प्रतिवादी गङ्गाबहादुरबिच हात हालाहाल भएको पाइन्छ। त्यसै समयमा होहल्ला सुनी अर्का प्रतिवादी पदमबहादुरसमेत वारदात स्थलमा आइपुगेको र तत्कालको रिसमा यी प्रतिवादीहरूले घटनास्थलमा रहेको ढुङ्गा तथा चिर्पटसमेतले मृतकलाई प्रहार गरेको भन्ने तथ्य स्थापित हुने।

मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको

१४ नं. मा ज्यान मार्नाको मनसाय रहेनछ, ज्यान लिनुपर्नेसम्मको इवी पनि रहेनछ, लुकी चोरीकन हानेको पनि रहेनछ उसै मौकामा उठेको कुनै कुरामा रिस थाम्न नसकी जोखिमी हतियारले हानेको वा विष खुवाएकोमा बाहेक साधारण लाठा, ढुङ्गा, लात, मुक्का इत्यादि हान्दा सोही चोट पीरले ऐनका म्यादभित्र ज्यान मरेमा दश वर्ष कैद गर्नुपर्छ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीहरूले ज्यान मार्ने मानसाय राखेको नदेखिएको, ज्यान मार्नलाई इवी राखेको पनि नपाइएको र लुकी चोरीकन हानेकोसमेत नदेखिएको अवस्थामा अलैचीको विषयमा विवाद हुँदा उत्तेजनामा आई उसै मौकामा उठेको रिस थाम्न नसकी घटनास्थलमा रहेको ढुङ्गा तथा चिर्पटले प्रहार गरेको चोटको कारण मृतकको मृत्यु हुन गएको देखिन आएको हुँदा यी प्रतिवादीहरूले ज्यान मार्ने पूर्वयोजना तथा मनसायका साथ ढुङ्गाले हानेको भन्ने अवस्था देखिएन । प्रतिवादीहरूले मनसायपूर्वक मृतकको हत्या गरेको नदेखिएको अवस्थामा साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. बमोजिमको कसुर अपराधमा प्रतिवादीलाई जनही १० वर्ष कैद सजाय हुने गरी सुरु अदालतले गरेको फैसलालाई सदर ठहर्‍याएको उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासको फैसलालाई अन्यथा भन्न नमिल्ने ।

अतः उल्लिखित आधार, कारण र प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीहरूले अलैचीको विवादमा तत्काल उठेको रिस थाम्न नसकी चिर्पट तथा ढुङ्गाले हानेको कारण मृतकको मृत्यु भएको भनी प्रतिवादीहरूलाई साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. बमोजिम जनही १० वर्षका दरले कैद सजाय हुने ठहर गरेको सुरु इलाम जिल्ला अदालतको फैसला सदर ठहर्‍याएको उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासको मिति २०७३।१।४ को फैसला

मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: मेघनाथ चापागाउँ

कम्प्युटर: मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७६ साल वैशाख ८ गते रोज १ शुभम् ।

इजलास नं. १५

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७१-WO-०४९२, उत्प्रेषण, राजकुमार भट्टराई वि. क्षेत्रीय शिक्षा निर्देशनालय, मध्यमाञ्चल हेटौंडासमेत

निवेदकको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन फाराम परीक्षण गरी शिक्षक सेवा आयोगले निवेदक राजकुमार भट्टराईले ७३.७९ अङ्क प्राप्त गरेको भनी मिति २०७१।४।४ को गोरखापत्रमा सि.नं.२ मा नाम प्रकाशित गरेपश्चात विपक्षी आयोगले मिति २०७१।८।१७ मा एकपक्षीय निर्णयले रिट निवेदकको बढुवा सूचीबाट नाम हटाउने कार्य प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तविपरीत भए गरेको नै देखिन्छ । जहाँसम्म विपक्षीमध्येका इन्द्रजीतकुमार पाण्डेको लिखित जवाफको प्रकरण ४ मा शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम २२(छ) को उपनियम ४ को खण्ड (क) मा ७ वर्ष अविच्छिन्न स्थायी सेवा गरेको व्यक्ति मात्र बढुवाको लागि योग्य हुने भए तापनि शिक्षक सेवा आयोग नियमावली, २०५७ को नियम २७ ले बढुवाको लागि ५ वर्ष शैक्षिक सत्र स्थायी नोकरी अवधि पूरा भएको हुनुपर्छ भन्ने कानूनी व्यवस्था भएबाट यी निवेदक बढुवा प्रयोजनका लागि उम्मेदवार हुन योग्य नै रहेको देखिने ।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार, कारण र प्रमाणहरूबाट यी रिट निवेदक उक्त विज्ञापनअनुसार योग्य उम्मेदवार भई बढुवा सूचनाको फाराम भरी

बढुवा भएपश्चात पुनः विपक्षी शिक्षक सेवा आयोगले एकतर्फी रूपमा आफैं बढुवा पुनरावलोकन गरी यी रिट निवेदकको बढुवा सूचीमा रहेको नाम हटाउने गरी मिति २०७१।८।१७ भएको निर्णय सोही निर्णयको मिति २०७१।८।१९ मा प्रकाशित गोरखापत्रको सूचना र मिति २०७१।९।३ को पत्रसमेत उत्प्रेषणको आदेश बदर गरिदिएको छ। अब निवेदकको नाम बढुवा सूचीमा कायम गर्नु भनी विपक्षी शिक्षक सेवा आयोगसमेतका नाउँमा परमादेशसमेत जारी हुने।

इजलास अधिकृत: नारायण सापकोटा

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७७ साल पौष २२ गते रोज ४ शुभम्।

इजलास नं. १६

१

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७५-RB-०६०६, बैंकिङ कसुर, तारा गुरुङ वि. नेपाल सरकार

बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ३ मा मिति २०७३।०६।१८ मा भएको संशोधनले उपदफामा खण्ड (ग) थपी चेक बाउन्सलाई पनि बैंकिङ कसुर मानेको छ। त्यस उपरान्त चेक बाउन्सको कार्य बैंकिङ कसुरअन्तर्गत नै पर्ने भनी अदालतबाट पनि स्वीकारिदै आएको अवस्थामा उक्त कार्य बैंकिङ कसुर नभई लेनदेनको क्रिया हुन सक्ने भन्ने अन्तिम व्याख्या भई अदालतबाट सिद्धान्तसमेत प्रतिपादन भइसकेको अवस्था छैन। यस कारणले चेक बाउन्सलाई अहिले नै बैंकिङ कसुर होइन, लेनदेनसरहको व्यवहार हो भनी भनिहाल्न मिल्ने अवस्था नदेखिने।

बैंकिङ कसुरसम्बन्धी मुद्दामा हालको कानूनी व्यवस्थाले आफ्नो खातामा पर्याप्त रकम छैन भन्ने

जान्दाजान्दै चेक काटी भुक्तानी माग गरिएको छ भने मात्र पनि उक्त कार्य दफा ३ को खण्ड (ग) को कसुर मानेको देखिन्छ। यी पुनरावेदक प्रतिवादीले आफ्नो खातामा जाहेरवाला हरि दवाडीलाई दिन पुग्ने पर्याप्त मात्रामा रकम नभएको कुरा आफूलाई थाहा जानकारी हुँदाहुँदै पनि निज जाहेरवालालाई चेक काटी दिएको भन्ने तथ्य मिसिलबाट देखिन आएको स्थितिमा प्रतिवादी तारा गुरुङको उल्लिखित कार्य निजले जिकिर लिएजस्तो नभई बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ३ को खण्ड (ग) बमोजिमको कसुर यी प्रतिवादीले गरेको भन्ने तथ्य स्थापित हुने।

प्रतिवादी तारा गुरुङले जाहेरवाला हरि दवाडीलाई प्रतिवादीको प्रभु बैंक धनगढी शाखाको चेक नं. ०००६१३७६६३ बाट रु. ३,५०,०००।- र सोही खाताको चेक नं. ०००६१३७६६४ बाट रु. ३,२५,०००।- समेत गरी जम्मा रु. ६,७५,०००।- (छ लाख पचहत्तर हजार रुपैयाँ) का दुईवटा चेक दिएकोमा निज जाहेरवाला उक्त चेक साट्न जाँदा प्रतिवादीको खातामा उल्लिखित रकम नभएको भनी बैंकबाट जानकारी पाएको अवस्थामा निज प्रतिवादीको उक्त कार्य बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ३(ग) अन्तर्गतको कसुर गरेको मान्नुपर्ने।

प्रतिवादीउपर जाहेरवालाको किटानी जाहेरी, भुक्तानी हुन नसकी फिर्ता भई बाउन्स भएका चेकहरू, प्रतिवादीको खातामा पर्याप्त रकम नभएकाले चेक सटही हुन नसकेको भन्ने प्रभु बैंकको पत्र, घटना विवरण कागज गर्ने मानिसहरू अरूणकुमार सिंह, महेश्वर ओझा र डिल्लीराज भट्टको भनाइलाई अरूणकुमार सिंहले अदालतमा उक्त मौकाको भनाइलाई समर्थन गरी बकपत्र गरेको अवस्था, प्रतिवादीले मौकामा र अदालतमा साबिती भई गरेको बयानसमेतबाट यी प्रतिवादीले बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को

दफा ३(ग) को कसुर गरेको पुष्टि हुन आएकाले उच्च अदालत दिपायल, महेन्द्रनगर इजलासको फैसलालाई अन्यथा गर्नुपर्ने नदेखिने।

अतः उल्लिखित विवेचित आधार, कारण र कानूनी व्यवस्थासमेतबाट प्रतिवादी तारा गुरुडलाई बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ दफा १५(१) बमोजिम ९ (नौ) दिन कैद र बिगोबमोजिम रु. ६,७५,०००/- (छ लाख पचहत्तर हजार रुपैयाँ) जरिवाना हुने र जाहेरवालाले उक्त बिगोबमोजिमको रकम प्रतिवादीबाट भराई लिन पाउने ठहर्‍याएको उच्च अदालत दिपायल, महेन्द्रनगर इजलासको मिति २०७५।०२।०९ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : मिनबहादुर कुँवर

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७६ साल कात्तिक ४ गते रोज २ शुभम्।

- यसै प्रकृतिको ०७५-RB-०६०६, बैंकिङ कसुर, तारा गुरुड वि. नेपाल सरकार भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ।

२

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७३-CR-०४०४, डाँका चोरी, अजम रोकायासमेत वि. नेपाल सरकार

धौलागोह उपभोक्ता समितिको निर्णयबमोजिम रु.१२,०२,३९०/- भिडिसेफ कार्यालय, मान्मबाट प्रतिवादी अजम रोकायाले मिति २०७०।१।३० मा भरपाई गरी चेक नं. ०२९२९४७ बाट लिएको रु.१२,०२,३९०/- नरेन्द्र भण्डारीले सोही मितिमा बुझी लिएको कुरा मिसिल सामेल रहेको चेकको अर्धकट्टीको छाँयाप्रतिबाट देखिन्छ। प्रतिवादी अजम रोकायाले अनुसन्धानका क्रममा र अदालतसमक्षको बयानमा रु.१२,०२,३९०/- भिडिसेफबाट लिएको

र उक्त वारदात आफ्नो योजना र सरसल्लाहबमोजिम भएको अवस्थामा अन्य प्रतिवादीहरूबाट तत्काल रकम बरामद नभई मिति २०७०।२।१ गते रकम बरामद हुनुका साथै यी प्रतिवादी अजम रोकायासमेत सोही मितिमा मात्र पक्राउ परेको देखिन्छ। त्यति लामो समयसम्म प्रतिवादीले अन्यत्रै रकम लुकाउन वा रकम नासी मासी खान सक्ने अवस्था हुँदा प्रतिवादी अजम रोकायाबाट कुनै रकम बरामद नभएको, निजलाई रकमको भागसमेत नलगाएको भन्ने भनाइ वस्तुनिष्ठ स्वतन्त्र रूपमा पुष्टि हुन आएको मिसिल संलग्न प्रमाण कागजातहरूबाट देखिन आएन। वारदातको तत्काल अधि पीडित नरेन्द्र भण्डारीले बुझी ल्याएको रकम रु.१२,०२,३९०/- बाट कहींकतै खर्च भई नसक्दै वारदात घटेको देखिँदा सोही बिगो नै कायम हुने देखिने।

तसर्थ, विवेचित आधार कारण र प्रमाणसमेतबाट प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, चोरीको महलको ६ नं. बमोजिम डाँकाको कसुरमा सोही महलको १४(४) नं. बमोजिम जनही ६ वर्ष कैद सजाय गरेको सुरु कालिकोट जिल्ला अदालतको फैसला सदर गरी प्रतिवादीहरूबाट बरामद भएको रकम रु. ८,६४,०००/- मात्र बिगो कायम गरी सोबमोजिम जनही डेढी १२,९६,०००/- जरिवाना गर्ने गरेको हदसम्म सुरु फैसला मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी गरी डाँका चोरी भएको बिगो रु.१२,०२,३९०/- कायम भई प्रतिवादीहरूलाई चोरीको १४(४) नं. बमोजिम बिगोको डेढी रु.१८,०३,५८५/- जनही जरिवानासमेत हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत जुम्लाबाट मिति २०७२।१।१ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: माधव भण्डारी / अनु याकामी

इति संवत् २०७६ साल मङ्सिर ९ गते रोज २ शुभम्।

इजलास नं. १८

१

मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७७-WH-००६५, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, शिवराज गिरी वि. उच्च अदालत तुलसीपुरसमेत

फुर्कीमाया पुनको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी शिवराज गिरी भएको कर्तव्य ज्यान मुद्दामा यी निवेदकलाई अभियोगसाथ सुरु अदालतमा पेस गरिएकोमा बयान कार्य हुन नपाई तत्कालीन समयमा माओवादीले दाङ जिल्ला, सदरमुकाम घोराहीमा, आक्रमण गरेकोले यी निवेदक भागी लामो समयसम्म फरार रहेकोमा निवेदकलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको ६ नं. को देहाय ४ बमोजिम २ वर्ष कैद हुने ठहर्नाई सुरु दाङ देउखुरी जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला तत्कालीन पुनरावेदन अदालत तुलसीपुरबाट उल्टी गरी निवेदक प्रतिवादीलाई १० वर्ष कैद सजाय हुने ठहरी फैसला भई निजको नाममा सोबमोजिम लगत रहेकोमा प्रहरीले मिति २०७६।९।१० मा पक्राउ गरेपश्चात् मात्र उक्त मुद्दामा भएको फैसलाको जानकारी हुन आएको तथा पुनरावेदन गर्ने अवसरसमेत नपाएकोले उक्त फैसलासमेत कानूनविपरीत रहेकोले मलाई थुनामा राख्ने गरी दिएको कैदी पुर्जिसमेत बदर गरी बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने निवेदकको मुख्य निवेदन जिकिर रहेकोमा निवेदकलाई अदालतबाट भएको फैसलाबमोजिम लागेको कैद असुलउपर गर्नका लागि फैसला कार्यान्वयनको क्रममा प्रहरीले पक्राउ गरी कानूनबमोजिम नै थुनामा राख्न पठाइएको हुँदा रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने विपक्षीहरूको लिखित जवाफ रहेको ।

प्रतिरक्षाको मौका नै नदिई प्राकृतिक

न्यायको सिद्धान्तविपरीत कसुरदार कायम गरी सजाय गरिएको भन्ने निवेदकको जिकिर रहेकोमा त्यसतर्फ हेर्दा निवेदकलाई अभियोगपत्र साथ सुरु अदालतमा उपस्थित गराइएकोमा उक्त दिन समयाभावले बयान कार्य हुन नसकेपश्चात् जिल्ला प्रहरी कार्यालय, दाङमा फिर्ता पठाएको र सोही मिति २०५८।८।८ गते राति प्रहरी कार्यालयमा भएको माओवादी आक्रमणका कारण यी निवेदक प्रहरी हिरासतबाट भागी फरार रहेकोले निजको बयान हुन नसकेको कुरा उक्त कर्तव्य ज्यान मुद्दाको सुरु मिसिलबाट देखिन्छ। आफूउपर दायर भएको ज्यानसम्बन्धी मुद्दामा घटनापश्चात् मनासिब र यथोचित समयमा आधार र कारण दर्साउँदै आफ्नो भनाइ राख्नलाई निवेदकलाई त्यस्तो कुनै अवरोध भएको थियो जसले गर्दा निज अदालतमा हाजिर हुन पाएका थिएनन् भन्ने निजले निवेदनमा उल्लेख गर्न सकेको नदेखिएको अवस्थामा निवेदकले आफ्नो कानूनको पालनासम्बन्धी कर्तव्य एवं दायित्वप्रति उदासीन रही तत्काल देशमा विद्यमान द्वन्द्व समाप्त भएको धेरै वर्षसम्म आफूउपर जिल्ला अदालतमा कर्तव्य ज्यान मुद्दा दायर रहेको जानकारी राख्ने यी निवेदक यथोचित समयभित्र अदालतमा उपस्थित नभई समयको लामो अन्तरालपछि त्यो पनि अदालतबाट भएको उपर्युक्त मुद्दाको फैसलाको कार्यान्वयनको सिलसिलामा प्रहरीद्वारा पक्राउ परेपछि मात्र निजद्वारा प्रस्तुत निवेदन पर्न आएको देखिँदा निजको निवेदन दाबी नै अस्वाभाविक एवं कानूनसम्मत देखिन आउँदैन । यसरी यी निवेदक प्रहरी हिरासतबाट मिति २०५८।८।८ गते मुक्त भएपछि देशमा विद्यमान द्वन्द्वसमेत साम्य भइरहेको अवस्थामा सुरु अदालतबाट फैसला हुँदाको मिति २०६१।६।१४ सम्म अर्थात् लगभग ३ वर्षको अवधिसम्ममा पनि आफूउपर दायर भएको मुद्दामा प्रतिरक्षाका लागि निज

अदालतमा उपस्थित हुन नआई फरार भई बसेको अवस्थामा निजउपर परेको कर्तव्य ज्यान मुद्दामा भएको फैसला कार्यान्वयनको सिलसिलामा प्रहरीद्वारा मिति २०७६।०९।१० मा पक्राउ परी थुनामा परेपछि मात्र उक्त मुद्दामा प्रतिरक्षाको मौका नदिइएको भन्ने यी निवेदकको भनाइ युक्तिसङ्गत देखिन नआउने।

२०५८ सालमा माओवादी आक्रमणमा परी प्रहरी हिरासतबाट मुक्त भई भागेका यी निवेदक पुनरावेदन अदालतबाट मिति २०६२।१०।१९ मा फैसला हुँदा तथा सो फैसलाअनुसार लागेको कैदको लगतअनुसार मिति २०७६।१।१० मा प्रहरीले पक्राउ गर्नु अधिसम्म पनि अदालतमा उपस्थित नभएका यी निवेदकले प्रहरीद्वारा पक्राउ परेपश्चात् मात्र प्रतिरक्षाको मौका पाइन भन्ने निजको भनाइ आफैँमा प्रतितलायक देखिँदैन। र निजको निवेदन जिकिर पुष्टि हुने कुनै आधार कारणसमेत निवेदनमा उल्लेख भएको देखिँदैन। आफूउपर कर्तव्य ज्यान मुद्दा दायर भएको जानकारी भएका यी निवेदकले प्रहरी हिरासतबाट मुक्त भइसकेपछि अदालतमा उपस्थित भई आफ्नो सफाइ पेस गर्ने अवसर, मौका रहँदारहँदै समयमै त्यसतर्फ जागरूक भई सरोकार राख्नुपर्नेमा नराखी सजायबाट उन्मुक्ति पाउन सकिन्छ कि भन्ने मनसायबाट प्रेरित भई फरार रहेको भन्ने नै रहेछ भन्ने निजको व्यवहारबाटै देखिने।

नेपालको संविधानको धारा ४८(ख) ले संविधान र कानूनको पालना गर्नु प्रत्येक नागरिकको कर्तव्य हुने भनी मौलिक हक र कर्तव्यअन्तर्गत परिभाषित गरेको पाइन्छ। उक्त संवैधानिक व्यवस्था मुताबिक यी निवेदकले कानून र संविधानको पालनाप्रति उदासीन रही आफूमाथि लागेको अभियोगको बारेमा जानकार रहेका यी निवेदक मुद्दा दायर हुँदाको अवस्थामा विद्यमान देशको असहज

स्थिति सहज बनिसकेपछि पनि सुनुवाइको हकबाट वञ्चित भई प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तअन्तर्गत स्वच्छ सुनुवाइको मौकासमेत नपाई मेरो सम्बन्धमा फैसला भयो भनी निवेदकले लिएको जिकिर संविधान एवं कानूनअनुरूप रहेको मान्न नसकिने।

निवेदकले तत्कालीन मुलुकी ऐन, अदालती बन्दबोस्तको ९४ नं मा व्यवस्थित मौकामा अदालतमा आफैँ उपस्थित भई आफूउपरको अभियोगको प्रतिरक्षा गर्नुपर्नेमा सो नगरी प्रहरीद्वारा पक्राउ परेपछि मात्र कानूनी प्रक्रिया अवलम्बन नगरी भएका फैसलाको आधारमा थुनामा राख्ने कार्य गैरकानूनी रहेको भनी लिएको निवेदन जिकिरका सन्दर्भमा हेर्दा तत्काल प्रचलनमा रहेको अदालती बन्दबोस्तको ९४ नं. मा मुद्दा हेर्ने अड्डाले... "कैदको सजाय हुने राजकाजसम्बन्धी मुद्दा, कर्तव्य ज्यान, ज्यान मार्नेको उद्योग, डाँका, गोवध, स्वदेशी वा विदेशी मुद्रा खोटे टक मारेको वा छापेको र त्यस्तो खोटे मुद्रा चलन गरेको वा गर्न उद्योग गरेको मुद्दा, जबरजस्ती करणीको महलअन्तर्गत सजाय हुने मुद्दा, जिउ मार्ने बेच्ने वा सोसम्बन्धी मुद्दा, लागु औषधसम्बन्धी मुद्दा, राष्ट्रसेवकले नगद वा जिन्सी मसौट गरेको मुद्दा, सरकारी सम्पत्ति रहेको घरमा आगो लगाएको मुद्दामा अभियुक्तलाई गिरफ्तार गर्न सकेसम्मको हुलियासमेत खुलाई अभियुक्त रहेबसेको इलाका प्रहरी कार्यालय वा प्रहरी कर्मचारीका नाउँमा यसै महलको ९८ नम्बरको नमुनाबमोजिमको वारेन्ट दुई प्रति र सात दिनसम्म तदारूखसाथ खोजतलास गर्दा पनि अभियुक्त गिरफ्तार हुन नसके तामेल गर्न यसै महलको ९९ नं. बमोजिम सत्तरी दिने म्यादी पुर्जिसमेत लेखी पठाई सो सात दिनको म्याद नाघेपछि उक्त म्यादी पुर्जा जारी भएको बेहोरा अड्डाको सूचना पाटीमा

र यथासम्भव कुनै स्थानीय पत्र-पत्रिकामा समेत प्रकाशित गर्नुपर्छ । प्रहरी कार्यालय वा कर्मचारीले पनि वारेन्ट पाएपछि सो बदर वा तामेल नभएसम्म तदारूखसाथ अभियुक्तलाई खोजतलास गरी पक्रा बाटाको म्यादबाहेक चौबीस घण्टाभित्र वारेन्ट जारी गर्ने अड्डामा दाखिल गराउनु पर्छ । अभियुक्त अन्य इलाकामा गई बसेको पत्ता लागे त्यस्तो प्रहरी कार्यालय वा कर्मचारीले आफ्नो नाउँको वारेन्ट अभियुक्त गई बसेको इलाकाको प्रहरी कार्यालय वा कर्मचारीको नाममा पठाई वारेन्ट जारी गर्ने अड्डालाई सूचना गर्नुपर्छ । त्यसरी आएकोमा प्रहरी कार्यालय वा कर्मचारीले आफ्नो नाउँमा आदेश भएसरह तामेल गर्नु गराउनु पर्छ । सोबाहेक फौजदारी मुद्दामा समाह्वान र देवानी मुद्दामा इतलायनामा बाटाको म्यादबाहेक तिस दिनको म्याद दिई जारी गर्नुपर्छ र सो समाह्वान इतलायनामा यसै महलको १०४ नम्बरको नमुनाबमोजिम हुनुपर्छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था भएकोमा यी निवेदक अभियोगपत्रसाथ अदालतमा पेस भएपश्चात् बयान कार्य हुन नपाउँदै माओवादीद्वारा दाङ जिल्ला आक्रमण हुँदा मिति २०५८।८।८ गते भागी लामो समयसम्म फरार रही कानून र आदेशको पालनामा निज स्वयम् उदासीन रहेको हुँदा सुरुदेखि नै हाजिर नभई फरार रहेको भन्ने नदेखिँदा कानूनको उल्लिखित व्यवस्थाअनुसार निवेदकका नाउँमा वारेन्ट तथा म्यादी पुर्जी जारी गर्नुपर्ने अवस्था विद्यमानता नदेखिँदा निवेदन जिकिरबमोजिम निजका नाउँमा म्याद सूचना जारी गरी पुनरावेदनको म्यादसमेत दिनुपर्ने कानूनी र कार्यविधिगत व्यवस्था भएकोसमेत देखिएन । किनकि निवेदकलाई अदालतमा उपस्थित गराई समयभावको कारणले बयान हुन नसकेको स्थितिमा उपर्युक्तबमोजिम घटना हुन गई स्वयम् निवेदक भागी फरार रहेको अवस्था हुँदा म्यादी

पुर्जी जारी भएन, पुनरावेदनको म्यादसमेत दिइएन भन्ने निवेदकको भनाइ युक्तियुक्त नदेखिने ।

निवेदकले साबिक मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको २०८ नं. बमोजिम पुनरावेदनको म्यादसमेत जारी नै नगरी गरिएको फैसला कानूनविपरीत भएको भन्ने जिकिरको सम्बन्धमा हेर्दा, तत्काल प्रचलनमा रहेको उक्त मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको २०८ नं. मा “अड्डाबाट जारी भएको समाह्वान इतलायनामाको म्याद तारिखमा प्रतिवाद नगरी म्याद गुजारी बसेका झगडियाको ऐनबमोजिम एकतर्फी प्रमाण बुझी भएका फैसलाउपर पुनरावेदन लाग्न सक्ने । समाह्वान इतलायनामा तामेल गर्दा यसै महलको ११० नम्बरबमोजिम रीत नपुन्याई तामेल गरेकोले थाहा पाउन नसकी प्रतिवादी दिन नपाई म्याद गुज्रेको भन्ने उजुरीसाथ फैसला भएको छ महिनाभित्रमा थाहा पाएको पैंतिस दिनभित्र झगडियाले प्रतिवादी लेखी दिन ल्यायो भने पहिले मिसिल सामेल रहेको तामेली समाह्वान हेरी रीतपूर्वक तामेल भएको देखिन आएन भने सोही बेहोराको पर्चा लेखी प्रतिवादी दर्ता गरी ऐनबमोजिम बुझनुपर्ने प्रमाण बुझी मुद्दा फैसला गर्नुपर्छ । रीत पुगी तामेल भएको देखिएमा सोही बेहोरा खोली उजुर लाग्न सक्ने भनी दरपीठ गरी फिर्ता दिनुपर्छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था भएकोमा यी निवेदक सुरु जिल्ला अदालतमा हाजिर भई बयान कार्य हुन नपाउँदै जिल्ला सदरमुकाममा माओवादीद्वारा आक्रमण भई भागेको अवस्था देखिँदा उक्त ऐनको सुविधा पाउन सक्ने अवस्था नदेखिने ।

अदालतको फैसलाले लागेको दण्ड जरिवाना असुलउपर गर्ने सिलसिलामा निवेदकलाई पक्राउ गरी कैदमा राख्ने गरेको कार्य कानूनसम्मत देखिन आएकाले निवेदन मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको

आदेश जारी गर्न मिल्ने नदेखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: नारायण सापकोटा

कम्प्युटर : चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७७ साल मङ्सिर ५ गते रोज ६ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी,
०७५-CR-२२६४, हाडनाता जबरजस्ती करणी,
बाल यौन दुराचार, परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६७
वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६७ ले आफ्नै ११ वर्षीया नाबालिका छोरी परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६५ लाई प्रतिवादी परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६७ ले गरेको उक्त कार्य मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. मा परिभाषित ३(२) नं. बमोजिमको कसुर अपराध गरेको हुँदा निज प्रतिवादी परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६७ लाई सोही महलको ३(२) नं. बमोजिम सजाय हुन र प्रतिवादीले आफ्नो संरक्षणमा रहेकी आफ्नै छोरीलाई करणी गरेको देखिँदा ३(क) नं. बमोजिम थप सजायसमेत हुनुका साथै प्रतिवादीले आफ्नै छोरीलाई हाडनातामा करणी गरेकोसमेत देखिँदा प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, हाडनाता करणी गर्नेको महलको १ नं. विपरीत कसुर अपराधमा निज प्रतिवादी परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६७ लाई सोही महलको १ नं. बमोजिम सजायसमेत हुन र पीडितलाई पर्न गएको शारीरिक, मानसिक क्षतिको मूल्याङ्कन गरी मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १० नं. बमोजिम पीडितलाई उचित मनासिब माफिकको क्षतिपूर्तिसमेत दिलाई भराई पाउन मागदाबी लिइएको अभियोग मागदाबी भएको प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६७ ले आफ्नै ११ वर्षकी छोरी महाराजगन्ज ६५ लाई

जबरजस्ती करणी गरेको स्थापित भएकाले निजलाई जबरजस्ती करणीको ३(२) नं. बमोजिम १० वर्ष, ऐ.३(क) बमोजिम थप ५ वर्ष र हाडनाता करणीको १ नं. बमोजिम थप १० वर्ष सजाय हुने भई ऐ.१० नं. बमोजिम रु.५०,०००।- (पचास हजार रुपैयाँ) क्षतिपूर्ति भराई पाउने ठहर्छ भन्ने सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७४।०७।२८ मा भएको फैसलाउपर यी प्रतिवादीको पुनरावेदन परी सुरु फैसला सदर हुने ठहर्छाई उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७५।०९।१६ मा भएको फैसलाउपर प्रतिवादी परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६७ को यस अदालतमा पुनरावेदन परी निर्णयार्थ इजलाससमक्ष पेस हुन आएको देखिने ।

मिति २०७३।०९।१३ गते बिहान अन्दाजी ०६:३० बजेको समयमा काठमाडौं जिल्ला, बुढानीलकण्ठ नगरपालिका वडा नं.४ पासिकोट स्थित पासिकोट जाने पुलनजिकको जङ्गलमा म जाहेरवालाको माइली छोरी वर्ष ११ की नाम परिवर्तित महाराजगन्ज ६५ लाई प्रतिवादी नाम परिवर्तित महाराजगन्ज ६७ ले आफ्नो काखमा राखी जबरजस्ती करणी गरेको र उल्लिखित व्यवहार पहिले पनि पटकपटक गरेको र कसैलाई भनेमा चक्कुले हानेर मारिदिने धाकधम्की देखाएको भन्ने खुली आएको हुँदा निज महाराजगन्ज ६७ लाई जबरजस्ती करणी मुद्दाअन्तर्गत कानूनबमोजिम कारबाही गरिपाउँ भन्नेसमेत बेहोराको जाहेरी दरखास्तबाट उठान भएको प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी अनुसन्धान र अदालतमा बयान गर्ने क्रममा आरोपित कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको भए तापनि पीडित ११ वर्षकी बालिका यी प्रतिवादीको छोरी रहेको तथ्यमा विवाद छैन । पीडितले बाबाले मिति २०७३।९।१३ गते बिहान ६:३० बजेतिर आमा कोठाबाहिर गएको अवस्थामा

बाबा, बहिनी र म बंगुरलाई दाना दिनको लागि रिक्सामा दाना बोकी घरभन्दा माथिको जङ्गलमा गई दाना दिई त्यहीं जङ्गलको वरिपरि खेली बसेको थिएँ, सोही क्रममा बहिनीलाई बाबाले पैसा दिई बिस्कुट किन्न पठाई मलाई बाबाले आफ्नो काखमा राखी मेरो बुबु समाउने, गाला तथा ओठमा माया गर्ने र बाबाको सुसु गर्ने मेरो सुसु गर्नेमा छिराएको हो । निजले पहिला पनि पटकपटक यस्तै गरेको र बाबाले कसैलाई नभन्नु भन्नुभएको थियो । एकजना दिदी कोठामा आई पापा दिन्छु, खेलौना किनी दिन्छु भनी फकाएर सोधेको कारण सत्यसाँचो कुरा बताएकी हुँ, भनी मौकामा लेखाएकी र सोही बेहोरा समर्थन गरी अदालतमा बकपत्र गरेको अवस्था पाइन्छ । जाहेरवालीले आफ्नो जाहेरी बेहोरालाई समर्थन गर्दै बकपत्र गर्दा प्रतिवादीले छोरीमाथि यौन दुर्व्यवहार गरेको कुरा संरक्षण संस्थाका मेमहरूलाई बताएपछि मलाई बोलाई यौन दुर्व्यवहार भएको रहेछ भनी मेमहरूले सुनाएकोले निजहरूको सामुनेमा मैले छोरीलाई सोधपुछ गर्दा छोरीले सो कुरा बताएकी र प्रहरीमा समेत छोरीले सोही कुरा बताएकी हुँदा सुनी थाहा पाएकी हुँ भनी लेखाई दिएको पाइन्छ । पीडित पढ्ने स्कुलले छोरी यौन दुर्व्यवहारमा पर्न सक्ने हुँदा संरक्षण संस्थामा सिफारिस गरिदिनु पन्थो भनी आमाले भनेको हुँदा स्कुलबाट सिफारिस दिएको, पीडित कक्षामा एकोहोरो हुने, होमवर्क नगर्ने र पढाइमा ध्यान नदिने भनी स्कुलका तर्फबाट घटनाविवरण कागज गर्ने मानिस बालकृष्ण रेग्मीले बकपत्र गरेको देखिन्छ । पीडितलाई संरक्षण दिने संस्थाका प्रदिप डंगोलले स्कुलको संवेदनशीलता, पीडितहरूले भनेको कुरा, डाक्टरको स्वास्थ्य परीक्षण रिपोर्ट र पीडितहरूले बाबुले यौन दुर्व्यवहार गरेको भनेको समेतका आधारमा प्रतिवादीले यौन दुर्व्यवहार गरेको भन्ने लाग्छ भनी बकपत्र गरेको पाइने ।

स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनबाट पीडितका शरीरमा अन्य चोटपटक नभएको देखिए पनि पीडितको कन्याजाली च्यातिएको अवस्था रहेको भन्ने देखिन्छ । स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनको बेहोरालाई समर्थन गर्दै स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने चिकित्सकले पीडित बालिकाको कन्याजाली पुरानो च्यातिएको अवस्था रहेको भनी बकपत्र गरिदिएको पाइन्छ । यसरी प्रतिवादी आरोपित कसुरमा इन्कार रही बयान गरे तापनि जाहेरवालीको किटानी जाहेरी, जाहेरवालालगायत अन्य बुझिएका मानिसहरूको बकपत्र र पीडितको प्रतिवादीले आफूलाई पटकपटक जबरजस्ती करणी (बाबाले आफ्नो सुसु गर्ने मेरो सुसु गर्नेमा छिराएको) गरेको भनी गरेको मौकाको कागज र अदालतमा गरेको बकपत्रको बेहोरा निजको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनबाट समर्थित भएको पाइने ।

प्रतिवादीउपर आरोप लगाउनेमा निजकै छोरी र पत्नी क्रमशः पीडित र जाहेरवाली देखिन आउँछन् । जाहेरवालीले आफ्नै नाबालिका छोरीको इज्जत, सम्मान र भविष्यमा समेत असर हुने गरी यी प्रतिवादीउपर जबरजस्ती करणीजस्तो जघन्य अपराधको आरोप लगाउनुपर्ने कुनै कारण रहेको देखिँदैन । निजहरूले यी प्रतिवादीउपर झुठ्ठा आरोप लगाउनुपर्ने त्यस्तो भरपर्दो कुनै कारण र आधार प्रतिवादीले दिन सकेकोसमेत पाइँदैन । **जबरजस्ती करणी वारदातको प्रमाणको पहिलो कडी भनेकै स्वयम् पीडित हो, पीडित नै घटनाको आधारभूत गवाह हुँदा निजले व्यक्त गरेको कुरालाई प्रमाण ऐन, २०३१ को १०(१) (ख) बमोजिम प्रत्यक्ष र निर्णायक प्रमाणको रूपमा लिनुपर्ने भन्ने हाम्रो स्थापित न्यायिक मान्यता रही आएको छ ।** यसै सन्दर्भमा परिवर्तित नाम **B** देवीको जाहेरीले नेपाल सरकार विरुद्ध चन्द्रप्रसाद तिवारी भएको जबरजस्ती करणी मुद्दामा "प्रतिवादीको अदालतको इन्कारी बयानको

विरुद्धमा प्रमाण यथेष्ट मौजुद रहेको अवस्थामा अदालतको इन्कारी बयान मात्र निर्दोषिता साबित हुने एक मात्र आधार हुन नसक्ने। जबरजस्ती करणीको वारदातको पहिलो कडी भनेको स्वयं पीडित हो र यी पीडितालाई प्रत्यक्ष र जीवित प्रमाण मान्नुपर्ने हुन्छ भने पीडितको शारीरिक परीक्षण अर्को कडी मान्नुपर्ने” (ने.का.प. २०६९, अड्क ८, नि.नं. ८८७८, भाग ५४) भनी सिद्धान्त प्रतिपादन भएको पाइने।

एकजना दिदीले मिठो खाने कुरामा प्रलोभन देखाई पीडितले म विरुद्ध बेहोरा लेखाएको भन्ने पुनरावेदन जिकिर छ, उक्त कुरा कुनै प्रमाणले समर्थन गरेको पाइँदैन। यसैगरी पीडितले अनुसन्धानका क्रममा कागज गर्दा बाबा, बहिनी र म बंगुरलाई दाना दिनको लागि रिक्सामा दाना बोकी घरभन्दा माथिको जङ्गलमा गई दाना दिई त्यहीं जङ्गलको वरिपरि खेली बसेको थिएँ, सोही क्रममा बहिनीलाई बाबाले पैसा दिई बिस्कुट किन्न पठाई मलाई बाबाले आफ्नो काखमा राखी मेरो बुबु समाउने, गाला तथा ओठमा माया गर्ने र बाबाको सुसु गर्ने मेरो सुसु गर्नेमा छिराएका हुन्। निजले पहिला पनि पटकपटक यस्तै गरेका थिए सिलसिलेवार तरिकाले लेखाएको अवस्थामा पीडितको कन्याजाली पुरानो च्यातिएको अवस्थामा रहेको भन्ने स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनलाई अन्यथा भन्न मिल्ने देखिएन। त्यस्तै पीडितले बाबुले छातीमा समाउने, ओठ र गालामा माया गर्ने र जबरजस्ती यौन सम्पर्क गरेको कुरा आफ्नो आमा, संरक्षण संस्था, प्रहरी र अदालतमा समेत व्यक्त गरेको देखिँदा पीडितले आफ्नो बाबुउपर र जाहेरवालीले पतिउपर अनाहकमा पोल गरी जाहेरी दिएको होला भनी भन्न मिल्ने अवस्था मिसिलबाट देखिएन त्यसैले प्रतिवादीको इन्कारी बयानको आधारमा मात्र अभियोग दाबीबाट सफाई

पाउँ भन्ने पुनरावेदक / प्रतिवादी परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६७ को पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

जबरजस्ती करणी एक जघन्य अपराध हो। यसले व्यक्तिको व्यक्तिगत आत्मसम्मानदेखि सामाजिक अस्तित्वमा समेत असर गरेको हुन्छ। मिसिल संलग्न तथ्य एवं प्रमाणबाट ११ वर्षीया अवोध नाबालिका आफ्नै बाबुद्वारा करणीजस्तो घृणित र अमानवीय व्यवहारबाट पटकपटक प्रताडित हुनुपरेको अवस्था छ। यसबाट एउटा नाबालिकाले आफ्नो सम्मानपूर्वक बाँच्न पाउने हक, सामाजिक सुरक्षाको हक, बालबालिकाको हकजस्ता मौलिक हक तथा मानव अधिकारबाट वञ्चित हुन पुगेको परिवेश देखिन्छ। ११ वर्षको कलिलो उमेरमै पटकपटक निजउपर भएको शारीरिक एवं मानसिक आक्रमण, पाशविक मनोवृत्ति एवं बर्बरतापूर्ण शारीरिक र मानसिक पीडाले पीडितले सहनुपर्ने जीवनभरिको मनोवैज्ञानिक चोट र कुण्ठा एवं सामाजिक मर्यादामा आउने आँचसमेतका कुराहरू प्रस्तुत मिसिलको सम्बन्धमा विचारणीय हुन आउने।

प्रतिवादी परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६७ ले आफ्नै ११ वर्षको नाबालिका छोरी परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६५ लाई जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने तथ्य स्थापित भएको देखिँदा सुरु काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७४।०७।२८ मा भएको फैसला सदर गरी प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणी महलको ३(२) नं. बमोजिम १० वर्ष, ऐ.३(क) बमोजिम थप ५ वर्ष र हाडनाता करणीको १ नं. बमोजिम थप १० वर्ष गरी जम्मा २५ वर्ष कैद सजाय हुने भई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणी महलको १० नं. बमोजिम रु.५०,०००।- (पचास हजार रुपैयाँ) क्षतिपूर्ति भराई पाउने ठहर्छ भनी उच्च अदालत पाटनबाट मिति

२०७५।०९।१६ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: मञ्जु शर्मा

कम्प्युटर: हर्कमाया राई

इति संवत् २०७७ साल साउन २१ गते रोज ४ शुभम्।

- यसै लगाउको ०७५-CR-२२७३, हाडनाता जबरजस्ती करणी, बाल यौन दुराचार, परिवर्तित नाम महाराजगन्ज ६७ वि. नेपाल सरकार भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ।

इजलास नं. २०

मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान र मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७३-CI-११४८, अंश चलनसमेत, मनिता कार्की कटुवालसमेत वि. मेनुका खत्री कटुवाल

वादीहरूले मिति २०७०।३।२६ मा तायदाती फाँटवारी पेस गर्दा काठमाडौँ जिल्ला, बाहिरीगाउँ विकास समिति वडा नं. ६ को कि.नं. ११९ को क्षेत्रफल २-१५-०-० र ऐ.ऐ. वडा नं. ९ को कि.नं. ६९ को क्षेत्रफल १-५-०-० को जग्गाको मोही ससुरा बाजे रुद्रबहादुर उल्लेख भएको बेहोरा खुलाई तायदाती फाँटवारी पेस भएको पाइन्छ। भूमिसुधार कार्यालय काठमाडौँबाट भएको मोही नामसारी मुद्दामा मिति २०६४।१०।३ मा फैसला हुँदा कि.नं.११९ र कि.नं. ६९ को जग्गाको मोही हक रुद्रबहादुर कटुवाल भन्ने हरिभाइ कटुवालको नामबाट निजको छोरा सुरेशकुमार कटुवालको नाममा मोही नामसारी भई मोहियानी हकको प्रमाण पत्र तयार भएको मिसिल संलग्न मोहियानी हकको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपिबाट देखिन्छ। यसबाट कि.नं. ११९ र कि.नं. ६९ को

जग्गामा मोही र जग्गाधनीबिच कानूनबमोजिम जग्गाको बाँडफाँट भइसकेको नभई मोही नामसारीसम्म भएको देखिन्छ। जग्गाको बाँडफाँट गरिपाउँ भनी भूमिसुधार कार्यालयमा निवेदन परेको पनि देखिँदैन। सम्बन्धित पक्षको निवेदन परी भूमिसुधार कार्यालयबाट कानूनबमोजिम निर्णय नहुँदै उक्त कि.नं. का जग्गाहरू अंशियारहरूबिच बन्डा लाग्ने भनी प्रस्तुत मुद्दाबाट ठहर गर्न मिल्ने पनि देखिँदैन। वादीले तायदाती फाँटवारी पेस गर्दा कि.नं. ११९ र कि.नं. ६९ का जग्गाहरूमा ससुरा एवं बाजे रुद्रबहादुर कटुवालको मोहीयानी हक भएको भनी उल्लेख गरेको बेहोरालाई प्रतिवादीहरूले अन्यथा भन्न सकेको पनि देखिँदैन। कि.नं. ११९ र कि.नं. ६९ का जग्गाहरू कानूनबमोजिम जग्गाधनी र मोहीका बिचमा बाँडफाँट भई वादीहरूको पिता, पतिसमेतको हक हुन आएका बखत ठहरेबमोजिम हुने गरी र कि.नं. ११९ को जग्गामा बनेको घर वादी प्रतिवादीको बसोबासको संयुक्त घर भएको र वादीले पेस गरेको तायदाती बेहोरामा त्यस सम्बन्धमा कुनै विवाद भएको नदेखिएकाले सो घरसमेत बन्डा लाग्ने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला अन्यथा देखिने।

तसर्थ, विवेचित मुद्दाको तथ्य, आधार र कारणहरूबाट समेत कि.नं. ६९ को क्षेत्रफल १-५-०-० को जग्गा र कि.नं. ११९ को क्षेत्रफल २-१५-०-० को जग्गा ससुरा बाजे मोही रुद्रबहादुर भन्ने हरिभाइ कटुवाल भएको र कि.नं.११९ को जग्गामा वादी प्रतिवादीको बसोबासको घर रहेको हुँदा सो कि.नं. ६९ को र कि.नं. ११९ को जग्गा मोहीको बाँडफाँट हुँदा प्रतिवादी सत्यनारायण कटुवालको हक हुन आएका बखत ठहरेबमोजिम हुने र कि.नं. ११९ मा बनेको घरमा प्रतिवादी सत्यनारायण कटुवालको अंश हकमध्ये चार भागको दुई भाग वादीहरूको अंश हक पुग्ने ठहर्‍याई

फैसला गर्नुपर्नेमा सो नगरेको हदसम्म काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।९।३० मा भएको फैसला केही उल्टी हुने र अन्य कुराका हकमा सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७१।१२।१३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : सूर्यप्रसाद भण्डारी

शाखा अधिकृत: मतिना शाक्य

कम्प्युटर: चन्द्रावती तिमल्सिना

इति संवत् २०७६ साल मङ्सिर २५ गते रोज ४ शुभम्।

- यसमा यसै लगाउको ०७३-CI-११४७, लिखत दर्ता बदर, सत्यनारायण कटुवाल वि. मेनुका खत्री भएको मुद्दाको फैसला यसै प्रकृतिको रहेको।

एकल इजलास

मान्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७६-WO-०९६५, उत्प्रेषण, डा. पुण्यप्रसाद खतिवडासमेत वि. मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसमेत

नेपाली सेना नेपालको एकीकरणदेखि नै राष्ट्रको नाममा समर्पित ऐतिहासिक पृष्ठभूमि भएको सङ्गठन हो। राष्ट्रिय एकीकरणको हालसम्म आवश्यकताअनुसार राष्ट्रिय सुरक्षा, प्राकृतिक विपत्ति, निर्वाचन सुरक्षा, विकास निर्माणका कार्यहरूमा यसले आफूलाई प्राप्त जिम्मेवारी निभाउँदै आएको देखिन्छ। यसरी राष्ट्रिय सुरक्षाका गहनतम जिम्मेवारी बोकेको राष्ट्रिय सेना कहाँ, कहिले, कुन परिस्थितिमा परिचालन हुने हो र कसरी ब्यारेकमा फिर्ता हुने हो, यसअन्तर्गत के-कस्ता इकाइहरूको स्थापना हुनुपर्ने हो, त्यो निर्णय राष्ट्रको नीति, सुरक्षा र आवश्यकताको आधारमा समयानुकूल तरिकाले निर्धारण हुने हुन्छ।

यी विषयहरूमा संविधान र कानूनले निर्धारण गरेको दायराभित्र रही सरकारले बुद्धिमतापूर्वक निर्णय गर्ने र त्यही निर्णयका आधारमा सेनाले ब्यारेकबाट निस्किएर आफूलाई तोकिएको जिम्मेवारी पूरा गर्ने हुन्छ। सरकारले गरेका यस्ता निर्णयहरू सार्वजनिक बहसका विषयहरू त बन्न सक्लान् तर यस्ता विषयहरू न्यायिक निरूपण र न्यायिक व्यवस्थापनको विषयको रूपमा स्वीकार्नुअघि अदालतले अत्यन्त संवेदनशील तथा संयमित हुनु आवश्यक हुन्छ। नेपालको संविधानको धारा १३३(२) ले समेत यस प्रकृतिको प्रश्नहरूमा प्रवेश गर्नुअघि अदालतले अन्य उपचारहरू पर्याप्त वा प्रभावकारी नभएको विषयमा सुनिश्चित हुने आवश्यकता दर्साएको पाइने।

निवेदकले सिमानाको सुरक्षार्थ नेपालको सिमानामा स्थायी र व्यवस्थित तरिकाले नेपाली सैन्य परिचालन गर्नु गराउनु र उक्त सेना परिचालन गरिएको सम्बन्धमा मित्र राष्ट्रहरूलाई उच्च स्तरीय कुटनीतिक माध्यमबाट विश्वासमा पार्न र संविधानबमोजिम बाहेक अन्य अवस्थामा नेपालभित्र सेना परिचालन नगर्न परमादेशलगायतका अन्य उपयुक्त आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने माग गरी निवेदन लिई आएकोतर्फ हेर्दा, के-कुन अवस्थामा सेना परिचालन गर्ने भन्ने सम्बन्धमा नेपालको संविधानको व्यवस्था, सीमा र दायरामा रही नेपाल सरकारले परिचालन गर्ने व्यवस्था धारा २६७(६) को अवस्थामा सुरक्षा परिषद्को सिफारिसमा राष्ट्रपतिले गर्ने भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ। सार्वजनिक सरोकारका विषय भनेको समाज वा राष्ट्रको ठुलो तप्कालाई असर पार्ने विषयहरू हुन्। यस्ता विषयहरूमा अदालतले देशकाल, परिस्थिति र समाज तथा राष्ट्रको बृहत्तर हित हेर्दछ। यसमा नेपाली सेना परिचालन जस्तो संवेदनशील विषय उठान गर्दा त्यसबाट नेपालको मित्र राष्ट्रहरूसँगको

सम्बन्धमा कस्तो असर पर्दछ, नेपालले मित्र राष्ट्रसँग गरेका विभिन्न सहमति, सन्धि सम्झौता, सहकार्य तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्धताहरूले त्यसको अनुमति दिन्छ दिँदैन भन्ने जस्ता विषयहरू तत् सम्बन्धमा जिम्मेवारी पाएका निकायहरूले आवश्यकताअनुसार अध्ययन, नीति निर्धारण र निर्णय लिने विषयहरू हुन्। यस सम्बन्धमा परिस्थितिको मूल्याङ्कन गरेर नेपाल सरकारबाट उचित समयमा समयानुकूल निर्णय हुने नै हुँदा निवेदन मागका आधारमा अहिले नै यस विषयलाई न्यायिक निरूपण र व्यवस्थापनको विषय बनाउनुपर्ने र हाल नेपाल सरकारले गरी आएका कार्यहरूमा अन्यथा सोच्नुपर्ने वस्तुनिष्ठ कारण नदेखिने।

अर्कोतर्फ, प्रस्तुत रिट निवेदनबाट सरकारले गरेको कुन कार्यलाई बदर गराउन वा के स्पष्ट काम गर्ने भनी माग लिई आएको पनि प्रस्ट देखिँदैन। निवेदनको प्रकरण नं.२४ मा "उपर्युक्तबमोजिम नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, भौगोलिक अखण्डता र राष्ट्रिय एकताको जगेर्ना गर्नुको साथै नेपालको शान्ति, राजनीतिक तथा प्रशासनिक स्थायित्व, विकास र समुन्नतिका लागि समेत नेपाल राज्यका सबैतर्फका सिमानाहरूको रक्षाका लागि नेपाल राज्यका सिमानाहरूमा नेपाली सेनाको परिचालन गर्नुपर्नेमा त्यसरी परिचालन गर्न बन्देज लगाउने वा परिचालन नगर्ने र नेपाल राज्यका सिमानामा कुनै प्रकारले नेपालको प्रभावकारी उपस्थिति नहुने, नगर्ने गरी कुनै नीति तर्जुमा, निर्णय, सिफारिस वा

आदेश गरिएको भए सोसमेत झिकाई त्यस्ता सबै गैरसंवैधानिक एवं गैरकानूनी नीति, निर्णय तथा सिफारिस, आदेशसमेत उत्प्रेषणको आदेशद्वारा अमान्य र बदर घोषित गरिपाउँ" भन्ने उल्लेख भएको छ। देशको भूगोल हेर्दा, हरेक सिमानामा बस्ने बासिन्दाहरूको दिनचर्यामा सिमानामा हुने आवागमनको सुगमता वा कठिनाईले सकारात्मक वा नकारात्मक प्रभाव पारेको व्यवहारमा देखिएको छ। कतिपय स्थानमा देशको सिमानाको सुरक्षामा स्थानीय जनताको पहल रहँदै आएको पनि देखिन्छ। कुनै स्थानमा कुनै आवश्यकता महसुस भएमा जनादेश प्राप्त गरी बनेको सरकार तथा सरकारको सम्बन्धित निकायले तत्काल त्यस्तो आवश्यकतालाई अनदेखा गर्ने छ भनी विश्वास गरिहाल्नु बुद्धिमत्ता होइन। नेपाल सरकारले अपनाएको कुन नीति, गरेको निर्णय वा सिफारिस संविधानको प्रतिकूल भयो भन्ने विषयमा निवेदकको निवेदन अस्पष्ट तथा अनिश्चित हुँदा स्पष्ट रूपमा कुनै विषय अदालतसमक्ष प्रस्तुत हुने अवस्थामा सो बखतमा नै विचार हुन सक्ने नै हुँदा अहिले नै यस विषयलाई न्यायिक परीक्षणको विषय बनाउनु मनासिब र कानूनसङ्गत नदेखिएकाले कारण देखाउ आदेश जारी गर्नुपर्नेसम्मको अवस्था विद्यमान देखिएन। अतः प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: अञ्चन भट्टराई

कम्प्युटर: शान्ति तामाङ

इति संवत् २०७७ साल आषाढ ५ गते रोज ६ शुभम्।